

Republica Moldova

GUVERNUL

HOTĂRÂRE Nr. HG437/2026
din 12.08.2026

cu privire la aprobarea Programului național de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație pentru anii 2026-2030

Publicat : 20.08.2026 în MONITORUL OFICIAL Nr. 382-385 art. 452 Data intrării în vigoare

În temeiul art. 5 lit. a) și art. 6 lit. h) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 252, art. 412), cu modificările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Programul național de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație pentru anii 2026-2030 (se anexează).

2. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va monitoriza procesul de implementare a Programului menționat și va prezenta Guvernului anual, până la data de 15 aprilie a anului următor celui de referință, raportul de progres.

3. Autoritățile și instituțiile publice responsabile vor realiza acțiunile incluse în Planul de acțiuni privind implementarea Programului nominalizat din contul și în limitele mijloacelor aprobate anual în bugetul public național, precum și din alte surse, conform legislației.

4. Se abrogă Hotărârea Guvernului nr. 199/2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030) (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-77, art. 222), cu modificările ulterioare.

5. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

6. Prezenta hotărâre intră în vigoare la expirarea termenului de o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PRIM-MINISTRU Vasile TOFAN

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,

ministrul infrastructurii

și dezvoltării regionale Vladimir Bolea

Ministrul mediului Gheorghe Hajder

Ministrul sănătății Alexandru Gasnaș

Ministrul educației

și cercetării Dan Perciun

Nr. 437. Chișinău, 12 august 2026.

Aprobat

prin Hotărârea Guvernului nr.437/2026

PROGRAM NAȚIONAL

de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă

și de sanitație pentru anii 2026-2030

I. INTRODUCERE

Programul național de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație pentru anii 2026-2030 (denumit în continuare *Program*) reprezintă viziunea și prioritățile asumate de către Guvern pentru modernizarea și dezvoltarea durabilă a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, ca parte a procesului de îmbunătățire a condițiilor de trai, de relansare economică și de integrare europeană.

Prezentul Program este elaborat în conformitate cu prevederile cadrului normativ național și derivă din obiectivele următoarelor acte normative:

1. Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin Legea nr. 315/2022, (denumită în continuare SND „Moldova Europeană 2030”), care contribuie la realizarea Obiectivului general 2. Îmbunătățirea condițiilor de trai, care stabilește asigurarea accesului la surse sigure de apă potabilă și condiții sanitare.

Prin SND „Moldova Europeană 2030”, statul și-a asumat atingerea următorilor indicatori de impact, care urmează a fi obținuți în perioada planificată în domeniul alimentării cu apă și sanitației, meniți să reducă decalajele existente și să asigure servicii moderne și sustenabile:

1) asigurarea accesului a cel puțin 95 % din populație la surse sigure de alimentare cu apă;

2) conectarea a minimum 65 % din populație la servicii publice de sanitație.

Acești indicatori reprezintă atât un angajament politic major pentru îmbunătățirea calității vieții și protecția mediului, cât și o responsabilitate față de partenerii de dezvoltare și procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Realizarea lor necesită un cadru legislativ coerent, o guvernanta eficientă și transparentă, precum și investiții substanțiale în infrastructură, prin consolidarea simultană a capacităților instituționale, manageriale și financiare ale operatorilor și autorităților administrației publice locale.

2. Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 40/2022, care contribuie la realizarea Obiectivului general 2. Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii, orientat să asigure accesul echitabil al populației la infrastructura de alimentare cu apă și de sanitație.

3. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin Legea nr. 112/2014.

De asemenea, prezentul Program derivă și din statutul de țară candidată la aderare.

În acest context, prezentul Program stabilește un set coerent și predictibil de politici publice menite să ghideze transformarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, aliniindu-l la standardele europene și la bunele practici internaționale.

Prezentul Program este conceput în complementaritate cu Secțiunea a 3-a -Apă și Sanitație din Planul de amenajare a teritoriului național (denumit în continuare PATN), care este în proces de elaborare cu sprijinul Băncii Mondiale și al Agenției Austriece pentru Dezvoltare, care definește dimensiunea tehnică a dezvoltării infrastructurii, inclusiv costurile, și prioritizarea intervențiilor. Este important de menționat că prezentul Program stabilește logica strategică, cadrul de guvernanta, mecanismele instituționale și de dezvoltare a capacităților existente în sector atât pentru autoritățile publice centrale și locale, cât și pentru operatorii de servicii, asigurând astfel sustenabilitatea investițiilor alocate în sector și care vor ghida politicile sectoriale în perioada 2026-2030. În același timp, Secțiunea a 3-a „Apă și Sanitație” din PATN va include o analiză detaliată a infrastructurii existente, identificarea opțiunilor de viitor privind dezvoltarea infrastructurii în ambele subsectoare, atât alimentare cu apă și sanitație, asigurând astfel un cadru eficient de dezvoltare și finanțare care va contribui la atingerea țintelor naționale de acces al populației la servicii. Elaborarea secțiunii sus-menționate este reglementată de prevederile Codului urbanismului și construcțiilor nr. 434/2023 și urmează a fi aprobată prin lege, devenind astfel un reper normativ pentru toate autoritățile naționale, regionale și locale care doresc să contribuie la dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație. Prin urmare, pentru a asigura investiții sustenabile și accesul populației la serviciile de alimentare cu apă și canalizare, orice proiect de infrastructură va fi avizat de către autoritățile naționale delegate și în strictă conformitate cu prevederile Secțiunii, asigurând astfel și conformitatea cu prevederile directivelor Uniunii Europene în domeniu, bazându-se pe planurile de integrare de management al districtelor baziniere, urmărind asigurarea accesului la apă din surse de suprafață, și în domeniul canalizării, asigurând epurarea apelor uzate în conformitate cu prevederile cadrului legislativ național și ale Directivei Uniunii Europene privind epurarea apelor urbane uzate. Astfel, cele două documente se completează și asigură un cadru de reglementare care include măsuri referitoare la

toate aspectele importante pentru dezvoltarea acestui sectorul, luând în considerare faptul că, pentru dezvoltarea infrastructurii, este necesară o reformă completă de sistem și asigurarea eficienței instituționale.

Prezentul Program contribuie semnificativ la realizarea angajamentelor aprobate de către Republica Moldova în procesul de integrare europeană, în special la implementarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin Legea nr. 112/2024. Măsurile prioritare de integrare europeană la care se ajustează prezentul Program sunt conexe cu prevederile Clusterului 4 „Agenda verde și conectivitatea sustenabilă” Capitolul 27 „Mediul Înconjurător și Schimbările Climatice” din Programul național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 306/2025, care include măsurile de viitor, precum și necesitățile de armonizare și implementare a cadrului legal conform acquis-ului Uniunii Europene.

Prezentul Program identifică necesitățile de ajustare a cadrului național în domeniul alimentării cu apă și sanitației la prevederile acquis-ului Uniunii Europene, în special a directivelor-cheie ale Uniunii Europene: Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei, Directiva (UE) 2020/2184 a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2020 privind calitatea apei destinate consumului uman și Directiva (UE) 2024/3019 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 noiembrie 2024 privind epurarea apelor uzate urbane, Directiva 2006/118/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind protecția apelor subterane împotriva poluării și deteriorării. Astfel, prezentul Program creează cadrul necesar pentru armonizarea progresivă a normelor naționale cu legislația Uniunii Europene, pregătind sectorul pentru integrarea deplină în spațiul european.

Scopul general al prezentului Program este de a crea un cadru unitar și eficient de politici publice și reglementări prin care să fie asigurată dezvoltarea durabilă a sectorului, extinderea accesului populației la servicii sigure și de calitate, consolidarea sustenabilității financiare și operaționale a operatorilor, precum și integrarea Republicii Moldova în standardele și angajamentele europene și internaționale.

Pentru atingerea acestui scop, prezentul Program se axează pe 3 obiective generale:

Obiectivul general 1. Consolidarea guvernancei și a cadrului instituțional și normativ al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, în vederea asigurării unui management eficient, coerent și sustenabil al serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație – prin promovarea cooperării intercomunitare, accelerarea regionalizării serviciilor, aprecierea, concretizarea și distribuirea rolurilor instituționale, consolidarea instrumentelor de planificare și monitorizare, digitalizarea proceselor și crearea unor mecanisme eficiente de coordonare a politicilor publice.

Obiectivul general 2. Creșterea performanței instituționale, operaționale și tehnice a autorităților administrației publice locale și a operatorilor de servicii de alimentare cu apă și de sanitație – prin dezvoltarea competențelor profesionale, optimizarea managementului,

sprijinirea planificării regionale, elaborarea planurilor de siguranță a apei și a planurilor de îmbunătățire a performanței, precum și prin promovarea soluțiilor tehnice adaptate specificului local, inclusiv pentru zonele sensibile sau defavorizate.

Obiectivul general 3. Asigurarea sustenabilității financiare și creșterea capacității de mobilizare a resurselor pentru dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație – prin crearea unui cadru favorabil pentru atragerea investițiilor europene și internaționale, consolidarea parteneriatelor cu donatorii și stimularea capitalului privat.

Prezentul Program promovează o abordare integrată de finanțare pentru a asigura coerență, eficiență și sinergie în utilizarea resurselor disponibile.

Prin implementarea obiectivelor generale sus-menționate, prezentul Program contribuie direct la realizarea Obiectivului general 2. Îmbunătățirea condițiilor de trai din SND „Moldova Europeană 2030”, prin atingerea următoarelor ținte strategice:

1) extinderea accesului la condiții sanitare adecvate și echitabile pentru cel puțin 65 % din populație, cu accent pe femei, fete și persoane în situații vulnerabile;

2) dezvoltarea unei infrastructuri de alimentare cu apă și de sanitație de calitate, fiabile, durabile și sigure, care să susțină dezvoltarea economică și creșterea bunăstării populației, asigurând acces larg și echitabil.

Totodată, prezentul Program contribuie la realizarea direcțiilor prioritare de politici publice în următoarele domenii:

1) politici și management în domeniul dezvoltării regionale, locale și construcțiilor, prin:

- sporirea coeziunii teritoriale și îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază, inclusiv consolidarea rezilienței la schimbările climatice și riscurile naturale;

- extinderea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație pe baza criteriilor de fezabilitate tehnică, demografică și financiară;

- revizuirea cadrului normativ și instituțional pentru simplificarea procedurilor în domeniul construcțiilor;

- armonizarea reglementărilor tehnice și a standardelor naționale cu legislația și standardele Uniunii Europene;

2) politici și management în domeniul protecției mediului, prin:

- realizarea proiectelor de construcție și reabilitare a sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare în localitățile cu numărul de locuitori justificat din punct de vedere tehnico-economic;

- implementarea unui sistem automatizat de monitorizare a calității apelor uzate evacuate în rețelele publice și în corpurile de apă;

3) politici și management în domeniul serviciilor comunitare și utilităților publice, prin:

- consolidarea capacității operatorilor regionali de apă și canalizare și promovarea cooperării intercomunitare;

- asigurarea inventarierii și evidenței infrastructurii, cu integrarea datelor spațiale în Sistemul informațional geografic de stat la nivel local pentru autoritățile administrației publice locale, instituit prin Hotărârea Guvernului nr. 36/2024;

- implementarea Programului național privind asigurarea grupurilor sanitare moderne în instituțiile de învățământ;

- mobilizarea și coordonarea eficientă a resurselor financiare naționale și externe pentru investiții;

- instituirea managementului integrat al resurselor de apă, inclusiv prin planuri de management la nivel de bazine hidrografice și implementarea planurilor de siguranță a apei;

- susținerea financiară a sistemelor individuale de colectare și epurare a apelor uzate în localitățile mici.

Totodată, prezentul Program sprijină realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Agendei ONU 2030, contribuind în mod concret la:

1) ODD 3. Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă, prin reducerea bolilor asociate apei contaminate, îmbunătățirea igienei publice și asigurarea condițiilor sanitare sigure pentru populație;

2) ODD 4. Asigurarea unei educații echitabile, favorabile incluziunii și de calitate și promovarea posibilităților de învățare pe tot parcursul vieții, pentru toți, prin:

- creșterea ponderii instituțiilor de învățământ asigurate cu apă potabilă sigură;

- dotarea instituțiilor cu grupuri sanitare separate pentru fete și băieți;

- instalarea facilităților pentru spălarea mâinilor cu apă și săpun, în conformitate cu standardele de alimentare cu apă, de sanitație și igienă în instituțiile de învățământ (Programul național WASH);

3) ODD 5. Realizarea egalității de gen și emanciparea tuturor femeilor și fetelor, prin:

- recunoașterea și aprecierea îngrijirii și a lucrului casnic neplătit prin furnizarea de servicii publice accesibile;

- asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și a egalității de șanse la posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică;

4) ODD 6. Asigurarea accesului tuturor la serviciile de distribuire a apei și de

salubritate și gestionarea durabilă a acestora, prin extinderea accesului la servicii sigure, epurarea apelor uzate și reducerea stresului hidric la nivel național;

5) ODD 11. Dezvoltarea unor orașe și așezări umane favorabile incluziunii, sigure, reziliente și durabile, prin îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare și reducerea decalajelor între zonele urbane și rurale;

6) ODD 17. Consolidarea mijloacelor de punere în aplicare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă, prin mobilizarea resurselor externe, coordonarea cu partenerii de dezvoltare și asigurarea coerenței politicilor publice.

Prezentul Program este elaborat de către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, cu asistența financiară a UNICEF, în baza unui proces exhaustiv de informare, consultare și implicare a altor instituții relevante la nivel național și local, inclusiv:

- 1) Comisia parlamentară administrație publică și dezvoltare regională;
- 2) Cancelaria de Stat;
- 3) Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală;
- 4) Agențiile de dezvoltare regională Nord, Centru, Sud, municipiul Chișinău și UTA Găgăuzia (denumite în continuare agenții de dezvoltare regională);
- 5) Congresul Autorităților Locale din Moldova;
- 6) partenerii internaționali de dezvoltare, activi în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație;
- 7) autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi, de nivelul al doilea și de nivel special.

Orizontul de implementare al prezentului Program este perioada 2026-2030. În această perioadă, Programul va constitui cadrul strategic pentru mobilizarea investițiilor publice și externe, creșterea rezilienței sectorului și extinderea accesului populației la servicii moderne, sigure și durabile.

II. ANALIZA SITUAȚIEI

Secțiunea 1

Context general și angajamente asumate

Republica Moldova se află într-o etapă strategică de reformare a serviciilor publice de alimentare cu apă și de sanitație, domeniu fundamental pentru sănătatea publică, calitatea vieții populației, competitivitatea economică și incluziunea socială.

Modernizarea și extinderea acestor servicii reprezintă atât o prioritate tehnică și infrastructurală, cât și una socială, având un impact direct asupra bunăstării comunităților, a dezvoltării echitabile a localităților și a atingerii obiectivelor naționale de integrare

europeană.

În ultimul deceniu, domeniul de alimentare cu apă și de sanitație s-a afirmat ca prioritate constantă în politicile publice naționale. Guvernul, în parteneriat cu Uniunea Europeană, Banca Mondială, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (denumită în continuare BERD), Banca Europeană de Investiții (denumită în continuare BEI), Banca Germană de Dezvoltare Kreditanstalt für Wiederaufbau (în continuare KfW), Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (denumită în continuare GIZ), Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (denumită în continuare ADA), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (denumit în continuare PNUD), Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (denumit în continuare UNICEF) și alți parteneri de dezvoltare, a inițiat un proces amplu de aliniere la standardele europene de calitate, eficiență și sustenabilitate. Totuși, deși s-au înregistrat progrese substanțiale în plan normativ și investițional, persistă decalaje teritoriale marcante, fragmentare instituțională și vulnerabilități financiare, care continuă să limiteze impactul global al reformelor și sustenabilitatea sectorului.

De asemenea, luând în considerare că serviciile de alimentare cu apă și canalizare influențează în mod direct, la nivel național, starea de sănătate a populației și calitatea mediului înconjurător, iar în cazul lipsei unor intervenții planificate pe termen scurt și mediu asupra sectorului, consecințele pot fi următoarele:

1) de ordin sanitar și ecologic, inclusiv:

- creșterea incidenței bolilor hidrice (hepatite, gastroenterite, dizenterii);

- contaminarea apei din fântâni cu nitrați și bacterii;

- riscul pentru grupuri vulnerabile prin lipsa accesului la servicii sau din cauza serviciilor necalitative (copii, vârstnici etc.);

- lipsa canalizării are un impact direct asupra mediului și a sănătății populației (prin infiltrarea apelor uzate neepurate în sol și apoi în primul strat acvifer, din care sunt alimentate fântânile de mină, care sunt sursă de apă în multe localități rurale);

- degradarea infrastructurii existente;

- pierderi mari de apă cauzate de conductele vechi (40-60 % pierderi în unele sisteme rurale);

- creșterea avariilor rețelelor;

- costuri de mentenanță în creștere;

- presiune a apei insuficientă la consumatori;

- neintervenția duce la creșterea costului viitoarelor intervenții.

2) Nesoluționarea provocărilor identificate mai sus poate avea un impact direct și asupra stării de bine și a nivelului de trai al populației, prin:

- costuri medicale crescute;
- scăderea atractivității investiționale a localităților;
- depopularea zonelor rurale, condiționată de lipsa infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație, care reprezintă un factor important care cauzează migrație rurală.

În contextul proceselor de integrare europeană, lipsa intervențiilor poate avea impact negativ și asupra autorităților administrației publice centrale și locale, manifestate prin:

- sancțiuni financiare pentru autorități în cazul neîndeplinirii condițiilor de construcție a sistemelor de epurare;
- penalități pentru neconformarea la standardele de asigurare a calității apei potabile și epurate;
- pierderea sau diminuarea accesului la finanțări externe;
- creșterea tarifelor pe termen lung;
- costuri exponențial mai mari la reabilitare decât la intervenție preventivă.

În concluzie, scenariul de neintervenție nu reprezintă o opțiune sustenabilă. Amânarea investiției determină creșterea viitoarelor costurilor, amplificarea riscurilor sanitare și de mediu, precum și limitarea dezvoltării socioeconomice a localităților. Implementarea prezentului Program este justificată din perspectiva sănătății publice, a protecției mediului și a dezvoltării durabile.

Secțiunea a 2-a

Acoperirea cu servicii de alimentare cu apă și de canalizare

Pe parcursul ultimului deceniu, sectorul a cunoscut o dinamică ascendentă, determinată de reformele legislative, de intensificarea investițiilor în infrastructură și de implicarea partenerilor externi. Cu toate acestea, ritmul actual de dezvoltare rămâne insuficient pentru atingerea țintelor stabilite în SND „Moldova Europeană 2030”, care prevede asigurarea accesului universal la servicii sigure de apă și extinderea acoperirii cu sisteme de canalizare până la 65 % din populație.

Cu toate progresele obținute, gradul de acoperire cu servicii de alimentare cu apă și de canalizare în Republica Moldova continuă să reflecte restanțe sistemice, precum și decalaje structurale pronunțate între regiuni, medii și localități. Aceste diferențe relevă nevoia unei abordări integrate și coerente, bazate pe regionalizare, consolidare instituțională și planificare strategică pe termen lung, pentru a asigura dezvoltarea uniformă și durabilă a sectorului.

Conform datelor estimative pentru anul 2024, doar 67,6 % din locuințe sunt conectate la sistemele publice de alimentare cu apă, iar 33,4 % din locuințe dispun de acces la rețelele publice de canalizare. Totodată, în 37 % din localități lipsesc complet sistemele centralizate de alimentare cu apă, iar în aproximativ 90 % din localități nu există rețele funcționale de

canalizare sau stații de epurare.

Diferențele teritoriale sunt marcante. Regiunea de Dezvoltare Chișinău deține cele mai bune performanțe, cu 84,4 % locuințe racordate la apă și 80,8 % - la canalizare, urmată de UTA Găgăuzia (82,6 % apă și 21,7% canalizare) și de Regiunea de Dezvoltare Sud (76,5 % - la apă și 14,6 % - la canalizare). În schimb, Regiunea Centru (62,3 % - la apă și 15,1 % - la canalizare) și Regiunea Nord (52,4 % - la apă și 20,9 % - canalizare) rămân semnificativ în urmă. Aceste discrepanțe se explică, în principal, prin diferențele de densitate demografică, dispersia teritorială și fragmentarea excesivă a sistemului de localități caracterizat prin numărul mare de așezări mici și slab populate, precum și prin capacitățile inegale de accesare a investițiilor publice și externe. Acești factori influențează direct posibilitățile de dezvoltare a infrastructurii, eficiența furnizării serviciilor și nivelul de performanță al operatorilor locali.

Disparitatea urban-rural reprezintă una dintre cele mai persistente probleme. În timp ce centrele urbane dispun, în mare parte, de operatori licențiați, infrastructură reabilitată și surse stabile de finanțare, localitățile rurale rămân dependente de sistemele descentralizate, adesea neconforme.

Numeroase sate utilizează încă fântâni, izvoare sau sisteme improvizate, fără protecție sanitară corespunzătoare, ceea ce generează riscuri sporite pentru sănătatea publică și poluarea apelor subterane.

Calitatea apei potabile livrate populației este un indicator esențial al gradului de siguranță a serviciilor. Conform datelor Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, aproximativ în 54 % dintre probele analizate în 2023 nu s-au respectat standardele chimice și bacteriologice și doar 65 % din volumul total de apă distribuit a fost considerat potabil, conform normelor sanitare. Cele mai frecvente neconformități se referă la prezența nitratilor, amoniului, fierului și bacteriilor coliforme provenite din infiltrarea apelor uzate netratate și lipsa sistemelor eficiente de tratare.

Infrastructura de canalizare și epurare rămâne insuficient dezvoltată și neuniform distribuită teritorial, în pofida progreselor realizate în ultimul deceniu. Chiar și în localitățile care dispun de rețele de canalizare, acestea sunt, adesea, incomplete, cu acoperire parțială a zonelor rezidențiale și cu stații de epurare subdimensionate, uzate fizic sau complet nefuncționale.

Lipsa planificării integrate și a investițiilor susținute a contribuit la menținerea unui decalaj semnificativ față de standardele europene privind tratarea apelor uzate urbane.

Situația este critică inclusiv în zonele urbane mari, unde capacitatea infrastructurii existente de epurare a apelor uzate nu asigură conformitatea cu cerințele de mediu:

- în municipiul Chișinău, proiectul de modernizare a stației de epurare, finanțat de BERD și BEI, se confruntă cu dificultăți majore de implementare, progresând lent, iar compania contractată a intrat în procedură de faliment. Lucrările sunt blocate, iar infrastructura existentă nu corespunde cerințelor tehnice actuale;

- în municipiul Bălți, stația de epurare prezintă un grad avansat de uzură fizică și

morală, fără treaptă terțiară de tratare pentru eliminarea azotului și a fosforului, conform cerințelor legislative;

- în municipiul Soroca, se atestă lipsa unei stații de epurare funcționale, apele uzate fiind deversate direct în râul Nistru, fără niciun proces de epurare, generând un risc major de poluare transfrontalieră;

- în municipiul Comrat, stația de epurare este complet uzată fizic și moral, fiind nefuncțională de mai mulți ani. Soluția tehnică recomandată constă în edificarea unei stații noi;

- în municipiul Ungheni, stația existentă, construită în anul 1974, funcționează doar la treapta mecanică. Gradul ridicat de uzură impune reabilitarea integrală sau construcția unei noi stații moderne;

- în municipiul Edineț, stația de epurare funcționează parțial și nu corespunde cerințelor de calitate a apelor uzate. Gradul de uzură este avansat, iar soluția optimă o reprezintă construcția unei stații noi;

- în municipiul Cahul, stația de epurare funcționează parțial, doar la treapta mecanică. În prezent, este în construcție o nouă stație de epurare, finanțată de KfW și Uniunea Europeană, care va asigura epurarea completă, conform standardelor comunitare.

În mediul rural, situația este și mai gravă: peste 80 % din populație utilizează sisteme rudimentare de acumulare a apelor uzate (gropi de acumulare improvizate), fără ermetizarea acestora și asigurarea unei gestionări ecologice a nămolurilor.

În majoritatea localităților rurale, evacuarea apelor uzate se face direct în emisari naturali, fără trecerea printr-un proces de epurare. Aceasta contribuie la degradarea ecosistemelor acvatice, prin eutrofizare, contaminarea apelor freatice și afectarea sănătății publice, în special în zonele cu densitate mare a gospodăriilor și lipsă a infrastructurii edilitare.

În ansamblu, sistemul național de canalizare și epurare se află într-un stadiu de subdezvoltare structurală, necesitând investiții capitale, consolidare instituțională și aliniere urgentă la cerințele Directivei (UE) 2024/3019 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2024 privind epurarea apelor urbane uzate.

Analiza evoluției sectorului arată că, în perioada 2014-2024, ritmul mediu anual de creștere a gradului de conectare la rețelele de alimentare cu apă a fost de aproximativ 1,5-2 puncte procentuale, iar pentru canalizare – sub 1 punct procentual. Pentru acest ritm, țintele stabilite pentru anul 2030 vor fi atinse doar parțial, ceea ce confirmă necesitatea accelerării investițiilor și a regionalizării serviciilor.

Pe lângă constrângerile tehnice, capacitatea administrativă și operațională a multor autorități ale administrației publice locale și a operatorilor mici limitează extinderea serviciilor. Lipsa planurilor urbanistice generale, a planurilor de amenajare a teritoriului regional și raional și a planurilor de dezvoltare, precum și absența bazelor de date tehnice și dificultatea în atragerea de fonduri externe accentuează decalajul dintre localități și între

regiuni.

În ansamblu, tabloul actual al sectorului indică un progres lent, dar constant, bazat mai degrabă pe extinderea cantitativă a infrastructurii decât pe îmbunătățirea calității și durabilității serviciilor. Republica Moldova se află într-o etapă în care accentul trebuie să se deplaseze de la extindere la eficiență, de la construcția de rețele noi la modernizarea prin rețehnologizare a celor existente și la garantarea calității apei livrate.

Astfel, pentru perioada 2026-2030, direcția strategică trebuie să vizeze:

- 1) reducerea decalajelor urbanrural prin extinderea infrastructurii în localitățile neacoperite;
- 2) reabilitarea și modernizarea sistemelor existente, în special ale celor construite înainte de 1990;
- 3) integrarea infrastructurii de canalizare cu stațiile de epurare conforme normativelor și standardelor europene;
- 4) consolidarea bazei de date tehnice și a sistemelor de monitorizare a calității serviciilor;
- 5) creșterea eficienței operaționale și a siguranței livrării apei către populație;
- 6) eliminarea poluărilor de către aglomerațiile cu sisteme de epurare.

Una dintre componentele critice ale infrastructurii de sanitație la nivel național o reprezintă condițiile de igienă și dotarea grupurilor sanitare în instituțiile de învățământ, în special cu accent pe necesitățile fetelor și ale femeilor. Conform evaluărilor realizate în perioada 2023-2024 de către Ministerul Educației și Cercetării cu suportul UNICEF, GIZ și KfW situația actuală atestă disparități semnificative între mediul urban și cel rural, atât în ceea ce privește accesul la apă potabilă, cât și la garantarea serviciului de asigurare cu rețele de canalizare în instituțiile de învățământ.

Din totalul celor 968 de instituții de învățământ evaluate, 809 instituții de învățământ sunt racordate la o sursă publică de alimentare cu apă. Totuși, doar 684 de instituții de învățământ dintre acestea beneficiază de alimentare cu apă în interiorul clădirilor, în timp ce 185 de instituții de învățământ au acces limitat, apa fiind disponibilă doar până la nivelul curții. Situația este agravată de problemele privind calitatea apei: în 167 de instituții, apa furnizată nu este potabilă fie din cauza depășirii indicatorilor de poluare, fie pentru că provine din surse nesigure, precum fântâni sau izvoare locale. Acest fapt reprezintă atât o disfuncționalitate tehnică și un risc direct pentru sănătatea copiilor, cât și o încălcare implicită a standardelor minime de funcționare a sistemului educațional.

În ceea ce privește infrastructura de sanitație, situația este deosebit de critică:

- doar 371 de instituții de învățământ (38 %) sunt conectate la un sistem centralizat de canalizare;
- 136 de instituții de învățământ dispun de sisteme locale de epurare (stații de

epurare de capacitate mică, rețele interne);

- 42 de instituții de învățământ utilizează fose septice, nerecomandate și considerate neconforme cu normele de protecție a mediului;

- 449 de instituții de învățământ (aproape jumătate) folosesc încă haznale, adesea neetanșe, cu risc sanitar și ecologic ridicat.

Această realitate indică un grad redus de conformitate cu cerințele minime de igienă școlară și sănătate publică, afectând direct sănătatea elevilor și siguranța mediului școlar. În special în mediul rural, lipsa apei curente și a grupurilor sanitare interioare descurajează frecventarea școlii, afectează participarea fetelor și a persoanelor cu mobilitate redusă și accentuează inegalitățile de acces la educație.

Pentru remedierea acestor probleme, începând cu anul 2023, UNICEF, în colaborare cu Guvernul (Ministerul Educației și Cercetării) și partenerii de dezvoltare (KfW, GIZ, Banca Mondială), a lansat o serie de intervenții investiționale în facilități de apă, de sanitație și de igienă (WASH) în școli, vizând:

- 25 de instituții-pilot (gimnazii și licee), în prima fază;

- extinderea programului la 125 de școli până în 2026, dintre care 10 școli vor fi transformate în școli-model cu infrastructură complet modernizată, accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități și servicii complete de alimentare cu apă și de sanitație;

- elaborarea și implementarea proiectelor de execuție pentru 30 de școli în anul 2025, cu soluții tehnice integrate pentru alimentare cu apă, evacuare și epurare a apelor uzate;

- 17 proiecte suplimentare finanțate prin intermediul Oficiului Național de Dezvoltare Regională și Locală și al Băncii Mondiale, dintre care 11 grupuri sanitare au fost deja reabilite în perioada 2024-2025.

Prin urmare, situația actuală impune integrarea investițiilor în facilități de apă, de sanitație și de igienă (WASH) în școli ca parte a priorităților naționale ale prezentului Program cu obiective clare de:

- eliminare a haznalelor din toate instituțiile de învățământ, până în 2030;

- asigurare a accesului universal la grupuri sanitare interioare conforme și apă potabilă sigură;

- adaptare a infrastructurii școlare la standardele de igienă și incluziune socială promovate de Uniunea Europeană și Organizația Mondială a Sănătății.

Acest efort reprezintă nu doar o intervenție tehnică, ci și una socială și educațională, contribuind la îmbunătățirea sănătății publice, respectarea demnității elevilor și modernizarea infrastructurii educaționale din Republica Moldova.

Implementarea prezentului Program va asigura și va ameliora situația pentru grupurile vulnerabile ale societății, în special pentru:

- gospodăriile vulnerabile și populația rezidentă din zonele insuficient deservite;
- copiii și tinerii (0-17 ani) încadrați în instituții educaționale;
- persoanele vârstnice (cu vârsta de 65 de ani și peste) și persoanele cu mobilitate redusă;
- femei și fete, în special din mediul rural.

În Republica Moldova, din totalul de 1 337,3 mii de gospodării, circa 25,6 % se află în sărăcie multidimensională, reflectând nivelul lipsurilor cu care se confruntă populația în 4 domenii-cheie: sănătate, educație, condiții de trai și ocupare.

Conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2024 aproximativ 23,3 % dintre gospodării nu dispuneau de nicio formă adecvată de sanitație, utilizând haznale, iar circa 10,2 % dintre gospodării nu aveau acces la servicii de apă potabilă. Prin comparație, în anul 2023 ponderea gospodăriilor fără acces la apă potabilă era de circa 9,5 %, ceea ce indică o reducere modestă de aproximativ 0,7 puncte procentuale într-un singur an. Totodată, accesul formal la sisteme centralizate nu garantează întotdeauna calitatea apei furnizate, menținând vulnerabilități semnificative pentru o parte a populației.

Datele evidențiază discrepanțe majore între mediul urban și cel rural. Astfel, dintre gospodăriile încadrate în sărăcia multidimensională:

- circa 1,5 % din cele urbane și 16,9 % din cele rurale nu au acces la servicii de apă potabilă;
- circa 5,1 % din cele urbane și 37,3 % din cele rurale nu dispun de niciun tip de servicii de sanitație.

A doua categorie vulnerabilă de beneficiari o reprezintă copiii (0-17 ani), care necesită acces la surse sigure de apă potabilă și la sisteme de canalizare în interiorul clădirilor, pentru asigurarea condițiilor adecvate de igienă și reducerea riscurilor pentru sănătate. Conform datelor colectate cu suportul UNICEF, din cele 968 de instituții evaluate, doar 684 de instituții sunt racordate la rețele de alimentare cu apă în interiorul clădirilor, dintre care aproximativ 167 de instituții nu dispun de apă potabilă. Totodată, doar 371 de instituții (circa 38 %) au acces la servicii de sanitație, iar aproximativ 449 de instituții utilizează haznale, adesea amplasate în afara clădirilor, ceea ce generează disconfort și riscuri sporite pentru sănătatea și siguranța copiilor.

Cea de-a treia categorie de vulnerabilitate o constituie persoanele vârstnice și persoanele cu dizabilități. În Republica Moldova sunt înregistrați circa 672,7 mii de pensionari, dintre care 98,5 mii de pensionari beneficiază de pensii de dizabilitate.

Per total, sunt înregistrate aproximativ 160 mii de persoane cu dizabilități, inclusiv 11,4 mii de copii, iar circa 55,1 mii de persoane au grad „accentuat” de dizabilitate. În acest context, asigurarea accesului acestor categorii la servicii sigure de alimentare cu apă și de sanitație constituie o prioritate majoră de politică publică și un angajament social fundamental al statului.

În Republica Moldova, femeile reprezintă 53,4 % din populație. Din totalul gospodăriilor, circa 9,3 % sunt monoparentale, iar aproximativ 16,2 % (estimativ 140,7 mii de gospodării) au cel puțin un membru plecat peste hotare.

Conform Studiului „Profilul național al genului în agricultură și mijloacele de trai rurale, cazul Republicii Moldova”, elaborat cu suportul Organizației pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite, gospodăriile fără acces la rețele centralizate de apă indică un timp mediu de aproximativ 30 de minute zilnic pentru aprovizionarea cu apă.

În acest context, având în vedere că ponderea gospodăriilor conduse de femei este de circa 47 % în mediul urban și 36,8 % în mediul rural, impactul deficitului de servicii de alimentare cu apă și de sanitație asupra femeilor este unul semnificativ, fiind amplificat de rolurile tradiționale atribuite acestora în cadrul gospodăriilor.

În ceea ce privește categoria comunităților vulnerabile, datele oficiale arată că nivelul de trai și accesul la servicii de bază în mediul rural sunt considerabil mai reduse comparativ cu mediul urban, rata sărăciei multidimensionale fiind de 37,6 % în mediul rural față de 10 % în mediul urban (Biroul Național de Statistică, 2024). Această discrepanță se reflectă prin niveluri ridicate de deprivare în ce-ea ce privește infrastructura de apă și de sanitație, plasând comunitățile rurale în categoria celor marginalizate și vulnerabile.

Secțiunea a 3-a

Finanțarea și dinamica investițiilor în sector

Finanțarea dezvoltării infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație a constituit, în ultimul deceniu, unul dintre pilonii principali ai politicilor publice din Republica Moldova, fiind recunoscută drept condiție esențială pentru modernizarea serviciilor publice, protecția mediului și îmbunătățirea calității vieții populației.

Evoluția finanțării reflectă atât angajamentul constant al Guvernului, cât și implicarea substanțială a partenerilor de dezvoltare, însă structura și modul de implementare a investițiilor denotă în continuare vulnerabilități sistemice, care necesită consolidare în următoarea perioadă.

În perioada 2014-2024, Republica Moldova a mobilizat resurse semnificative pentru sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, combinând surse interne și externe de finanțare. Alocările directe din bugetul de stat, destinate infrastructurii, sunt estimate la circa 2 miliarde de lei, iar valoarea totală a investițiilor, inclusiv asistența externă, depășește 5,2 miliarde de lei. Aproximativ 70 % din aceste fonduri au provenit din granturi și împrumuturi concesionale oferite de către partenerii de dezvoltare, ceea ce subliniază rolul critic al cooperării internaționale în modernizarea acestui sector.

Sursele publice bugetare de finanțare au evoluat semnificativ. În perioada 2014-2022, Fondul Național de Mediu a fost principalul instrument de finanțare internă, cu alocări totale de circa 2,897 miliarde de lei, dintre care 1,936 miliarde de lei au fost direcționate către proiecte de alimentare cu apă și de sanitație. Totuși, mecanismul de etapizare a finanțărilor – prin tranșe parțiale și lipsa unei obligații de acoperire integrală a costurilor de proiect – a generat fragmentarea investițiilor, creșterea duratei de implementare și, în

numeroase cazuri, imposibilitatea finalizării lucrărilor. Această abordare a dus la apariția mai multor obiective nefuncționale sau parțial realizate, fără impact real asupra accesului populației la servicii de alimentare cu apă și de sanitație.

În paralel, Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală a sprijinit, în perioada 2014-2020, implementarea a 32 de proiecte de alimentare cu apă și de sanitație, în valoare totală de aproximativ 1,074 miliarde de lei, dintre care 23 de proiecte au fost finalizate.

După reorganizarea mecanismului de dezvoltare regională, începând cu anul 2021, instrumentele de finanțare au fost consolidate în cadrul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, care a devenit principalul instrument bugetar pentru proiectele de infrastructură. În perioada 2022-2024, Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală a susținut 415 proiecte de alimentare cu apă și de sanitație (39 de proiecte regionale și 376 de proiecte locale), cu o valoare totală de 1,462 miliarde de lei. Pentru perioada 2025-2028, portofoliul aprobat prevede 290 de proiecte (29 de proiecte regionale și 261 de proiecte locale), în valoare de 2,462 miliarde de lei, dintre care 2,13 miliarde de lei provin din Fondul sus-menționat și 0,33 miliarde de lei reprezintă contribuțiile autorităților administrației publice locale.

Rezultatele ale acestor investiții sunt relevante din punct de vedere cantitativ: au fost construite sau reabilitate 937,7 km de rețele de alimentare cu apă și 235,1 km de rețele de canalizare, au fost puse în funcțiune 30 de stații de tratare/dezinfectare și 27 de stații de epurare, beneficiind direct peste 191 mii de locuitori (estimativ 100,8 mii de femei și 90, 2 mii de bărbați) pentru componenta de alimentare cu apă și 188 mii de locuitori (estimativ 92,2 mii de femei și 88,8 de mii bărbați) pentru componenta de sanitație. Distribuția teritorială a proiectelor denotă o acoperire echilibrată la nivel național, toate raioanele țării beneficiind de investiții, ceea ce a contribuit la consolidarea coeziunii teritoriale și la extinderea accesului la servicii publice de bază.

Pe lângă resursele interne, partenerii de dezvoltare au continuat să joace un rol determinant în susținerea reformei sectorului de alimentare cu apă și de sanitație. În perioada 2022-2028, valoarea totală a asistenței externe planificate ajunge până la aproximativ 171,9 milioane de euro. Printre principalele proiecte se numără:

- Investițiile KfW și ale Uniunii Europene în raionul Cahul - 54,4 milioane de euro (inclusiv 41,5 milioane de euro din partea Guvernului Germaniei și 12,9 milioane de euro din partea Uniunii Europene);

- Apeductul magistral Chișinău - Strășeni - Călărași - 54 milioane de euro (grant din partea Guvernului Germaniei, prin Programul Deschis de Dezvoltare Urbană);

- Programele Băncii Mondiale pentru reabilitarea infrastructurii de apă în raioanele Rîșcani și Cahul și modernizarea sistemelor de canalizare în municipiile Soroca și Comrat - 45,65 milioane de euro (credit concesional);

- Proiectul Uniunii Europene și ADA pentru captarea și aducțiunea apei către municipiul Edineț - 5,85 milioane de euro (grant);

- Împrumutul din partea Regatului Belgiei pentru modernizarea infrastructurii tehnice - 12 milioane de euro.

În acest context, pentru perioada următoare este necesară mobilizarea coordonată a eforturilor naționale pentru atragerea noilor finanțări externe, valorificând oportunitatea oferită de statutul Republicii Moldova de țară candidată la Uniunea Europeană.

Accesul la fondurile europene de preaderare și la mecanismele de investiții verzi și de infrastructură durabilă (precum cele similare aplicate altor țări, cum ar fi: Instrumentul pentru vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională - NDICI, Cadrul de Investiții pentru Balcanii de Vest, sau Instrumentul de Preaderare IPA III) poate asigura un flux financiar consistent, destinat reabilitării și extinderii infrastructurii de apă și de canalizare. În același timp, consolidarea capacității administrative a autorităților naționale și locale în elaborarea proiectelor eligibile devine o condiție esențială pentru absorbția acestor resurse.

Totodată, evaluările Curții de Conturi și ale Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale confirmă necesitatea restructurării arhitecturii de finanțare a acestui sector.

În perioada de planificare 2026-2030, accentul se cere a fi orientat spre planificarea integrată, corelarea finanțării cu performanța și trecerea la programe de investiții complete, finanțate integral, cu criterii transparente de selecție, indicatori de impact și monitorizare digitală.

În perspectivă, direcțiile strategice ale politicii de finanțare trebuie să vizeze:

- consolidarea cadrului bugetar pe termen mediu pentru sectorul de alimentare cu apă și de sanitație și planificarea predictibilă a resurselor;
- dezvoltarea unui mecanism național de cofinanțare pentru autoritățile administrației publice locale, corelat cu capacitatea de implementare;
- prioritizarea proiectelor regionale și intercomunitare, cu impact economic și social semnificativ;
- crearea unui sistem digital integrat pentru monitorizarea investițiilor și raportarea progresului;
- promovarea parteneriatelor public-private și a investițiilor complementare din capital privat.

Secțiunea a 4-a

Cadrul legal și de reglementare al sectorului

Pe parcursul ultimului deceniu, Republica Moldova a realizat progrese semnificative în dezvoltarea cadrului legal și normativ al serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație, în strânsă corelare cu procesele de modernizare instituțională și de integrare europeană.

Consolidarea legislativă a devenit condiția esențială pentru modernizarea sectorului,

pentru creșterea eficienței și transparenței guvernantei și pentru pregătirea țării în vederea absorbției fondurilor externe destinate infrastructurii de apă și de canalizare.

Cadrul juridic actual se bazează pe un ansamblu coerent de acte normative cu forță juridică superioară, care definesc principiile generale, competențele entităților publice și mecanismele de organizare, gestiune și control al serviciilor.

Fundamentul reglementării sectoriale este reprezentat de Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, care a instituit:

- cadrul unitar de organizare și funcționare a serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare;
- principiile de tarificare bazate pe recuperarea costurilor și pe echitatea între utilizatori;
- obligațiile de calitate și continuitate a serviciilor;
- formele legale de gestiune și condițiile de delegare a serviciilor.

Experiența acumulată în implementarea acestor acte a relevat însă multiple disfuncționalități - necorelări între domeniile juridic, tehnic și economic, suprapuneri instituționale și aplicare inegală la nivel local.

În acest context, în anul 2024, adoptarea Legii nr. 133/2024 pentru modificarea unor acte normative (perfecționarea guvernantei și reglementării sectorului de alimentare cu apă și de canalizare) a marcat cea mai amplă reformă normativă din ultimul deceniu, redefinind arhitectura juridică și instituțională a sectorului și eliminând o serie de lacune sistemice. Legea menționată a consolidat principiile de guvernanță, eficiență economică și transparență, creând o bază solidă pentru dezvoltarea integrată a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare.

Principalele modificări operate, în anul 2024, în Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare includ:

- extinderea competențelor Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, care devine unica autoritate de aprobare a tarifelor pentru toți operatorii licențiați;
- obligarea delegării serviciilor pentru localitățile cu un număr mai mare de 3 000 de locuitori și dreptul de licențiere doar a operatorilor care au un număr mai mare de 10 000 de locuitori în aria de deservire;
- interzicerea gestiunii directe a serviciilor de către consiliul local al unității administrativ-teritoriale în lipsa entităților specializate cu personalitate juridică în subordinea acestuia și obligativitatea înființării entităților specializate;
- profesionalizarea gestiunii serviciilor prin eliminarea gestionării directe de către aparatul autorităților locale și asigurarea furnizării/prestării serviciilor exclusiv prin operatori specializați;

- introducerea cotei de dezvoltare în structura tarifelor, pentru asigurarea unui mecanism predictibil de finanțare a investițiilor;

- posibilitatea desemnării unui operator regional unic pentru infrastructurile magistrale, în scopul eficientizării managementului tehnic și financiar;

- obligația de transmitere către operatorii licențiați a infrastructurilor construite din finanțări ale bugetului de stat, evitând gestionarea fragmentată și neprofesionistă.

Prin aceste modificări, Republica Moldova a făcut un pas decisiv spre armonizarea cadrului național cu cel european, instituind reguli clare, transparente și previzibile pentru toți actorii implicați.

În completarea cadrului primar, reglementările secundare elaborate și aprobate de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică au asigurat aplicarea unitară a legii și consolidarea disciplinei economice și operaționale în sector. Printre documentele-cheie se numără:

- Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 319/2025, care stabilește cadrul juridic de reglementare a raporturilor dintre operatorii care furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare și consumatori/solicitanți ai serviciului;

- Regulamentul-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 249/2025, care stabilește indicatorii de performanță minimi ce trebuie respectați de către operatori pentru asigurarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare;

- Caietul de sarcini-cadru al serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 358/2019, care stabilește modul de întocmire a caietelor de sarcini ale serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, indiferent de forma de gestiune aleasă de către autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi care înființează, organizează, coordonează, monitorizează și verifică funcționarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare;

- Contractul-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 320/2025, care stabilește clauzele obligatorii care trebuie indicate în contractele încheiate cu consumatorii;

- Regulamentul privind principiile de efectuare a investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 169/2025, care stabilește procedurile de planificare, prezentare, aprobare și modificare a planurilor de dezvoltare și a planurilor de investiții și cerințele de prezentare a rapoartelor privind realizarea planurilor de dezvoltare și a planurilor de investiții;

- Regulamentul cu privire la stabilirea și aprobarea în scop de determinare a tarifelor, a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 780/2023, care stabilește modul de determinare a consumului tehnologic și a pierderilor de apă în sistemele publice de alimentare cu apă și implementarea mecanismelor de stimulare a eficienței, în funcție de obiectivele stabilite;

- Regulamentul privind procedurile de prezentare și examinare a cererilor titularilor de licențe privind prețurile și tarifele reglementate, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 286/2018, care stabilește cerințele și procedurile uniforme, clare, predictibile și transparente ce urmează a fi respectate în procesul prezentării de către titularii de licențe și examinării cererilor privind costurile/cheltuielile de bază, prețurile/tarifele reglementate de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică;

- Metodologia de determinare, de aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și de epurare a apelor uzate, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 489/2019, care stabilește modul de calculare, aprobare, ajustare și aplicare a tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate;

- Metodologia de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor la serviciile auxiliare furnizate de către operatori, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 270/2015, care stabilește modul de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciile auxiliare furnizate consumatorilor de către operatorii care furnizează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

Aceste instrumente asigură aplicarea coerentă a legislației la nivelul întregii țări, reduc discrepanțele teritoriale și consolidează responsabilitatea operatorilor față de consumatori și autoritățile publice.

Prin reformele adoptate și cele preconizate, Republica Moldova a creat premisele unui sistem normativ coerent, modern și orientat spre performanță, capabil să sprijine obiectivele de dezvoltare durabilă și integrare europeană.

Cadrul legal actual nu se rezumă la stabilirea regulilor, ci definește un model de guvernare publică bazat pe responsabilitate, transparență și eficiență, oferind fundația pentru atingerea Țintelor de acoperire universală, sustenabilitate financiară și modernizare tehnologică a sectorului de alimentare cu apă și de canalizare.

Cu toate acestea, persistă deficiențe operaționale și instituționale. În numeroase localități, operatorii nelicențiați continuă să presteze servicii în afara cadrului de reglementare, iar activele construite din bugetul de stat sau din surse externe nu sunt înregistrate în patrimoniul autorităților locale, ceea ce îngreunează delegarea gestiunii și afectează durabilitatea investițiilor. Totodată, în special în mediul rural, lipsa supravegherii și a disciplinei financiare menține tarife neactualizate, sub nivelul costurilor reale, generând

pierderi structurale și incapacitatea operatorilor de a investi, fapt ce perpetuează un cerc vicios de subfinanțare și degradare a infrastructurii.

Pentru a depăși aceste limitări și a asigura un cadru modern și eficient, prioritățile legislative pentru perioada 2026-2030 trebuie să vizeze:

- consolidarea coerenței intersectoriale între domeniul apei, mediului, sănătății publice și administrației locale;
- clarificarea regimului juridic al infrastructurii publice și stabilirea regulilor unitare de transmitere în gestiune;
- instituirea unui mecanism național de control al conformității serviciilor, bazat pe raportare digitală și indicatori de performanță;
- extinderea cadrului normativ privind calitatea serviciilor și siguranța operațională;
- completarea legislației cu norme privind eficiența energetică, reziliența climatică și protecția resurselor acvatice.

Un act normativ de bază cu aplicabilitate generală este Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002, care stabilește, la nivel național, tipurile serviciilor publice de gospodărie comunală, cadrul instituțional și unele principii generale de finanțare, organizare și funcționare a acestora.

Totuși, experiența aplicării legii sus-menționate a evidențiat multiple neconformități cu legislația sectorială adoptată ulterior, precum și lacune de reglementare care afectează claritatea și coerența cadrului juridic. Printre acestea se numără ambiguitățile privind noțiunea de „operator”, unde Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002 conține prevederi contradictorii referitoare la forma juridică a acestuia, precum și lipsa unei delimitări clare a competențelor autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea în raport cu cele de nivelul întâi, aspecte care contravin și creează suprapuneri cu reglementările din Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare și din Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă.

În acest context, Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr. 1402/2002 necesită o evaluare aprofundată și o actualizare substanțială, în vederea alinierii la realitățile actuale ale sectorului și la cadrul normativ specializat.

Un pilon esențial al reglementării sectoriale îl constituie Legea apelor nr. 272/2011, care stabilește cadrul juridic pentru utilizarea durabilă și protecția resurselor de apă. Aceasta reglementează captarea, utilizarea și evacuarea apelor, protecția calității apelor de suprafață și subterane, precum și planificarea integrată la nivel de bazin hidrografic. Prevederile legii menționate mai sus sunt indispensabile pentru funcționarea serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, asigurând corelarea dezvoltării infrastructurii cu obiectivele de protecție a mediului și utilizare rațională a resurselor acvatice.

În completarea acesteia, Legea nr. 182/2019 privind calitatea apei potabile instituie cadrul legal național pentru garantarea calității apei destinate consumului uman. Legea

menționată stabilește standardele de calitate, cerințele de monitorizare, responsabilitățile instituțiilor competente și obligațiile de informare a publicului, contribuind direct la protecția sănătății publice și la alinierea Republicii Moldova la cerințele europene în domeniu.

Dimensiunea instituțională și administrativă a sectorului este reglementată de Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă, care stabilește competențele proprii ale autorităților administrației publice locale. Potrivit art. 4, distribuția apei potabile, construcția și întreținerea sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare constituie atribuții ale autorităților administrației publice locale de nivelul întâi. Aceste prevederi sunt consolidate de Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală, care reglementează organizarea și funcționarea autorităților locale, în baza principiilor autonomiei locale și descentralizării serviciilor publice de interes local, oferind cadrul juridic general pentru exercitarea responsabilităților în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație.

Un instrument juridic complementar pentru dezvoltarea infrastructurii îl reprezintă Legea nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat, care stabilește principiile, formele și procedurile de realizare a proiectelor parteneriatului public-privat, precum și drepturile și obligațiile partenerilor implicați. Modificările substanțiale operate în anul 2023 au avut drept scop stimularea investițiilor private în proiecte de interes public, inclusiv în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, contribuind la creșterea calității serviciilor și la valorificarea eficientă a patrimoniului public.

În ceea ce privește procedurile contractuale, Legea nr. 74/2020 privind achizițiile în sectoarele energiei, apei, transporturilor și serviciilor poștale reglementează atribuirea contractelor în domenii de utilitate publică, inclusiv în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, asigurând transparență, concurență și utilizare eficientă a finanțărilor din bugetul de stat și din surse externe.

Cadrul normativ secundar include o serie de hotărâri ale Guvernului cu impact direct asupra funcționării serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație, printre care:

1) Regulamentul privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane și rurale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 950/2013, care necesită o revizuire substanțială, în vederea armonizării cu Directiva (UE) 2024/3019 al Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2024 privind epurarea apelor uzate urbane (reformare), inclusiv în ceea ce privește delimitarea aglomerărilor, zonelor sensibile și nivelurilor de epurare;

2) Regulamentul privind condițiile de deversare a apelor uzate în corpurile de apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 802/2013, care stabilește condițiile de deversare a apelor uzate în corpurile de apă, prin reglementarea valorilor-limită admisibile și a obligațiilor de monitorizare, contribuind la protecția resurselor acvatice;

3) Hotărârea Guvernului nr. 894/2013 cu privire la organizarea și funcționarea ghișeului unic în domeniul autorizării de mediu pentru folosința specială a apei instituie mecanismul ghișeului unic în domeniul autorizării de mediu pentru folosința specială a apei, care are scopul de a simplifica și eficientiza procedurile administrative, inclusiv pentru

proiectele de infrastructură din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație;

4) Regulamentul de studiere, exploatare și protecție a apelor subterane, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 731/2025, care reglementează și stabilește cerințele tehnice și măsurile necesare pentru studierea și exploatarea apelor subterane.

Ansamblul actelor normative analizate conturează cadrul juridic complex, dar fragmentat, caracterizat prin suprapuneri, necorelări și niveluri diferite de actualizare.

Deși există reglementări solide în domenii-cheie precum protecția resurselor de apă și calitatea apei potabile, persistă deficiențe de coerență legislativă și armonizare cu legislația Uniunii Europene, care justifică necesitatea intervențiilor normative și strategice propuse în cadrul prezentului Program.

Secțiunea a 5-a

Armonizarea legislativă cu directivele Uniunii Europene

Republica Moldova se află la etapa avansată de preluare a principiilor europene, dar într-un stadiu intermediar de implementare efectivă a acestora. Procesul de armonizare cu legislația Uniunii Europene în domeniul apei și sanitației a evoluat constant prin modernizarea cadrului normativ, instituțional și tehnic. Deși progresele sunt evidente, aplicarea practică rămâne parțială și necesită consolidări suplimentare la nivel de capacitate și finanțare.

Până în prezent, Republica Moldova a reușit să transpună (total sau parțial) noua directive-cheie ale Uniunii Europene, care fundamentează procesul de integrare sectorială și de modernizare a serviciilor publice de apă și de sanitație:

1) Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei

Adoptarea Legii apelor nr. 272/2011 a reprezentat un pas esențial spre transpunerea principiilor europene privind managementul integrat al resurselor de apă, introducând pentru prima dată în Republica Moldova principiul bazinal de administrare. Au fost delimitate 2 districte hidrografice principale – Nistru și Dunărea și Prut și Marea Neagră, administrate prin planuri de management aprobate de către Guvern și revizuite o dată la 6 ani. Aceste planuri stabilesc obiectivele de calitate, măsurile de protecție și evaluarea stării ecologice și chimice a apelor. Deși cadrul de reglementare este funcțional, capacitățile instituționale și tehnice rămân limitate, iar integrarea planurilor bazinale în politicile locale de dezvoltare se realizează adesea fragmentar;

2) Directiva (UE) 2020/2184 a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2020 privind calitatea apei destinate consumului uman (reformare)

Transpunerea parțială a acesteia, prin Legea nr. 182/2019 privind calitatea apei potabile și Hotărârea Guvernului nr. 651/2023 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea și monitorizarea calității apei potabile, a introdus o abordare modernă, bazată pe evaluarea riscurilor, monitorizarea continuă și informarea

consumatorilor. Aceste reglementări consolidează legătura dintre sănătatea publică și calitatea apei furnizate. Totodată, a fost aprobat și Regulamentul sanitar privind materialele și substanțele care intră în contact cu apa potabilă și metodele de testare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 578/2025, necesar pentru conformarea completă la cerințele europene. Cu toate acestea, capacitățile de laborator rămân insuficiente, iar frecvența analizelor nu asigură o acoperire integrală a teritoriului național;

3) Directiva 2013/51/Euratom a Consiliului din 22 octombrie 2013 de stabilire a unor cerințe de protecție a sănătății populației în ceea ce privește substanțele radioactive din apa destinată consumului uman

Legea nr. 182/2019 privind calitatea apei potabile, a preluat această directivă și consolidează cadrul de siguranță radiologică a apei. În completare, Hotărârea Guvernului nr. 934/2007 cu privire la instituirea Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile și băuturilor nealcoolice îmbuteliate” a contribuit la uniformizarea standardelor de calitate și trasabilitate. Totuși, infrastructura de testare și dotarea laboratoarelor nu corespund încă cerințelor europene;

4) Directiva 2008/105/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele de calitate a mediului în domeniul apei de modificare și de abrogare a Directivelor 82/176/CEE, 83/513/CEE, 84/156/CEE, 84/491/CEE, 86/280/CEE ale Consiliului și de modificare a Directivei 2000/60/CE

Aceasta a fost transpusă parțial prin Legea apelor nr. 272/2011, care prevede monitorizarea calității apelor de suprafață și subterane. Instituția Publică Autoritatea de Meteorologie și Monitoring de Mediu, prin intermediul Laboratorului de Referință de Mediu, realizează anual măsurători în 49 de secțiuni de observație pe 34 de râuri, 6 lacuri de acumulare și 2 lacuri naturale. Agenția de Mediu, după preluarea competențelor Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, administrează 182 de puncte de observație a apelor subterane și 53 de stații hidrologice. Însă, echipamentele sunt depășite tehnologic, iar digitalizarea sistemelor de monitorizare rămâne incompletă, ceea ce reduce eficiența procesului decizional;

5) Directiva 86/278/CEE a Consiliului din 12 iunie 1986 privind protecția mediului, în special a solului, în cazul utilizării nămolurilor de epurare în agricultură a fost transpusă prin Hotărârea Guvernului nr. 265/2025 cu privire la aprobarea Reglementării tehnice „Măsurile de protecție a solului în cadrul practicilor agricole”, care stabilește condițiile în care nămolurile pot fi utilizate ca fertilizant, impunând limite pentru conținutul de metale grele și alte substanțe periculoase, obligația tratării nămolurilor înainte de aplicare, monitorizarea calității solului și a nămolurilor, precum și restricții privind utilizarea acestora pentru anumite culturi sau terenuri;

6) Regulamentul (UE) 2020/741 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 mai 2020 privind cerințele minime pentru reutilizarea apei

Legislația națională aferentă se află în proces de elaborare. În perioada 2024-2025, cu sprijinul Institutului de Mediu din Stockholm, se desfășoară un studiu privind potențialul de reutilizare a apelor epurate, care va evalua compatibilitatea acestora cu solurile,

culturile și condițiile climatice ale țării. Rezultatele vor sta la baza viitorului cadru normativ național, orientat spre siguranță sanitară, rentabilitate economică și adaptare la schimbările climatice. Lipsa infrastructurii de distribuție și neîncrederea publicului rămân obstacole majore;

7) Directiva (UE) 2024/3019 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2024 privind epurarea apelor uzate urbane (reformare), care urmează a fi transpusă prin modificarea Legii nr. 303/2013 privind serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare, modificarea Regulamentului privind cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare și/sau în emisare pentru localitățile urbane și rurale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 950/2013, și modificarea Regulamentului privind condițiile de deversare a apelor uzate în corpurile de apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 802/2013. Această directivă stabilește cerințele de colectare, epurare și deversare a apelor uzate. Cadrul normativ actual nu include însă metodologii detaliate pentru delimitarea aglomerărilor, identificarea zonelor sensibile și stabilirea nivelurilor de epurare terțiară. Armonizarea completă cu noua directivă europeană va permite modernizarea infrastructurii de canalizare, reducerea poluării organice și chimice și digitalizarea raportării privind calitatea efluenților, însă va necesita investiții considerabile și consolidarea capacităților operatorilor regionali;

8) Directiva 86/278/CEE Consiliului din 12 iunie 1986 privind protecția mediului, în special a solului, atunci când se utilizează nămoluri de epurare în agricultură

Legislația națională urmează să fie aliniată acesteia, stabilindu-se limite pentru conținutul de metale grele și materii organice. În prezent, analiza nămolurilor se efectuează neuniform, iar lipsa unui regulament național privind valorificarea nămolurilor, inclusiv sub aspect energetic, reprezintă o lacună importantă. Elaborarea cadrului normativ privind gestionarea și valorificarea nămolurilor constituie o prioritate pentru perioada 2026-2030;

9) Directiva 2007/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2007 privind evaluarea și gestionarea riscurilor de inundații este deja transpusă în legislația națională prin modificări operate la Legea apelor nr. 272/2011, prin Hotărârea Guvernului nr. 887/2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la gestionarea riscurilor de inundații și Hotărârea Guvernului nr. 590/2018 cu privire la aprobarea Concepției reformei sistemului național de gestionare, prevenire și reducere a consecințelor inundațiilor, iar planurile de gestionare a riscului pentru bazinele Nistru și Prut sunt în curs de implementare, contribuind la reducerea vulnerabilității comunităților la fenomene hidrologice extreme. Totuși, infrastructura de prevenire și avertizare rămâne modestă, necesitând investiții suplimentare și actualizarea periodică a hărților de risc;

10) Directiva 2006/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 februarie 2006 privind gestionarea calității apei pentru scăldat și de abrogare a Directivei 76/160/CEE, care nu a fost încă transpusă, deși este esențială pentru protecția sănătății publice și controlul calității apelor recreaționale, fiind o lacună importantă a cadrului sanitar național.

Astfel, în ansamblu, Republica Moldova a atins un nivel intermediar de armonizare cu legislația Uniunii Europene în domeniul apei și sanitației. Pentru a realiza alinierea deplină

și funcțională la standardele europene, sunt necesare acțiuni coordonate pe mai multe paliere, inclusiv:

1) consolidarea cadrului normativ și accelerarea transpunerii legislative, prin:

- finalizarea procesului de transpunere a Directivei (UE) 2024/3019 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2024 privind epurarea apelor uzate urbane (reformare) și elaborarea metodologiilor naționale pentru delimitarea aglomerărilor și zonelor sensibile;

- elaborarea și adoptarea Regulamentului privind reutilizarea apelor epurate, în conformitate cu Regulamentul (UE) 2020/741 privind cerințele minime pentru reutilizarea apei;

- armonizarea completă cu Directiva 86/278/CEE a Consiliului din 12 iunie 1986 privind protecția mediului, în special a solului, atunci când se utilizează nămoluri de epurare în agricultură, fiind vorba despre nămolurile de epurare și elaborarea unui cadru unitar pentru valorificarea energetică și agricolă a acestora;

- transpunerea Directivei 2006/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 februarie 2006 privind gestionarea calității apei pentru scăldat, inclusiv stabilirea parametrilor sanitar-igienici și a zonelor de monitorizare;

- revizuirea cadrului secundar existent (hotărâri ale Guvernului, regulamente tehnice și metodologii) pentru alinierea la cerințele actualizate ale Uniunii Europene;

2) întărirea capacităților instituționale și administrative, prin:

- crearea unui mecanism interinstituțional permanent de coordonare între Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Mediului și instituțiile sale subordonate cu competențe în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Agenția Națională de Sănătate Publică și operatorii regionali, pentru monitorizarea implementării directivelor europene;

- formarea și specializarea continuă a personalului tehnic din instituțiile responsabile, prin programe de instruire finanțate din fonduri externe;

- introducerea unui sistem digital integrat de management al datelor (SCADA, GIS, platforme de raportare) pentru supravegherea calității apei, a stării rețelelor și a parametrilor de epurare, incluzând și obligativitatea generării seturilor de date digitale standardizate, ca parte integrată a documentației de dare în exploatare a proiectelor investiționale în domeniul alimentării cu apă și de sanitație;

- stabilirea unor aspecte obligatorii privind necesitatea introducerii datelor în format digital standardizat în Sistemul informațional „Registrul de evidență a rețelelor edilitare”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 221/2026, conform prevederilor Legii nr. 290/2024 privind evidența rețelelor edilitare, în actele normative care reglementează mecanismele de finanțare a proiectelor investiționale în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație;

3) modernizarea infrastructurii și creșterea capacității de investiții, prin:

- prioritizarea investițiilor în stații de epurare conforme cu standardele Uniunii Europene, laboratoare de analiză modernizate și sisteme automate de monitorizare;

4) integrarea planificării bazinale și teritoriale, prin:

- corelarea planurilor de management bazinal cu documentele de planificare teritorială (Planul de Amenajare a Teritoriului Național, planuri urbanistice generale) pentru asigurarea coerenței între dezvoltarea localităților, protecția resurselor și cerințele de mediu;

- instituirea unui cadru de cooperare intercomunitară pentru implementarea investițiilor comune în infrastructură și pentru partajarea resurselor de apă;

5) întărirea sistemelor de monitorizare, raportare și control prin:

- extinderea rețelei naționale de monitoring a apelor de suprafață și subterane prin modernizarea echipamentelor de măsurare;

- implementarea unui sistem digital de raportare către Uniunea Europeană (în baza platformei EIONET – European Environment Information and Observation Network);

- crearea unui mecanism public de informare a consumatorilor privind calitatea apei și nivelul de conformitate al operatorilor.

Transpunerea completă a acestor norme, proceduri și standarde va permite Republicii Moldova să adopte standarde de calitate echivalente cu cele europene, să dezvolte politici publice bazate pe principiul economiei circulare și să beneficieze de sprijin financiar din fondurile de preaderare.

Secțiunea a 6-a

Cadrul normativ tehnic și necesitatea armonizării

standardelor de proiectare și construcție

O componentă critică a funcționării sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, adesea neglijată în procesul de reformă, o constituie sistemul de normative tehnice aplicabil proiectării, construcției și exploatării infrastructurilor. Deși cadrul legal general a fost substanțial actualizat în ultimul deceniu, baza tehnică normativă continuă să fie parțial învechită, fragmentată și nealinată la cerințele Uniunii Europene, fapt ce afectează calitatea, eficiența și costurile investițiilor.

În prezent, documentația de proiectare se bazează pe o combinație de reglementări moderne și norme moștenite din perioada sovietică, multe dintre ele depășite tehnologic și metodologic.

Normativele utilizate în prezent includ documente relativ recente (precum NCM A.07.02:2012/A1:2017, CP G.03.08-2020, NCM G.03.01-2017 și NCM G.03.02-2015), care

introduc concepte moderne de dimensionare, funcționare și eficiență energetică. Totuși, acestea coexistă cu acte normative profund depășite, în special:

- СНиП 2.04.02-84 „Водоснабжение. Наружные сети и сооружения”, încă aplicat pentru localitățile cu peste 3 mii de locuitori și debite mai mari de 200 m³/zi; și

- СНиП 3.01.04-87 „Приемка в эксплуатацию законченных строительством объектов”, utilizat în continuare pentru recepția construcțiilor finalizate.

Aceste documente, neactualizate și netraduse oficial, conțin debite de consum, coeficienți de neuniformitate, prescripții și indicații tehnice care nu mai corespund realităților demografice, economice și climatice actuale. Menținerea lor în uz generează supradimensionarea sistemelor, soluții tehnice rigidizate și costuri de investiție nejustificat de mari, cu efecte directe asupra ineficienței energetice și a sustenabilității pe termen lung a infrastructurii de alimentare cu apă.

Problema este și mai pronunțată în ceea ce privește dimensionarea stațiilor de epurare și stabilirea zonelor de protecție sanitară, unde se folosesc încă documente depășite, ca:

- „Укрупненные нормы водопотребления и водоотведения для различных отраслей промышленности” (1975); sau

- СН 245-71 „Санитарные нормы проектирования промышленных предприятий”.

Acestea nu reflectă evoluțiile tehnologice din ultimele decenii, noile materiale de construcție, principiile de eficiență energetică și standardele moderne de evaluare a riscurilor. În consecință, stațiile proiectate pe baza acestor norme sunt adesea supradimensionate, costisitoare și dificil de exploatat, în special în localitățile mici, unde debitele reale de apă uzată sunt de 3 ori mai mici decât cele teoretice prevăzute în calcule și concentrațiile înalte.

O lacună majoră o reprezintă absența reglementărilor tehnice pentru infrastructurile descentralizate și sistemele rurale, unde soluțiile de canalizare centralizată nu sunt în toate cazurile fezabile economic.

Lipsa normativelor privind dimensionarea foselor septice, a parametrilor specifici pentru stațiile de epurare de capacitate mică și discordanța dintre stațiile cu bioreactoare compacte prefabricate determină aplicarea neuniformă a soluțiilor tehnice și lipsa controlului unitar asupra calității construcțiilor. În consecință, multe sisteme rurale operează fără standarde sanitare clare, ceea ce generează neconformități ale parametrilor de calitate pentru apele deversate în mediu, disfuncționalități operaționale și dificultăți de integrare în schemele regionale.

Deficiențele cadrului tehnic se extind și asupra procesului de calcul al infiltrațiilor, pierderilor și volumelor de ape uzate industriale, unde se utilizează formule și parametri depășiți. Acestea duc la estimări supraevaluate, cu impact direct asupra costurilor de proiectare și construcție. În același timp, zonele de protecție sanitară continuă să fie determinate conform normativului СН 245-71, care stabilește distanțe fixe, neadaptate

realităților de dezvoltare și tehnologiilor actuale. În numeroase localități, aceste distanțe sunt imposibil de aplicat din cauza densității construcțiilor, iar interpretările diferă între autoritățile de control, ceea ce generează blocaje în procesul de autorizare.

Se impune, prin urmare, elaborarea unui normativ modern privind zonele de protecție sanitară, bazat pe evaluarea riscurilor, pe criterii funcționale și pe corelarea cu directivele europene privind protecția resurselor acvatice.

Un alt element critic este cadrul privind controlul tehnic și supervizarea lucrărilor. Conform CP L.01.01-2012 „Instrucțiuni privind întocmirea devizelor pentru lucrările de construcții-montaj”, valoarea serviciilor de monitorizare de autor este limitată la doar 0,3 % din costul total al lucrărilor, o cotă insuficientă pentru proiectele complexe de apă și de canalizare, unde verificarea tehnologică și supervizarea sunt esențiale pentru asigurarea calității. Lipsa unei ajustări a acestei cote reduce rigoarea controlului tehnic, favorizând apariția erorilor de execuție și a neconformităților postimplementare.

O problemă transversală o constituie inexistența unui mecanism instituțional de revizuire periodică a normativelor tehnice. În prezent, procesul de actualizare depinde de inițiative fragmentare ale ministerelor și instituțiilor de profil, fără un cadru legal unitar. În timp ce în statele membre ale Uniunii Europene standardele se actualizează o dată la 5-7 ani, în Republica Moldova numeroase normative tehnice au o vechime de peste 25 de ani, ceea ce compromite compatibilitatea lor cu directivele și practicile comunitare.

Lipsa unui sistem național de armonizare și actualizare tehnică permanentă constituie una dintre cele mai mari restanțe ale reformei sectoriale.

Prin urmare, revizuirea profundă a cadrului normativ tehnic reprezintă o condiție prealabilă pentru modernizarea reală a sectorului. Este necesară crearea unui mecanism instituțional permanent de coordonare tehnică, sub egida Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în colaborare cu Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Institutul Național de Standardizare și instituțiile de cercetare. Acest mecanism ar trebui să asigure:

- armonizarea completă cu standardele europene EN și ISO aplicabile domeniului de alimentare cu apă și de sanitație;
- actualizarea periodică a normativelor de proiectare și a regulamentelor de exploatare și includerea modificărilor/ajustărilor în catalogul documentelor normative în construcții;
- elaborarea unor standarde naționale adaptate pentru sistemele de alimentare cu apă și de sanitație rurale și descentralizate;
- integrarea cerințelor de eficiență energetică, reziliență climatică și economie circulară.

Astfel, dacă, în ansamblu, Republica Moldova dispune de un cadru legislativ general compatibil cu legislația Uniunii Europene, fundamentul tehnic de aplicare este parțial depășit, fragmentat și lipsit de coordonare instituțională coerentă. Persistă lacune în

gestionarea infrastructurii regionale, neactualizarea completă a normativelor tehnice, absența unui mecanism național de monitorizare și capacitatea administrativă limitată a autorităților administrației publice locale.

Pentru atingerea conformității până în 2030, este indispensabilă revizuirea completă și armonizarea sistemului de normative tehnice cu directivele europene privind apa potabilă, apele uzate urbane și protecția resurselor naturale.

Numai printr-o abordare integrată și științific fundamentată, sectorul va putea deveni sustenabil, eficient și aliniat standardelor europene de calitate, de mediu și sănătate publică.

Secțiunea a 7-a

Cadrul instituțional central și rolurile actorilor naționali

în guvernanta sectorului

Cadrul instituțional central al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație din Republica Moldova a evoluat gradual în ultimul deceniu, reflectând eforturile de consolidare a mecanismelor de guvernanta și de aliniere la principiile europene de management integrat al resurselor de apă. Deși au fost realizate progrese importante în plan legislativ și de reglementare, arhitectura instituțională centrală rămâne fragmentată și insuficient coordonată, iar absența unei viziuni unitare la nivel guvernamental afectează coerența politicilor publice și eficiența investițiilor.

Responsabilitățile sectorului sunt împărțite între mai multe entități publice centrale, cu roluri strategice, normative, de reglementare, control și execuție, însă suprapunerile de competențe și lipsa unui mecanism permanent de coordonare interinstituțională determină disfuncționalități în planificare și implementare.

Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale deține rolul principal de coordonare strategică în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, fiind responsabil de elaborarea și monitorizarea politicilor publice, gestionarea programelor de investiții capitale și monitorizarea implementării proiectelor majore în infrastructura de apă și de canalizare. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale administrează, prin intermediul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală și al agențiilor de dezvoltare regională, programele de finanțare destinate extinderii rețelelor și modernizării infrastructurii.

Cu toate acestea, capacitatea de planificare strategică, de evaluare și supraveghere tehnică este afectată de lipsa unui sistem integrat de colectare a datelor (inclusiv dezagregate pe sexe, teritorial, demografic etc.) și de coordonarea insuficientă cu alte ministere de resort și alte autorități publice – în special cu Ministerul Mediului, Ministerul Finanțelor, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică și Agenția Națională de Sănătate Publică. În prezent, colaborarea interinstituțională se realizează preponderent la nivel de proiect, fără a fi susținută de un cadru instituțional consolidat și predictibil.

Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică exercită un rol esențial în reglementarea și supravegherea sectorului serviciilor publice de alimentare cu apă și de

canalizare, având atribuții complexe în domeniul licențierii, reglementării tarifare, monitorizării operatorilor licențiați și protecției consumatorilor.

Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică, Ministerul Mediului, prin intermediul Agenției de Mediu, a Inspectoratului pentru Protecția Mediului și Instituția Publică Administrația Națională „Apele Moldovei”, gestionează ansamblul de activități legate de administrarea, monitorizarea și protecția resurselor de apă. Instituția Publică Administrația Națională „Apele Moldovei” coordonează implementarea planurilor de management ale bazinelor hidrografice Nistru și Dunărea – Prut și Marea Neagră, administrează infrastructura hidrotehnică și promovează utilizarea durabilă a resurselor de apă. Agenția de Mediu asigură autorizarea captărilor și deversărilor, precum și monitorizarea calității apelor de suprafață și subterane, în timp ce Inspectoratul pentru Protecția Mediului realizează controale de conformitate și aplică sancțiuni pentru poluare și utilizare abuzivă a resurselor.

Cu toate acestea, interacțiunea dintre autoritățile de mediu și cele din domeniul de alimentare cu apă și de canalizare este insuficientă, iar suprapunerile de competențe dintre Ministerul Mediului, Agenția Națională de Sănătate Publică și Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale duc la incertitudini în aplicarea unitară a politicilor de mediu și sănătate publică.

Agencia Națională de Sănătate Publică are atribuții esențiale în monitorizarea calității apei potabile și în aplicarea normelor sanitare. Activitatea acesteia este fundamentală pentru protejarea sănătății populației, însă capacitatea de laborator și acoperirea rețelei de monitorizare rămân limitate, în special în mediul rural.

Coordonarea dintre Agenția Națională de Sănătate Publică, Agenția de Mediu și Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică este slabă, ceea ce împiedică realizarea analizei integrate a riscurilor și reacția promptă la neconformitățile privind calitatea apei.

Ministerul Finanțelor exercită rolul de autoritate publică centrală în domeniul finanțelor publice, având responsabilități-cheie în coordonarea politicilor bugetar-fiscale, elaborarea cadrului bugetar pe termen mediu și gestionarea alocării resurselor financiare publice, inclusiv pentru investițiile din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație. În această calitate, Ministerul Finanțelor asigură corelarea priorităților sectoriale cu calendarul bugetar național, examinează propunerile bugetare ale autorităților administrației publice centrale și locale și gestionează mecanismele de cofinanțare a proiectelor de infrastructură implementate de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și de agențiile de dezvoltare regională.

Pe lângă actorii principali, un rol de suport metodologic și informațional îl au Instituția Publică Autoritatea de Meteorologie și Monitoring de Mediu, care furnizează date privind regimul hidrologic și fenomenele extreme, și Institutul de Geologie și Seismologie al Academiei de Științe a Moldovei, implicate în studiile privind resursele subterane.

Cu toate acestea, interoperabilitatea dintre sistemele informaționale ale acestor entități lipsește, iar fluxul de date între instituții rămâne preponderent manual și neintegrat.

Analiza sistemului instituțional central indică un deficit de coerență funcțională între autoritățile de politici publice, de reglementare, control și execuție. Lipsa unui mecanism guvernamental de coordonare permanentă duce la suprapuneri, întârzieri și lipsă de eficiență în implementarea politicilor.

În prezent, nu există o structură unică funcțională responsabilă de integrarea datelor privind resursele de apă, infrastructura, calitatea serviciilor și performanța operatorilor, ceea ce afectează capacitatea statului de a evalua impactul investițiilor și de a stabili priorități strategice la nivel național.

Analiza cadrului instituțional la nivel central evidențiază o serie de disfuncționalități legate de coordonarea, monitorizarea și implementarea politicilor sectoriale. În acest context, pentru depășirea provocărilor constatate, principalele direcții de acțiune pentru perioada 2026-2030 vizează:

- instituirea unui mecanism național de coordonare interinstituțională care să integreze politicile de reglementare, mediu, sănătate publică și investiții;

- crearea unui sistem digital național unificat de raportare și monitorizare a serviciilor, bazat pe standarde comune între Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Agenția Națională de Sănătate Publică și Ministerul Mediului;

- clarificarea și delimitarea competențelor între ministere și agențiile subordonate, pentru a evita suprapunerile și conflictele de atribuții;

- consolidarea capacităților tehnice și analitice ale Agenției de Mediu, Agenției Naționale de Sănătate Publică și reglementare;

- corelarea procesului investițional cu performanța operatorilor și calitatea serviciilor, printr-un cadru metodologic comun de evaluare.

Consolidarea cadrului instituțional central nu reprezintă doar o condiție formală de integrare europeană, ci o necesitate structurală pentru eficiența guvernantei sectorului, creșterea transparenței și asigurarea unei abordări integrate a resurselor de apă și a serviciilor publice.

Un sistem instituțional modern, bazat pe cooperare, digitalizare și responsabilitate partajată, constituie premisa esențială pentru dezvoltarea durabilă și pentru tranziția sectorului de alimentare cu apă și de sanitație către standardele de performanță ale Uniunii Europene.

Secțiunea a 8-a

Guvernanța locală și procesele de regionalizare a serviciilor

Guvernanța la nivelul autorităților administrației publice locale constituie una dintre cele mai sensibile dimensiuni ale dezvoltării și modernizării sectorului de alimentare cu apă și de sanitație în Republica Moldova, deoarece concentrează responsabilitatea autorității

executive din unitatea administrativ-teritorială pentru organizarea, funcționarea și monitorizarea serviciilor publice la nivel local.

În pofida unui cadru legal consolidat, care conferă autorităților administrației publice locale responsabilități clare, situația din teren evidențiază o fragmentare pronunțată, o capacitate administrativă limitată și un grad redus de cooperare intercomunitară, ceea ce afectează direct eficiența serviciilor și sustenabilitatea investițiilor publice.

Conform prevederilor Legii nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, autoritățile administrației publice locale sunt titularii competențelor exclusive de organizare, coordonare, monitorizare și control al serviciilor, infrastructura aferentă aparținând domeniului public al unității administrativ-teritoriale. Acestea pot opta pentru gestiune directă, prin structuri proprii, sau pentru gestiune delegată, prin operatori licențiați, în baza contractelor de delegare aprobate prin decizii de atribuire adoptate de către autoritățile deliberative ale unităților administrativ-teritoriale. În practică, aplicarea acestor modele este neuniformă.

Multe autorități ale administrației publice locale, în special din mediul rural, continuă să administreze direct serviciile, fără separarea clară a rolurilor de autoritate și prestator, fără planuri de performanță și fără indicatori măsurabili, ceea ce generează o guvernare informală și decizii reactive.

Modificările normative recente stabilesc, însă, o direcție clară: începând cu 13 ianuarie 2027, prestarea serviciilor nu va mai putea fi realizată prin structurile administrației publice locale, ci exclusiv prin operatori, fie în regim de gestiune directă, fie prin delegarea gestiunii. Această măsură urmărește reducerea fragmentării instituționale și uniformizarea standardelor tehnice și sanitare pe întreg teritoriul național.

Fragmentarea administrativă și financiară a autorităților locale este una dintre principalele cauze ale vulnerabilității sistemului. Peste 70 % dintre unitățile administrativ-teritoriale au bugete anuale sub 15 milioane de lei, ceea ce limitează capacitatea de cofinanțare a investițiilor și întreținerea infrastructurii existente.

În medie, cheltuielile pentru serviciile publice reprezintă sub 3 % din bugetele locale, iar resursele sunt orientate, în principal, către activități curente. În plus, lipsa personalului calificat în domeniile achiziții, planificare și gestiune financiară accentuează dependența autorităților administrației publice locale de asistența externă și reduce capacitatea de absorbție a fondurilor.

Multe localități nu dispun de documentații tehnice actualizate, de studii de fezabilitate sau de planuri urbanistice generale, ceea ce îngreunează procesul de planificare și aprobarea proiectelor investiționale.

Ca urmare a modificării Legii nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, prin Legea nr. 133/2024 pentru modificarea unor acte normative (perfecționarea guvernantei și reglementării sectorului de alimentare cu apă și de canalizare), procesul de reglementare a fost consolidat prin actualizarea actelor normative aprobate de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică în 2025, care

include:

1) Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale de Reglementare în Energetică nr. 319/2025;

2) Regulamentul-cadru cu privire la indicatorii de performanță ai serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat în redacție nouă prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 249/2025;

3) Contractul-cadru de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 320/2025;

4) Regulamentul privind principiile de efectuare a investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat în redacție nouă prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 169/2025;

5) Metodologia de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și de epurare a apelor uzate, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale de Reglementare în Energetică nr. 489/2019;

6) Metodologia de determinare, aprobare și aplicare a tarifelor la serviciile auxiliare prestate consumatorilor de către operatorii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al Agenției Naționale de Reglementare în Energetică nr. 270/2015.

Aceste instrumente au introdus un cadru unitar de reglementare și profesionalizare a serviciilor, reducând discrepanțele de aplicare la nivel local și clarificând responsabilitățile dintre autoritățile administrației publice locale și operatori.

În paralel, Legea nr. 133/2024 pentru modificarea unor acte normative (perfecționarea guvernantei și reglementării sectorului de alimentare cu apă și de canalizare) a transferat competența de aprobare a tarifelor către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, eliminând deciziile arbitrare ale consiliilor locale și orientând tarifele către principiul recuperării costurilor. Totuși, deși cadrul legal nou-aprobat include obligativitatea dezvoltării de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a unui mecanism de control al operatorilor nelicențiați, aceștia rămân în mare parte în afara controlului de reglementare, ceea ce afectează transparența financiară și sustenabilitatea economică.

În multe localități rurale, tarifele sunt stabilite sub costul real al operării, fără a reflecta pierderile tehnologice și fără a asigura autofinanțarea minimă. Astfel, se perpetuează deficite structurale și dependența de subvenții locale, deseori acordate fără respectarea regulilor privind ajutorul de stat.

Situația financiară a autorităților administrației publice locale amplifică aceste probleme. Veniturile autorităților administrației publice locale de nivelul întâi sunt dominate

de transferuri interbugetare (aproximativ 66,6 %), veniturile proprii reprezintă circa 15 %, iar defalcările de la impozitele de stat - aproximativ 13 %.

În același timp, aproape jumătate din cheltuieli (47,1 %) sunt destinate personalului, alte 19,1 % - bunurilor și serviciilor, iar investițiile capitale constituie doar 8,2 % din total. Această structură rigidă reduce drastic spațiul fiscal pentru investiții în infrastructura tehnico-edilitară, ceea ce explică de ce extinderea rețelelor de alimentare cu apă și de sanitație depinde preponderent de granturi și programe finanțate din surse externe.

În acest context, procesul de regionalizare devine mecanismul-cheie pentru eficientizarea serviciilor și reducerea disparităților teritoriale. În ultimul deceniu, inițiativele sprijinite de Banca Mondială, Uniunea Europeană, GIZ și BERD au dus la formarea unor operatori regionali în jurul centrelor municipale Ungheni, Cahul, Soroca, Comrat, Florești și Călărași.

Modelele existente au demonstrat că integrarea infrastructurii și agregarea resurselor pot genera economii de scară, creșterea calității serviciilor și accesul mai ușor la finanțări externe. Cu toate acestea, gradul de acoperire al sistemelor regionale rămâne scăzut (doar aproximativ 15 % dintre localitățile rurale fac parte din rețele funcționale de cooperare intercomunitară).

Cadrul juridic pentru cooperarea intercomunitară a fost clarificat prin Legea nr. 17/2023 cu privire la asociațiile de dezvoltare intercomunitară, care oferă o platformă pentru colaborarea între autoritățile administrației publice locale. Asociațiile de dezvoltare intercomunitară nu înlocuiește operatorii regionali, ci asigură un mecanism de coordonare, supraveghere și planificare comună a investițiilor.

Totuși, capacitatea administrativă scăzută, costurile de funcționare și percepția greșită a pierderii autonomiei locale frânează extinderea acestui model. Lipsa unui mecanism național de stimulare a regionalizării face ca procesul să depindă, în mare parte, de inițiative externe și de proiecte-pilot.

În ansamblu, principalele obstacole sistemice care încetinesc regionalizarea sunt lipsa unui plan strategic național al infrastructurii (PATN), insuficiența personalului calificat, rezistența politică locală, depopularea mediului rural și discrepanțele economice dintre operatorii din zonele urbane și cei din zonele rurale.

În plus, standardele inegale de reglementare, neîncrederea instituțională și percepția Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică ca autoritate restrictivă accentuează rezistența la cooperare. Aceste deficiențe mențin o mare parte a serviciilor într-o zonă de vulnerabilitate operațională și financiară, în special în localitățile mici, unde infrastructura este subdimensionată, iar tarifele nu acoperă costurile.

Pentru depășirea acestor limitări, este necesară o viziune integrată de guvernare locală și regionalizare. Autoritățile administrației publice locale trebuie sprijinite în procesul de profesionalizare a managementului, de elaborare a documentațiilor tehnice standardizate și de utilizare a instrumentelor moderne de planificare și control.

La nivel național, se impune accelerarea elaborării Secțiunii „Apă și Sanitație” din

cadrul PATN, care să fundamenteze direcțiile principale de dezvoltare a infrastructurii de apă și de conectare la sistemul de canalizare optim, organizarea operatorilor regionali și ordonarea investițiilor în funcție de criterii obiective – impact social, cost-eficacitate și conformitate cu directivele europene.

De asemenea, este necesară instituirea unui mecanism financiar de transfer și compensare a activelor între autoritățile administrației publice locale și operatori, astfel încât investițiile realizate anterior la nivel local să fie recunoscute și integrate echitabil în patrimoniul regional.

Consolidarea procesului de regionalizare trebuie corelată cu extinderea licențierii diferențiate și cu introducerea raportării obligatorii a indicatorilor de performanță în sistemul informațional sectorial, pentru toți operatorii, indiferent de dimensiunea sau statutul juridic al acestora.

În perspectivă, consolidarea guvernancei locale și a proceselor de regionalizare trebuie să urmeze câteva direcții esențiale:

- finalizarea tranziției către gestiunea delegată și separarea clară a rolurilor autoritate-operator, până în 2027;

- crearea unui sistem digital național de monitorizare și raportare a performanței interoperabil între Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Agenția Națională de Sănătate Publică și Ministerul Mediului;

- instituirea unei unități naționale de coordonare a procesului de regionalizare, sub egida Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, care să asigure asistență tehnică, standarde metodologice și supravegherea implementării;

- prioritizarea investițiilor în funcție de criterii clare de eficiență, conectare și sustenabilitate;

- profesionalizarea personalului autorităților administrației publice locale în domeniul organizării serviciilor publice locale, prin programe naționale de formare și consolidarea capacităților administrative;

- optimizarea costurilor administrative ale asociațiilor de dezvoltare inter-comunitare.

Între timp, guvernanta locală a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație rămâne una dintre cele mai vulnerabile, dar și cele mai promițătoare componente ale sistemului instituțional. Tranziția de la gestiunea locală fragmentată la guvernanta regională profesionistă, însoțită de disciplină tarifară, reguli clare privind activele și de digitalizare integrată, reprezintă condiția fundamentală pentru modernizarea sectorului.

Consolidarea cooperării intercomunitare și crearea unor operatori regionali puternici vor permite Republicii Moldova să atingă standardele de performanță și de sustenabilitate impuse de directivele Uniunii Europene, transformând serviciile publice de alimentare cu apă și de sanitație într-un pilon al dezvoltării locale durabile.

Secțiunea a 9-a

Operatorii de alimentare cu apă și de sanitație:

organizare, performanță și sustenabilitate

Operatorii de alimentare cu apă și de sanitație constituie veriga esențială a sistemului de prestare a serviciilor publice, având rolul de a transforma cadrul normativ și investițiile publice în servicii concrete, accesibile populației. Totuși, structura actuală a sectorului operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație din Republica Moldova reflectă un grad avansat de fragmentare, disparități teritoriale și vulnerabilitate economică, care pun în pericol sustenabilitatea serviciilor și capacitatea țării de a respecta angajamentele asumate prin Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin Legea nr. 112/2014.

Deși nivelul investițiilor publice în infrastructură este substanțial, sustenabilitatea financiară a sectorului rămâne precară. Operatorii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare se confruntă cu baze financiare fragile, tarife sub nivelul costurilor reale, disparități majore ale costurilor serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație pentru diferite zone ale Republicii Moldova, dificultăți de recuperare a creanțelor și dependență ridicată de finanțarea externă. Lipsa planurilor de investiții și a analizelor economice riguroase duce la fragmentarea eforturilor, iar finanțarea, adesea etapizată, afectează coerența tehnică și eficiența utilizării finanțărilor din bugetul de stat.

Conform datelor Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, în Republica Moldova activează 44 de operatori licențiați, care asigură servicii de alimentare cu apă și de sanitație pentru aproximativ 80 % din populația urbană și 35 % din populația rurală. Acești operatori sunt organizați, în majoritatea cazurilor, sub forma societăților comerciale cu capital public și întreprinderi municipale, aflate în administrarea autorităților administrației publice locale.

La nivel național funcționează însă peste 590 de entități care gestionează rețele de apă și/sau de sanitație, dintre care 352 de operatori sunt nelicențiați, 197 de operatori sunt autorități ale administrației publice locale, iar 47 de operatori reprezintă organizațiile necomerciale. Din totalul operatorilor nelicențiați, marea majoritate (346 de entități) sunt întreprinderi municipale, ceilalți având forme organizatorico-juridice diverse, precum societăți pe acțiuni, societăți cu răspundere limitată, gospodării țărănești, asociații obștești sau întreprinderi individuale. În cea mai mare parte, aceste entități prestează servicii publice de alimentare cu apă și/sau de sanitație în mediul rural, funcționând adesea fără evidență patrimonială clară și fără un cadru de reglementare tehnică. Ele gestionează, de regulă, sisteme mici, realizate frecvent prin proiecte finanțate din surse externe, care nu dispun de capacități instituționale, tehnice și financiare pentru operare sustenabilă și întreținere adecvată.

Absența licențierii are efecte sistemice directe: lipsa controlului tarifar, neaplicarea indicatorilor de performanță și inexistența obligațiilor de raportare către autoritatea de reglementare. Această situație reprezintă una dintre principalele vulnerabilități structurale

ale sectorului, afectând calitatea serviciilor, sustenabilitatea financiară și protecția consumatorilor, în special în mediul rural.

Problemele sistemice persistă, în special, în sfera tarifelor și a sustenabilității economice. Deși metodologia Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică de calcul al tarifelor este obligatorie pentru toți operatorii, aplicarea ei în zonele rurale este parțială sau inexistentă, mai ales pentru operatorii nelicențiați. În multe localități mici, tarifele sunt stabilite ad-hoc de către consiliile locale, fără corelare cu costurile reale de operare și fără a reflecta pierderile tehnologice. Această practică distorsionează principiul recuperării costurilor și duce la deficite structurale cronice, acoperite prin subvenții din bugetele locale. În lipsa unui sistem financiar coerent, autoritățile administrației publice locale sunt nevoite adesea să suporte pierderile operatorilor, afectând stabilitatea bugetară și capacitatea de investiție în infrastructura de bază.

Actuala metodologie de calculare a tarifelor nu asigură un mecanism de evidență corectă a activelor publice transferate în gestiunea operatorilor, ceea ce duce la neînregistrarea redevențelor și la dezechilibre între valoarea contabilă și cea economică a patrimoniului. Lipsa includerii pierderilor reale și a neîncasărilor în structura tarifară reduce capacitatea operatorilor de autofinanțare.

În plus, nivelul redus al profitului permis, calculat ca procent din costurile eligibile, nu stimulează eficiența și nici participarea capitalului privat în gestionarea serviciilor, menținând sectorul într-o dependență structurală de finanțarea publică.

Reforma tarifară din 2024-2025 a schimbat fundamental cadrul de reglementare. Prin modificările aduse la Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, Legea nr. 133/2024 pentru modificarea unor acte normative (perfecționarea guvernantei și reglementării sectorului de alimentare cu apă și de canalizare) a transferat competența de aprobare a tarifelor pentru operatorii titulari de licență către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, eliminând distorsiunile generate de deciziile politizate ale consiliilor locale.

Astfel, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică aprobă direct tarifele pentru operatorii licențiați, iar în perioada de după aprobare a modificărilor normative din anul 2024, sfera de reglementare s-a extins progresiv de la circa 44 de operatori la peste 250 de operatori, în contextul obligativității delegării serviciilor către operatori licențiați în localitățile cu peste 3 000 de locuitori. Această corecție structurală este necesară, dar încă incompletă, deoarece operatorii nelicențiați continuă să funcționeze în afara controlului efectiv și în lipsa raportărilor privind ajutorul de stat. În multe cazuri, subvențiile locale sunt acordate fără respectarea procedurilor, ceea ce expune autoritățile administrației publice locale la riscul de sancțiuni din partea Consiliului Concurenței.

În paralel, sustenabilitatea financiară rămâne veriga slabă a sectorului, în special în mediul rural. Operatorii mici nu aplică integral metodologia Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, pierderile netehnologice nu sunt acoperite, redevențele sunt subraportate, iar neplățile consumatorilor nu sunt incluse corespunzător în calculul tarifelor. Rezultatul este o spirală de subfinanțare, în care autoritățile administrației publice locale acoperă deficitele din bugetele locale, în timp ce profitul plafonat descurajează

eficiența și participarea capitalului privat.

Din perspectiva performanței economice, peste o treime dintre operatorii licențiați înregistrează pierderi anuale, iar opt dintre aceștia se află în procedură de insolabilitate.

Potrivit datelor Curții de Conturi, între 2014 și 2021, numărul operatorilor cu pierderi a crescut de la 27 la 32, iar volumul pierderilor a explodat de la 225,7 milioane de lei la 1,33 miliarde de lei. În același interval, numărul operatorilor profitabili s-a redus de la 8 operatori la 4 operatori, iar întreprinderile cu capitaluri proprii negative au urcat de la un operator la 8 operatori. Deficitul cumulat al capitalurilor a crescut de la 3,8 mii de lei la peste 400 milioane de lei, indicând o erodare accentuată a bazei de capital și un risc sistemic de colaps financiar.

Performanța tehnică a operatorilor licențiați prezintă un tablou dezechilibrat:

- pierderile de apă în rețelele de distribuție rămân ridicate (45-50 %), cu variații sub 30 % la operatorii mari până la peste 65 % în sistemele rurale;

- gradul de contorizare variază între 65 % și 90 %, iar lipsa măsurării exacte a consumului generează pierderi financiare;

- consumul specific de energie (1,2-1,8 kWh/m³) depășește media europeană (0,8 kWh/m³), reflectând eficiență energetică redusă și costuri operaționale mari;

- rata de colectare a plăților este sub 70 % în mediul rural, în timp ce tarifele sunt insuficiente pentru acoperirea costurilor de exploatare.

Din perspectiva resurselor umane, operatorii se confruntă cu o criză structurală de personal calificat. Peste 40 % dintre angajați au peste 55 de ani, iar mai puțin de 10 % sunt tineri sub 35 de ani. Profesiile tehnice-cheie – ingineri hidrotehnicieni, electromecanici, laboranți, operatori SCADA – sunt deficitare, iar salariile (7-9 mii de lei lunar) nu asigură retenția. Lipsa programelor de formare continuă și a sistemelor de certificare profesională afectează siguranța infrastructurii și calitatea serviciilor.

Gradul de digitalizare și automatizare este foarte neuniform. Doar operatorii mari (Chișinău, Bălți, Cahul, Soroca, Florești, Ungheni) utilizează parțial sisteme de monitorizare, control și achiziție de date (SCADA), sisteme informaționale geografice (GIS), sisteme de sectoare de rețea contorizate (DMA), managementul relațiilor cu clienții (CRM) și sisteme informatizate de management al mentenanței (CMMS). Doar 20 % dintre operatori folosesc parțial sisteme digitale integrate, ceilalți funcționând cu evidențe manuale și date fragmentare. Lipsa unei platforme naționale de raportare SCADA-GIS reduce transparența și capacitatea de intervenție strategică a statului.

Pe lângă problemele economice și tehnice, deficiențele de guvernare corporativă afectează coerența și credibilitatea sectorului. Numeroși operatori nu dispun de consilii de administrare funcționale, nu au planuri de dezvoltare multianuală și nu aplică managementul bazat pe performanță. În multe cazuri, relația cu autoritățile administrației publice locale este neclară, iar ingerințele politice în stabilirea tarifelor și luarea deciziilor de investiții subminează autonomia operațională.

Pentru asigurarea sustenabilității sectorului, este imperativă o reformă structurală orientată pe 3 direcții principale:

- consolidarea instituțională și regionalizarea operatorilor prin integrarea operatorilor mici în structuri regionale și crearea mecanismelor de transfer de active și competențe;
- introducerea unui sistem național de evaluare a performanței, bazat pe indicatori standardizați (eficiență hidraulică, pierderi, costuri unitare, calitate, grad de contorizare);
- profesionalizarea și digitalizarea serviciilor printr-un program național de formare și certificare și prin implementarea la scară națională a sistemelor SCADA, GIS și CMMS.

Totodată, este necesară elaborarea unui nou sistem de monitorizare și evaluare a performanței operatorilor în sensul introducerii unor cerințe adaptate dimensiunii și statutului operatorilor, concomitent cu dezvoltarea Sistemului informațional „Managementul serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare”, obligatoriu pentru toți furnizorii de servicii.

Acest sistem, prevăzut deja în legislația națională, odată cu aprobarea modificărilor la Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, va permite colectarea, analizarea și publicarea indicatorilor de performanță (KPI), asigurând transparență și comparabilitate la nivel național.

Pe termen mediu, operatorii trebuie sprijiniți să își consolideze baza financiară printr-un cadru de tarificare sustenabil, orientat pe recuperarea integrală a costurilor, și prin adoptarea unui standard național de guvernanță corporativă, care să reglementeze relația cu autoritățile administrației publice locale, transparența decizională și responsabilitatea managerială.

În ansamblu, Republica Moldova se află în fața unei tranziții instituționale esențiale: trecerea de la reglementare formală, fragmentată între autoritățile administrației publice locale și Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, către un sistem integrat de guvernanță, bazat pe profesionalizare, control unitar și performanță măsurabilă.

Astfel, în prezent, operatorii de alimentare cu apă și de sanitație se află într-un proces de tranziție structurală profundă, la intersecția dintre presiunile de conformare europeană, constrângerile financiare și slaba capacitate instituțională locală.

Fără consolidare, regionalizare, digitalizare și profesionalizare, sectorul riscă să perpetueze un model de funcționare ineficient și fragmentat. Reforma actuală, prin extinderea licențierii, centralizarea tarifelor și crearea unui sistem informațional unificat, trebuie urmată de disciplină de date, guvernanță corporativă modernă și planificare strategică pe termen lung.

Secțiunea a 10-a

Resursele umane din sector: pregătirea profesională

și provocările generaționale

Resursele umane constituie una dintre cele mai vulnerabile componente ale sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, cu impact direct asupra capacității de funcționare, întreținere și dezvoltare a infrastructurii publice.

În ultimii ani, deficitul de personal calificat a căpătat un caracter structural și sistemic, fiind însoțit de procesul accelerat de îmbătrânire a forței de muncă, de slaba reînnoire generațională și de scăderea constantă a nivelului de calificare profesională.

În condițiile infrastructurii tot mai complexe și a exigențelor tot mai ridicate impuse prin intermediul directivelor Uniunii Europene, aceste tendințe devin o constrângere majoră pentru funcționarea durabilă a sistemelor de alimentare cu apă și de sanitație.

Profilul actual al personalului din sector reflectă un dezechilibru îngrijorător între generații și o dependență tot mai mare de categoria de angajați în vârstă. Datele colectate de la operatorii de servicii indică faptul că peste 60 % din personal are vârsta de peste 50 de ani, iar doar 10-15 % din personal se încadrează în categoria de vârstă sub 35 de ani. Mulți dintre acești angajați urmează să se pensioneze în următorii 5-7 ani, fără existența unei generații tinere care să asigure înlocuirea lor.

La majoritatea operatorilor serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, mai ales în localitățile rurale, în special cele mici, o mare parte a personalul tehnic este alcătuit din persoane care nu dețin studii de specialitate și care nu au beneficiat de niciun tip de instruire formală sau continuă în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație. În unele cazuri, funcții tehnice esențiale, cum ar fi cele de operator de stație, mecanic, instalator sau dispecer, sunt exercitate de persoane formate empiric, ceea ce limitează capacitatea operatorilor de a implementa standarde moderne de calitate, siguranță și eficiență.

Această realitate este consecința directă a degradării bazei educaționale și a lipsei unei politici publice coerente de formare profesională.

În Republica Moldova, pregătirea academică în domeniul de alimentare cu apă și de canalizare se realizează exclusiv la Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM), în cadrul Facultății de Urbanism și Arhitectură, prin Programul „Alimentări cu apă și canalizări”.

Deși Programul menționat oferă instruire completă la ciclul I (licență), ciclul II (master) și ciclul III (doctorat), interesul pentru acest domeniu s-a diminuat drastic. În perioada 2011- 2025, doar 242 de studenți au absolvit la ciclul I (licență), iar începând cu anul 2020 grupele au fost fie comasate, fie lichidate din lipsă de candidați. La ciclul II (masterat), în aceeași perioadă au fost înregistrați doar 90 de absolvenți, iar la ciclul III (doctorat), specializarea „Rețele ingineresti în construcții” este practic inactivă.

Pe lângă scăderea interesului academic, se manifestă și o criză extrem de acută de cadre universitare. În prezent, în întreg sistemul educațional național, doar 3 cadre didactice dețin titlurile științifice necesare pentru predarea disciplinelor de specialitate, iar 2 cadre didactice dintre acestea au depășit deja vârsta de pensionare.

În lipsa unei intervenții instituționale urgente, există riscul real ca în următorii ani formarea academică în domeniu să înceteze, ceea ce ar agrava criza de personal calificat și

ar periclita capacitatea statului de a susține standardele de calitate impuse prin legislația Uniunii Europene.

Această situație necesită o reorganizare profundă a sistemului de formare academică și profesională. Este oportună restructurarea Departamentului de alimentare cu căldură, apă și protecția mediului din cadrul Universității Tehnice a Moldovei, prin definirea unor linii distincte de specializare – alimentare cu apă și sanitație, ingineria mediului (inclusiv deșeuri și emisii), precum hidroameliorații și lucrări hidrotehnice.

În paralel, este esențială cooptarea specialiștilor practicieni din cadrul operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație și a instituțiilor de proiectare în activități didactice, sub coordonarea cadrelor universitare titulare, și formarea unei noi generații de doctoranzi, care să fie ulterior integrați în învățământul superior. Această măsură ar revitaliza procesul educațional și ar crea o punte funcțională între mediul academic și cel operațional.

În același timp, este necesară instituirea unui program național de finanțare a studiilor și formării profesionale în domeniul ingineriei apelor, care să prevadă burse de specializare pentru tinerii (în special pentru fete) care aleg acest domeniu, condiționate de o perioadă obligatorie de activitate în sistemul public. Lipsa acestor stimulente și a inițiativelor de promovare a fetelor în domeniile STEM (Știință, Tehnologie, Inginerie și Matematică) a generat un dezechilibru acut între cererea și oferta de specialiști, iar efectele sunt vizibile mai ales în mediul rural, unde operatorii nu dispun de personal calificat, iar activitatea de exploatare se bazează preponderent pe experiență empirică și soluții improvizate.

La aceasta se adaugă și insuficiența formării continue și a atestării profesionale pentru personalul tehnic și de conducere. Potrivit datelor Instituției Publice Oficiul Amenajarea Teritoriului, Urbanism, Construcții și Locuințe, numărul persoanelor atestate tehnico-profesional în domeniile conexe alimentării cu apă și canalizării este în scădere constantă. Lipsa sistemului coerent de certificare, absența standardelor ocupaționale actualizate și inexistența obligativității legale de formare periodică determină un declin al competenței profesionale și vulnerabilizează calitatea execuției și exploatării infrastructurii.

În perspectivă, sectorul are nevoie de o viziune strategică de dezvoltare a resurselor umane, bazată pe parteneriatul dintre universități, operatori și autoritățile administrație publice centrale. Este necesară consolidarea Institutului de Formare Continuă în domeniul Alimentării cu Apă și Canalizării, constituit în cadrul Universității Tehnice a Moldovei (Facultatea de Urbanism și Arhitectură). Această entitate trebuie să asigure formarea profesională continuă, certificarea competențelor, elaborarea standardelor ocupaționale și dezvoltarea unor programe de instruire aplicată în parteneriat cu operatorii regionali.

În paralel, este necesară crearea unor mecanisme de mentorat, prin care specialiștii cu experiență să contribuie la formarea tinerilor angajați, asigurând transferul durabil al cunoștințelor tehnice și instituționale.

Totodată, se impune reformarea sistemului de motivare și reținere a personalului, prin adaptarea grilelor de salarizare la responsabilitățile funcționale, introducerea bonusurilor de performanță și asigurarea unor condiții decente de muncă. Sectorul trebuie

să ofere un mediu profesional stabil, predictibil și atractiv, pentru a reține specialiștii existenți și a atrage tineri calificați.

Astfel, în prezent, sectorul de alimentare cu apă și de sanitație al Republicii Moldova se confruntă cu o criză generațională și profesională profundă, care riscă să devină ireversibilă în lipsa unor măsuri strategice care trebuie întreprinse în cel mai scurt timp.

Este indispensabilă trecerea de la un sistem de administrare bazat pe reacție și improvizație la un model predictibil bazat pe investiție în oameni și pe performanță măsurabilă. Consolidarea pregătirii profesionale, modernizarea bazei academice, certificarea competențelor și formarea unei noi generații de ingineri și tehnicieni reprezintă condiții esențiale pentru profesionalizarea sectorului și pentru alinierea acestuia la standardele europene de calitate, eficiență și durabilitate.

Secțiunea a 11-a

Digitalizarea sectorului

Evaluarea progresului Republicii Moldova în domeniul digitalizării și implementării inovațiilor în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație arată că, deși au fost făcuți pași concreți, nivelul de transformare reală rămâne modest, cu mari diferențe între mediul urban și rural. Practic, digitalizarea s-a concentrat în jurul câtorva operatori mari care au reușit, cu sprijin extern, să implementeze (total sau parțial) sistemele SCADA, GIS sau module de gestiune a datelor tehnice.

Însă, în peste 90 % dintre localitățile țării, inclusiv în majoritatea operatorilor urbani, procesele de monitorizare, de raportare și evidență se desfășoară manual, fără instrumente informatizate, fără baze de date unificate și fără personal instruit.

Această situație generează un impact direct asupra calității guvernantei sectorului: planificarea investițiilor se face pe baza unor informații incomplete, indicatorii de performanță sunt raportați parțial, iar capacitatea autorităților administrației publice centrale de a evalua realitatea din teren este limitată. În practică, datele privind pierderile de apă, starea tehnică a rețelelor, consumul energetic sau randamentul stațiilor de epurare sunt rareori disponibile în format digital și comparabil. Acest gol de informație împiedică o planificare bazată pe dovezi și face dificilă prioritizarea investițiilor în funcție de eficiență și necesitate.

Din perspectiva operatorilor, principalele probleme identificate sunt lipsa infrastructurii IT, a softurilor dedicate și a resursei umane specializate. Majoritatea întreprinderilor municipale dispun doar de computere de birou și softuri generice, fără sisteme SCADA sau GIS funcționale.

Doar 6 operatori au implementat SCADA complet în unele departamente, iar alți 12 operatori – parțial, de regulă doar pentru stațiile de pompare. În rest, monitorizarea presiunii, a calității apei și a consumului de energie se face prin citiri periodice, manuale, fără posibilitatea de analiză în timp real. În același timp, doar 10 operatori folosesc aplicațiile GIS pentru evidența rețelelor, iar informațiile cartografice la nivel de țară sunt dispersate, incomplete și neactualizate.

În ceea ce privește partea de raportare, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică și Agenția Națională de Sănătate Publică colectează periodic datele operatorilor, însă lipsa interoperabilității dintre instituții duce la dublări, erori și întârzieri. De exemplu, un operator licențiat transmite lunar date către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică și trimestrial – către Agenția Națională de Sănătate Publică, fără ca aceste sisteme să fie integrate sau să ofere o imagine comună asupra performanței sectorului. În lipsa unui mecanism unic de raportare, monitorizarea rămâne birocratică și consumatoare de resurse, fără beneficii reale de analiză sau decizie.

Din perspectiva investițiilor, digitalizarea este aproape absentă în proiectele finanțate din surse publice. Majoritatea granturilor sau a lucrărilor finanțate prin Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală includ componente de infrastructură fizică (conduce, stații, extinderi), dar nu prevăd implementarea sistemelor SCADA, GIS sau DMA. Astfel, odată cu finalizarea proiectelor, operatorii se confruntă cu dificultăți în exploatarea și monitorizarea noilor rețele, neavând instrumente pentru urmărirea consumurilor, a pierderilor sau a eficienței energetice. Lipsa acestor tehnologii reduce durata de viață a investițiilor și face imposibilă evaluarea performanței postimplementare.

Un alt aspect practic îl constituie lipsa personalului instruit. În medie, doar unul din 10 operatori are un specialist IT sau de automatizare, iar majoritatea angajaților nu dețin competențe digitale. În consecință, chiar și acolo unde echipamentele SCADA au fost instalate, funcționalitatea lor este parțială sau inactivă din lipsa mentenanței și a supravegherii tehnice. Operatorii mai mari au început să creeze departamente de digitalizare, dar fără sprijin național și fără programe de formare profesională dedicate, progresul rămânând lent și neuniform.

La nivel central, lipsa unui sistem informațional național unificat pentru sectorul de alimentare cu apă și de sanitație este cea mai mare lacună identificată. În absența unei platforme integrate care să colecteze automat datele operatorilor (tehnice, financiare și de calitate), ministerele și agențiile de reglementare sunt obligate să lucreze pe rapoarte statice și fișiere disparate. Implementarea unui astfel de sistem ar permite, pentru prima dată, obținerea unei viziuni complete asupra sectorului, ar crește transparența și ar asigura un instrument de lucru modern pentru planificarea investițiilor și evaluarea performanței.

Evaluarea situației arată că necesitatea de digitalizare nu mai este una teoretică, ci urgentă și practică. Lipsa datelor în timp real generează pierderi de apă greu de controlat, întârzieri în reacția la avarii, ineficiență energetică și cheltuieli nejustificate. Introducerea sistemelor SCADA ar permite economii imediate de până la 10-5 % din consumul de energie și reducerea pierderilor tehnologice cu 8-12 % în primii ani de operare. Utilizarea GIS ar facilita planificarea lucrărilor și evidența patrimoniului, iar implementarea rețelelor DMA ar aduce un control precis al presiunii și al debitelor, cu efect direct asupra costurilor.

Secțiunea a 12-a

Vulnerabilități climatice și de mediu asupra resurselor de apă

Schimbările climatice au devenit unul dintre principalii factori de presiune asupra sistemelor de alimentare cu apă și de sanitație din Republica Moldova, afectând atât

disponibilitatea resurselor de apă, cât și funcționarea infrastructurii.

În ultimele 3 decenii, regimul climatic s-a modificat semnificativ: temperaturile medii anuale au crescut cu aproximativ 1,30 C, iar precipitațiile s-au redus cu 8-10 %, mai ales în regiunile sudice și centrale, ceea ce a dus la scăderea debitelor râurilor, secarea izvoarelor și diminuarea volumelor din lacurile de acumulare.

Această schimbare a regimului hidrologic se manifestă prin creșterea frecvenței și duratei secetelor, care afectează direct capacitatea de aprovizionare a localităților. În sudul țării, sursele subterane de apă s-au redus sesizabil, iar unele orașe, precum Comrat sau Vulcănești, deja furnizează apă populației cu întreruperi pe parcursul zilei (din cauza lipsei apei la sursă).

În același timp, fenomenele meteorologice extreme (ploi torențiale, inundații rapide, alternanțe bruște de temperatură) produc distrugerii asupra infrastructurii de captare, pompare și distribuție, afectând continuitatea serviciilor. Sistemele existente, proiectate în urmă cu decenii pentru condiții climatice stabile, nu sunt adaptate pentru a face față acestei variabilități, iar lipsa planurilor de intervenție și de gestionare a riscurilor amplifică vulnerabilitatea operațională.

Degradarea calității resurselor de apă este o altă consecință directă a schimbărilor climatice. Reducerea debitelor naturale și creșterea temperaturii favorizează concentrarea poluanților, proliferarea bacteriologică și eutrofizarea lacurilor, afectând calitatea apei brute utilizate în sistemele de alimentare. Conform datelor Agenției de Mediu, doar 12-14 % din corpurile de apă de suprafață se încadrează în categoria „bună”, iar celelalte prezintă diferite grade de poluare. În perioadele de secetă, lipsa diluției naturale accentuează efectul poluării provenite din agricultură, deversări urbane insuficient tratate sau scurgeri din depozite de deșeuri. Operatorii sunt astfel obligați să utilizeze surse alternative, adesea cu conținut ridicat de săruri, fier, fluor, amoniu sau nitrați, ceea ce sporește costurile de tratare și solicită suplimentar echipamentele de tratare.

Apele subterane, care reprezintă sursa principală pentru peste 65 % din populație, manifestă o vulnerabilitate accentuată la schimbările de regim hidrologic. În numeroase zone din sud și centru, nivelul acviferelor a scăzut constant, iar mineralizarea depășește frecvent 2-3 g/l.

În peste un sfert dintre sondele de exploatare, calitatea apei nu respectă standardele sanitare, fiind afectată de conținutul ridicat de nitrați, fluor și cloruri. Fenomenele de secetă reduc capacitatea de reîncărcare a acviferelor, iar defrișările și extinderea terenurilor agricole pe malurile râurilor contribuie la scurgeri poluante și la infiltrarea substanțelor chimice în stratul freatic. În absența unor măsuri de protecție, multe localități riscă să piardă definitiv sursele proprii de apă potabilă.

Schimbările climatice influențează și comportamentul hidrologic al bazinelor mici, unde reducerea volumului de apă combinată cu episoadele de ploi torențiale provoacă alternanțe rapide între secetă și inundații.

Aceste fenomene afectează barajele, digurile, stațiile de pompare și rețelele de

canalizare, crescând costurile de întreținere și vulnerabilitatea infrastructurii. În același timp, sistemele de epurare existente, adesea depășite tehnologic, nu sunt concepute pentru a face față variațiilor mari de debit și concentrației de poluanți. În perioadele de ploi abundente, rețelele combinate de canalizare cedează, iar apele uzate sunt deversate parțial neepurate în mediul natural.

În multiple zone rurale și periurbane, unde gradul de conectare la sisteme centralizate de canalizare rămâne redus, apele uzate sunt evacuate în fose septice neconforme, haznale neetanșe sau direct în sol, ceea ce favorizează infiltrarea poluanților în stratul acvifer. În astfel de condiții, concentrațiile de nitrați depășesc frecvent limita admisă de 50 mg/l pentru apa potabilă, în unele cazuri atingând valori de peste 100 mg/l. De asemenea, sunt înregistrate depășiri ale concentrațiilor de amoniu, cloruri și bacterii coliforme, indicând contaminare de origine menajeră.

Procese de infiltrare sunt influențate de caracteristicile solului și ale formațiunilor geologice, însă în lipsa unor zone de protecție sanitară și a unor măsuri de control al surselor de poluare, contaminanții pot pătrunde treptat și în acviferele de adâncime.

Aceste procese sunt lente, dar persistente, ceea ce înseamnă că efectele poluării pot deveni vizibile abia după ani sau decenii, iar remediarea este dificilă și costisitoare. În zonele agricole, utilizarea intensivă a îngrășămintelor și pesticidelor contribuie suplimentar la creșterea concentrațiilor de nitrați și a altor substanțe chimice în apele subterane.

Lipsa sau funcționarea inefficientă a stațiilor de epurare agravează situația, deoarece apele uzate insuficient epurate sunt deversate în emisari, de unde poluanții pot infiltra în sol și ulterior în acvifere. În perioadele de precipitații abundente, sistemele de canalizare existente pot fi suprasolicitate, iar deversările necontrolate cresc riscul de contaminare difuză. În aceste condiții, calitatea apelor subterane utilizate ca sursă de apă potabilă este afectată, crescând riscurile pentru sănătatea populației și costurile de tratare a apei.

În absența unor măsuri integrate de protecție, inclusiv extinderea infrastructurii de sanitație, instituirea zonelor de protecție sanitară și monitorizarea sistematică a calității apelor subterane, există riscul degradării ireversibile a unor surse de apă potabilă, în special în regiunile vulnerabile din punct de vedere hidrogeologic.

Din perspectivă economică, schimbările climatice amplifică presiunea asupra operatorilor serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Costurile energetice cresc în perioadele de secetă, când pomparea se face de la adâncimi mai mari, iar gradul de tratare este mai ridicat din cauza turbidității înalte. În același timp, pierderile de apă se accentuează din cauza evaporării, a scăderii presiunii și a uzurii infrastructurii. În lipsa unor programe de eficiență energetică și adaptare tehnologică, aceste tendințe pot duce la creșterea semnificativă a costurilor de operare și la diminuarea fiabilității serviciilor.

Necesitatea de adaptare devine astfel o prioritate strategică. Republica Moldova are nevoie de o reorientare a politicilor sectoriale spre managementul integrat al riscurilor climatice, care să includă investiții în surse alternative de apă, modernizarea sistemelor de stocare, reabilitarea captărilor vulnerabile și protejarea zonelor de reîncărcare a apelor subterane.

Aceste analize trebuie examinate inclusiv din perspectiva intervențiilor sensibile la gen, în contextul crizelor fiind asigurat accesul prioritar al femeilor, gravidelor, fetelor și persoanelor cu mobilitate redusă la surse sigure de apă și de sanitație.

Totodată, digitalizarea proceselor de monitorizare și introducerea sistemelor SCADA și GIS pot contribui la anticiparea fenomenelor hidrologice extreme și la intervenții rapide. Consolidarea capacităților locale de răspuns, prin formare profesională, planuri de urgență și infrastructură rezilientă, este o condiție esențială pentru protejarea continuității serviciilor.

Schimbările climatice aduc totuși și oportunități de modernizare: introducerea tehnologiilor eficiente energetic, reutilizarea apelor epurate, recuperarea nămolului pentru biogaz și implementarea infrastructurilor verzi pot transforma provocările climatice în catalizator pentru inovare.

Adaptarea sectorului la noile realități climatice nu trebuie privită doar ca o obligație, ci ca o șansă de restructurare durabilă și de creștere a rezilienței sistemelor publice de alimentare cu apă și de sanitație.

În acest sens, Republica Moldova are oportunitatea de a integra principiile economiei circulare și ale infrastructurii sustenabile, asigurând atât rezistență la riscuri, cât și eficiență economică și protecție ecologică pe termen lung.

III. OBIECTIVE GENERALE ȘI SPECIFICE

Scopul Programului este de a consolida cadrul strategic, instituțional și investițional prin care Republica Moldova va accelera modernizarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, va reduce disparitățile teritoriale și sociale și va consolida capacitatea autorităților publice și a operatorilor de a furniza servicii moderne, sigure și durabile. Programul reflectă prioritățile naționale de dezvoltare stabilite prin SND „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin Legea nr. 315/2022, Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2022-2028, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 40/2022 și angajamentele asumate de stat în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană.

Prin implementarea prezentului Program, Guvernul urmărește dezvoltarea unui cadru operațional unitar, orientat spre extinderea accesului populației la servicii de calitate, modernizarea infrastructurii edilitare, creșterea performanței operatorilor și alinierea treptată a sectorului la standardele europene în domeniul apei și sanitației.

Prezentul Program va fi implementat în complementaritate cu Secțiunea a 3-a „Apă și Sanitație” a PATN, inclusă la art. 18 din Codului urbanismului și construcțiilor nr. 434/2023, care definește direcțiile tehnice de dezvoltare a infrastructurii și prioritizarea investițiilor. În acest ansamblu, prezentul Program furnizează dimensiunea strategică, instituțională și de guvernanță, orientând:

- mobilizarea coordonată a resurselor financiare interne și externe, inclusiv a fondurilor Uniunii Europene și ale partenerilor bilaterali de dezvoltare;
- creșterea eficienței planificării, pregătirii și implementării investițiilor în

infrastructura de alimentare cu apă și de sanitație, în conformitate cu prioritățile naționale;

- alinierea legislativă și instituțională la legislația Uniunii Europene, în special la directivele europene privind apa potabilă, epurarea apelor uzate urbane și protecția resurselor acvatice;

- consolidarea capacităților autorităților administrației publice și ale operatorilor, prin profesionalizare, digitalizare și standardizare operațională.

Structura prezentului Program cuprinde 3 obiective generale, dezagregate în 8 obiective specifice și implementate prin 39 de măsuri, constituind mecanismul operațional care va ghida transformarea sectorului până în anul 2030.

Obiectivul general 1. Consolidarea guvernancei și a cadrului instituțional și normativ al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, în vederea asigurării unui management eficient, coerent și sustenabil al serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație

Acest obiectiv urmărește crearea, până în anul 2030, a unei guvernance sectoriale funcționale și orientate spre rezultate, care să permită statului să planifice, să reglementeze și să monitorizeze dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație într-un mod coerent, predictibil și compatibil cu practicile Uniunii Europene. Accentul este pus pe eliminarea fragmentării instituționale, clarificarea responsabilităților, creșterea calității reglementării și utilizarea sistematică a datelor pentru fundamentarea deciziilor publice.

Implementarea acestui obiectiv va duce la decizii publice mai rapide și mai bine fundamentate, la reducerea riscurilor de suprapunere sau incoerență în investiții și la crearea unui cadru credibil pentru atragerea și utilizarea eficientă a finanțărilor din bugetul de stat și a surselor de finanțare europene în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație.

Obiectivul general sus-menționat cuprinde trei obiective specifice și 18 măsuri, care generează un impact sistemic asupra sectorului prin instituirea unei arhitecturi de guvernare clar definite și funcționale, aplicarea unitară a normativelor tehnice moderne pe întreg teritoriul național, precum și asigurarea conformității legislative și operaționale cu legislația Uniunii Europene în domeniul alimentării cu apă și sanitației.

Obiectivul specific 1.1. Elaborarea, aprobarea și operaționalizarea, până în anul 2030, a cadrului normativ și instituțional al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, în conformitate cu cerințele și bunele practici ale Uniunii Europene, care are următoarele ținte:

- atribuțiile instituționale în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație sunt clar delimitate și aprobate prin acte normative, inclusiv hotărâri ale Guvernului și regulamente interinstituționale, eliminând suprapunerile și ambiguitățile de competență;

- mecanismul național de coordonare interinstituțională (Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale - Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică - Agenția Națională de Sănătate Publică - Inspectoratul pentru Protecția Mediului - Agenția de Mediu) este instituit prin hotărâre a Guvernului, funcționează în mod regulat și produce decizii documentate, aplicate în implementarea politicilor sectoriale;

- Sistemul informațional „Managementul serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare” este complet dezvoltat și utilizat operațional, asigurând colectarea standardizată și raportarea periodică a datelor de performanță de la toți operatorii licențiați, cu extinderea raportărilor către operatorii nelicențiați;

- Registrul de evidență a rețelelor edilitare este operațional și integrat în sistemele informaționale geografice de stat, conține date validate pentru un număr semnificativ de rețele edilitare și este utilizat ca sursă oficială de referință în procesul de planificare și avizare a investițiilor;

- capacitatea administrativă a instituțiilor responsabile este demonstrată prin proceduri interne actualizate, instrumente analitice funcționale și personal instruit, inclusiv prin integrarea sistematică a perspectivei de gen în procesele de analiză, planificare și raportare;

- procesele decizionale și de monitorizare sunt transparente și accesibile, inclusiv prin publicarea informațiilor relevante și, acolo unde este aplicabil, prin utilizarea datelor dezagregate pe criterii de gen pentru fundamentarea politicilor publice.

În acest scop, prezentul Programul prevede un set coerent de 8 intervenții operaționale, orientate către operaționalizarea cadrului de guvernanță, clarificarea rolurilor instituționale și consolidarea mecanismelor de coordonare, reglementare și monitorizare ale sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, după cum urmează:

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va realiza analiza funcțională instituțională a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, prin evaluarea competențelor, a fluxurilor decizionale și a proceselor de guvernanță existente, astfel încât concluziile și recomandările rezultate să fie reflectate și integrate în documente oficiale aprobate (acte normative, hotărâri ale Guvernului, regulamente instituționale), care să contribuie efectiv la optimizarea arhitecturii de guvernanță a sectorului;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora cadrul de reglementare pentru coordonarea și gestionarea dezvoltării infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație la nivel național și regional, stabilind în mod explicit rolurile, responsabilitățile și procedurile interinstituționale aferente implementării Secțiunii „Apă și Sanitație” din PATN, formalizate prin acte normative aprobate, astfel încât planificarea și implementarea investițiilor să fie realizate unitar și predictibil;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va consolida capacitățile interne de coordonare strategică, de monitorizare și evaluare a politicilor publice din domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, prin instruirea personalului, dezvoltarea instrumentelor analitice și actualizarea procedurilor interne aprobate, asigurând integrarea acestor instrumente în activitatea curentă a instituției;

- Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică va institui un mecanism normativ de monitorizare și control al operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație nelicențiați, cu reguli clare de raportare și indicatori de performanță, aprobat prin decizii regulatorii, care să extindă aria de supraveghere a sectorului și să reducă riscurile asociate

furnizării neconforme a serviciilor;

- Guvernul, la propunerea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, va crea un mecanism național de coordonare interinstituțională între Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Agenția Națională de Sănătate Publică, Inspectoratul pentru Protecția Mediului și Agenția de Mediu, formalizat prin hotărâre a Guvernului, care va funcționa ca platformă permanentă de cooperare și decizie coordonată în implementarea politicilor sectoriale;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora și va iniția implementarea Secțiunii „Apă și Sanitație” din PATN, astfel încât infrastructura, standardele tehnice, obiectivele de dezvoltare regională și prioritățile naționale să fie reflectate coerent în documentele de planificare teritorială;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în cooperare cu Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, va dezvolta și va operaționaliza Sistemul informațional „Managementul serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare”, aprobat și pus în funcțiune prin acte administrative corespunzătoare, care să permită colectarea standardizată a datelor, analiza comparativă a performanței operatorilor și monitorizarea continuă a sectorului;

- Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru, cu suportul Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, va asigura dezvoltarea continuă și operaționalizarea Registrului de evidență a rețelelor edilitare, utilizat ca instrument oficial de evidență, cu asigurarea interoperabilității cu sistemele informaționale geografice de stat și integrarea în infrastructura națională de date spațiale, precum și cu Secțiunea „Apă și Sanitație” din PATN, pentru asigurarea unei baze de date complete și actualizate a infrastructurii critice de alimentare cu apă și de sanitație.

Rezultatul practic al Obiectivului specific 1.1 constă în tranziția sectorului de alimentare cu apă și de sanitație de la un sistem instituțional fragmentat, cu nivel scăzut de coordonare, eficiență și coerență decizională, către un cadru de guvernare unitar, reglementat și funcțional, bazat pe responsabilități clar delimitate, mecanisme instituționalizate de coordonare și utilizarea sistematică a datelor de performanță. Această tranziție va permite planificarea integrată a investițiilor, utilizarea eficientă a finanțărilor din bugetul de stat și alinierea guvernării sectorului de alimentare cu apă și de sanitație la cerințele și practicile Uniunii Europene.

Obiectivul specific 1.2. Armonizarea, până în anul 2030, a cadrului tehnico-normativ în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație la standardele europene EN/ISO, în vederea aplicării uniforme a regulilor de proiectare, construcție și exploatare a infrastructurii de apă și de sanitație, care se conține următoarele ținte:

- realizarea inventarierii și evaluării complete a normativelor tehnice existente în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, inclusiv a standardelor de tip GOST și СНП, cu identificarea clară a actelor care urmează a fi armonizate, înlocuite sau abrogate;

- instituirea unui pachet unitar de normative și standarde tehnice moderne, armonizat

cu legislația Uniunii Europene și cu standardele EN/ISO, utilizat ca referință oficială pentru proiectarea, construirea și exploatarea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație;

- elaborarea și aprobarea normativelor specifice pentru sisteme rurale și descentralizate, care să permită soluții tehnice adaptate contextelor locale și utilizarea eficientă a resurselor financiare;

- actualizarea și fundamentarea pe evaluarea riscurilor a Normativului național privind zonele de protecție sanitară, cu criterii diferențiate pentru aglomerări, surse de apă și tipuri de ape uzate;

- instituționalizarea unui mecanism periodic și predictibil de revizuire a normativelor tehnice și a regulamentelor de exploatare, cu cicluri clare de actualizare și proceduri de consultare publică;

- operaționalizarea Cerințelor tehnice minime pentru proiectare și execuție prin ghiduri practice aprobate, utilizate de proiectanți, autorități contractante și organisme de control al calității lucrărilor;

- aplicarea unitară de către autoritățile publice, proiectanți, constructori și operatori, a cadrului normativ rezultat, contribuind la creșterea calității investițiilor și la reducerea riscurilor tehnice și financiare.

În vederea atingerii acestor ținte, prezentul Program prevede implementarea a 5 intervenții operaționale, orientate spre armonizarea cadrului tehnico-normativ național cu standardele europene EN/ISO, modernizarea normelor de proiectare, de construcție și exploatare a infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație și asigurarea aplicării unitare și predictibile a acestora la nivel național, după cum urmează:

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va realiza inventarierea completă a SNiP-urilor, GOST-urilor și normativelor tehnice din domeniul de alimentare cu apă și de sanitație și va evalua conformitatea acestora cu standardele europene EN și ISO, astfel încât propunerile de actualizare, armonizare sau abrogare să fie reflectate în documentele normative aprobate;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora și va promova aprobarea unui pachet unitar de normative și standarde tehnice moderne pentru proiectarea, construirea și exploatarea sistemelor de alimentare cu apă și de sanitație, armonizat cu legislația Uniunii Europene, inclusiv metodologii naționale de dimensionare și standarde operaționale;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în colaborare cu Ministerul Sănătății și Agenția Națională de Sănătate Publică, va elabora normativul național privind zonele de protecție sanitară, fundamentat pe evaluarea riscurilor și pe criterii diferențiate, astfel încât protecția surselor de apă și sănătatea publică să fie asigurate conform cerințelor actuale;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va institui un mecanism programat de revizuire periodică a normativelor tehnice și a regulamentelor de exploatare din

domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, cu proceduri clare de elaborare, actualizare și consultare publică;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora și va aproba Ghidul practic privind cerințele tehnice minime pentru proiectare și execuție, care să operaționalizeze prevederile Codului urbanismului și construcțiilor nr. 434/2023 și să asigure controlul coerent al calității lucrărilor în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație.

Prin realizarea măsurilor din cadrul acestui obiectiv specific, sectorul de alimentare cu apă și de sanitație va dispune de un sistem normativ tehnic actualizat, unificat și aplicabil unitar, care va crea premisele pentru proiectarea, execuția și exploatarea infrastructurii în condiții de eficiență tehnico-economică, siguranță operațională și conformitate cu cerințele europene. Acest cadru va contribui la creșterea calității investițiilor, la reducerea riscurilor tehnice și financiare și la asigurarea utilizării raționale a resurselor publice și a finanțărilor externe.

Obiectivul specific 1.3. Asigurarea transpunerii, până în anul 2030, a directivelor Uniunii Europene în domeniul apei potabile, sanitației și protecției resurselor acvatice și operaționalizarea mecanismelor de reglementare, monitorizare și control, care se concretizează prin următoarele ținte:

- armonizarea și aplicabilitatea cadrului legal național privind apa destinată consumului uman, în conformitate cu Directiva (UE) 2020/2184, incluzând cerințe privind evaluarea riscurilor, monitorizarea calității, transparența informațiilor și informarea populației;

- transpunerea integrală a legislației națională privind epurarea apelor uzate urbane în conformitate cu Directiva (UE) 2024/3019 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2024 privind epurarea apelor uzate urbane (reformare), inclusiv în ceea ce privește formarea aglomerărilor, nivelurile de epurare, monitorizarea efluenților și gestionarea nămolurilor;

- integrarea principiilor Directivei 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei în planificarea și implementarea politicilor din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, inclusiv prin corelarea acestora cu planurile de management ale bazinelor hidrografice;

- instituirea unui cadru normativ clar privind reutilizarea apelor uzate epurate, în conformitate cu Regulamentul (UE) 2020/741 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 mai 2020 privind cerințele minime pentru reutilizarea apei, care definește criteriile de calitate, domeniile de utilizare permise și mecanismele de monitorizare;

- actualizarea cadrului legislativ privind gestionarea și valorificarea nămolurilor de epurare și aplicarea acestuia inclusiv în ceea ce privește opțiunile de reutilizare în agricultură și în scopuri energetice, în concordanță cu cerințele europene;

- operaționalizarea mecanismelor naționale de monitorizare, raportare și control, care

permit urmărirea conformității cu cerințele Uniunii Europene și fundamentarea deciziilor de reglementare și investiții.

În acest scop, prezentul Program prevede implementarea unui pachet de 5 intervenții operaționale, concepute pentru a asigura transpunerea coerentă, completă și aplicabilă în practică a cadrului normativ al Uniunii Europene în domeniul apei potabile, sanitației și protecției resurselor acvatice:

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în colaborare cu Ministerul Mediului și cu Ministerul Sănătății, va armoniza cadrul legal privind apa destinată consumului uman cu prevederile Directivei (UE) 2020/2184 a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2020 privind calitatea apei destinate consumului uman (reformare), prin elaborarea și promovarea spre aprobare a actelor normative aferente;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în cooperare cu Ministerul Mediului, va asigura transpunerea Directivei (UE) 2024/3019 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2024 privind epurarea apelor uzate urbane (reformare), prin elaborarea cadrului normativ național care reglementează aglomerările, nivelurile de epurare, monitorizarea efluenților și gestionarea nămolurilor;

- Ministerul Mediului va asigura integrarea principiilor Directivei 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei în planificarea, monitorizarea și implementarea politicilor din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, inclusiv prin corelarea acestora cu documentele de management ale bazinelor hidrografice;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, împreună cu Ministerul Mediului și Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, va elabora cadrul normativ privind reutilizarea apelor uzate epurate, în conformitate cu Regulamentul (UE) 2020/741 menționat mai sus, stabilind criterii clare de calitate, domenii de utilizare și responsabilități instituționale;

- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și Ministerul Mediului vor actualiza legislația privind gestionarea și valorificarea nămolurilor de epurare, în conformitate cu cerințele Directivei 86/278/CEE din 12 iunie 1986 privind protecția mediului, în special a solului, atunci când se utilizează nămoluri de epurare în agricultură, inclusiv prin reglementarea utilizării acestora în agricultură și în scopuri energetice.

Implementarea coordonată a acestui set de măsuri va permite crearea unui sistem normativ stabil și predictibil, care să asigure protecția sănătății publice, conformitatea investițiilor cu standardele Uniunii Europene și fundamentarea deciziilor de reglementare și investiții pe baze clare și verificabile.

Obiectiv general 2. Creșterea performanței instituționale, operaționale și tehnice a autorităților administrației publice locale și a operatorilor de servicii de alimentare cu apă și de sanitație

Acest obiectiv general vizează consolidarea capacității efective de implementare a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, astfel încât politicile publice, reformele

instituționale și investițiile realizate să genereze rezultate concrete și vizibile la nivelul serviciilor furnizate populației.

Intervențiile sunt orientate spre profesionalizarea autorităților administrației publice locale, dezvoltarea operatorilor regionali viabili și reducerea fragmentării excesive a serviciilor, cu accent pe eficiență operațională, sustenabilitate financiară și creșterea calității și continuității serviciilor.

Prin realizarea acestui obiectiv, autoritățile administrației publice locale vor dispune de competențele și instrumentele necesare pentru a gestiona în mod profesionist procesele de regionalizare, cooperare intercomunitară și relația contractuală cu operatorii, iar operatorii de alimentare cu apă și de sanitație vor beneficia de un cadru favorabil pentru modernizarea managementului, optimizarea costurilor operaționale, reducerea pierderilor și orientarea progresivă către acoperirea costurilor și performanță financiară.

Obiectivul general 2 este implementat prin 3 obiective specifice și 19 măsuri țintite, orientate spre realizarea progresivă și sustenabilă a rezultatelor preconizate până în anul 2030.

Obiectivul specific 2.1. Instituirea și operaționalizarea, până în anul 2030, a mecanismelor de suport și a instrumentelor standardizate pentru autoritățile administrației publice locale, în vederea gestionării proceselor de regionalizare, cooperare intercomunitară și a relațiilor contractuale cu operatorii de alimentare cu apă și de sanitație, în conformitate cu practicile europene, care are următoarele ținte:

- autoritățile administrației publice locale dispun de un cadru național clar și aplicabil pentru regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație, formalizat prin instrucțiuni aprobate și ghiduri metodologice utilizate unitar la nivel național;

- instituționalizarea mecanismelor permanente de asistență tehnică pentru autoritățile administrației publice locale în procesele de cooperare intercomunitară, de delegare a serviciilor și de integrare în sisteme regionale;

- gestionarea în mod profesionist a relației contractuale dintre autoritățile administrației publice locale și operatorii de alimentare cu apă și de sanitație, prin contracte standardizate, monitorizare sistematică și evaluare periodică a performanței;

- consolidarea capacității administrative și juridice a autorităților administrației publice locale prin programe de formare continuă, cu instruire regulete pentru personalul implicat în gestionarea serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație;

- inventarierea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație, digitalizarea și înregistrarea acestora în registrele naționale, constituind baza pentru delegarea serviciilor, planificarea investițiilor și monitorizarea activelor;

- autoritățile administrației publice locale beneficiază de suport tehnic structurat pentru identificarea soluțiilor tehnico-economice optime, elaborarea studiilor de fezabilitate și pregătirea documentațiilor de achiziție, în conformitate cu cerințele PATN și cu standardele de epurare aplicabile.

În acest scop, prezentul Program prevede realizarea următoarelor 6 intervenții operaționale majore:

1) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora și va implementa mecanismul național de asistență tehnică pentru autoritățile administrației publice locale în procesul de regionalizare a serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație, inclusiv prin aprobarea mecanismului și instrucțiunilor privind acțiunile de regionalizare și elaborarea ghidului metodologic pentru cooperare intercomunitară și delegare a serviciilor, cu modele standardizate de contracte;

2) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în comun cu instituțiile sale subordonate și în cooperare cu Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, va asigura suport continuu pentru autoritățile administrației publice locale în negocierea, monitorizarea și evaluarea contractelor de delegare a gestiunii, inclusiv prin instituționalizarea unui curs de formare continuă, organizarea instruirilor anuale și acordarea asistenței juridice și tehnice;

3) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora și va promova mecanismele de finanțare și suport tehnic necesare pentru inventarierea, digitalizarea și înregistrarea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație, inclusiv prin ajustarea cadrului normativ pentru a permite finanțarea acestor activități din surse publice;

4) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în colaborare cu Agenția de Geodezie, Cartografie și Cadastru și agențiile de dezvoltare regională, va asigura obligativitatea înregistrării infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație și va sprijini autoritățile administrației publice locale în înregistrarea acestei infrastructuri în Registrul de evidență a rețelelor edilitare, asigurând astfel crearea, actualizarea și integrarea datelor în conformitate cu prevederile legislației naționale și, în subsidiar, în calitate de instrument oficial pentru delegarea serviciilor și planificarea investițiilor;

5) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și agențiile de dezvoltare regională vor elabora și vor operaționaliza mecanisme de suport tehnic pentru autoritățile administrației publice locale în vederea identificării soluțiilor tehnico-economice optime și a pregătirii caietelor de sarcini pentru proiectare și execuție, inclusiv prin ghiduri explicative, instruiți regionale și servicii de consultanță tehnică dedicate;

6) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în cooperare cu Ministerul Educației și Cercetării, Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală și operatorii regionali privind serviciile de alimentare cu apă și de sanitație, va institui un mecanism național coordonat pentru conectarea instituțiilor de învățământ, în special în zonele rurale, la sistemele publice sau locale de alimentare cu apă și de sanitație, care va include:

- conectarea obligatorie a instituțiilor de învățământ la rețelele de alimentare cu apă și de sanitație nou-construite sau reabilitate;

- identificarea și standardizarea soluțiilor tehnice pentru gestionarea apelor uzate în instituțiile neracordate la rețele publice (inclusiv sisteme locale sau descentralizate);

- stabilirea unor ținte naționale de reabilitare a rețelelor interne de alimentare cu apă

și de canalizare și de conformare, atât la normativele tehnice, cât și la normele sanitare inclusiv de accesibilitate și siguranță;

- crearea unui cadru funcțional de coordonare între autoritățile administrației publice locale, instituțiile de învățământ și operatorii de alimentare cu apă și de sanitație, pentru asigurarea mentenanței și sustenabilității operaționale a infrastructurii de alimentare cu apă, de sanitație și igienă în instituțiile de învățământ.

Prin realizarea acestui obiectiv, autoritățile administrației publice locale vor dispune de capacități instituționale, juridice și tehnice consolidate pentru a gestiona procesele de regionalizare și relația cu operatorii de alimentare cu apă și de sanitație, ceea ce va permite integrarea eficientă în sisteme regionale, utilizarea rațională a resurselor publice și creșterea calității și sustenabilității serviciilor furnizate populației.

Obiectiv specific 2.2. Creșterea, până în anul 2030, a performanței operaționale și a sustenabilității financiare a operatorilor regionali de alimentare cu apă și de sanitație, astfel încât minimum 90 % dintre operatorii regionali să funcționeze pe baza principiului acoperirii costurilor și a standardelor operaționale europene, care se concretizează prin următoarele ținte:

- toți operatorii regionali licențiați dispun de planuri de îmbunătățire a performanței (PIP), cu indicatori de performanță standardizați privind pierderile de apă, eficiența energetică, continuitatea serviciilor și colectarea veniturilor;

- toți operatorii regionali licențiați dispun și aplică planuri de îmbunătățire a performanței (PIP), actualizate periodic, care includ indicatori standardizați privind pierderile de apă, eficiența energetică, continuitatea serviciilor, colectarea veniturilor și disciplina financiară;

- toți operatorii regionali licențiați elaborează și implementează planuri de siguranță a apei (PSA), conforme cu Directiva (UE) 2020/2184 a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2020 privind calitatea apei destinate consumului uman, cu evaluări de risc documentate și măsuri operaționale aplicate pe întreg lanțul „sursă - consumator”;

- cel puțin 75 % dintre operatorii regionali utilizează sisteme digitale funcționale (SCADA, GIS, CMMS și/sau DMA), care permit monitorizarea în timp real a rețelelor, reducerea pierderilor de apă și fundamentarea deciziilor manageriale pe date verificate;

- minimum 2 laboratoare regionale de analiză a apei modernizate și acreditate conform standardului ISO/IEC 17025, asigurând controlul calității apei la standarde europene;

- toți operatorii regionali sunt dotați integral cu echipamente, utilaje și mijloace logistice esențiale, care permit reducerea timpilor de intervenție, diminuarea costurilor de întreținere și creșterea fiabilității infrastructurii;

- funcționarea tuturor operatorilor licențiați este orientată progresiv către acoperirea integrală a costurilor operaționale și către contribuția la finanțarea investițiilor, în corelare cu cadrul tarifar și cu mecanismele naționale de sprijin.

În vederea atingerii acestor ținte, prezentul Program prevede implementarea a 6 intervenții operaționale, orientate spre modernizarea managementului operațional al operatorilor regionali de alimentare cu apă și de sanitație, creșterea eficienței tehnice și energetice și consolidarea sustenabilității financiare a acestora, după cum urmează:

1) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, cu suportul agențiilor de dezvoltare regională, va sprijini elaborarea și actualizarea planurilor de îmbunătățire a performanței (PIP) pentru operatorii licențiați, prin asistență metodologică, instruiți și mecanisme de finanțare dedicate, astfel încât aceste planuri să devină instrumente operaționale reale de creștere a performanței și de monitorizare a progresului;

2) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va institui mecanisme de suport financiar și tehnic pentru elaborarea și implementarea planurilor de siguranță a apei (PSA) de către operatorii regionali, inclusiv prin programe de instruire specializată și asistență tehnică, în vederea conformării cu cerințele europene privind calitatea apei potabile;

3) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va dezvolta și va aplica mecanisme de finanțare dedicate digitalizării operatorilor regionali, susținând implementarea sistemelor SCADA, GIS, CMMS și DMA, pentru a permite gestionarea eficientă a rețelelor, reducerea pierderilor și monitorizarea continuă a performanței operaționale;

4) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va sprijini modernizarea și acreditarea laboratoarelor regionale de analiză a apei, prin finanțarea dotărilor necesare, instruirea personalului și alinierea la cerințele standardului ISO/IEC 17025, astfel încât controlul calității apei să fie realizat conform standardelor europene;

5) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va implementa mecanisme de finanțare pentru îmbunătățirea dotării operatorilor regionali cu echipamente, utilaje și mijloace logistice necesare operării eficiente a sistemelor de alimentare cu apă și de sanitație;

6) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în cooperare cu partenerii de dezvoltare și cu autoritățile relevante, va susține implementarea programelor de eficiență energetică și a proiectelor-pilot de reutilizare a apelor uzate epurate, contribuind la reducerea costurilor operaționale și la creșterea sustenabilității financiare a operatorilor.

Rezultatul practic urmărit este funcționarea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație în baza unor procese operaționale modernizate, instrumente manageriale aplicate și capacități tehnice consolidate, care să permită furnizarea serviciilor în condiții de eficiență economică, calitate, siguranță și sustenabilitate financiară, în conformitate cu cerințele Uniunii Europene.

Obiectivul specific 2.3. Creșterea, până în anul 2030, a nivelului de profesionalizare a resurselor umane din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, prin asigurarea instruirii și certificării a minimum 25 % din personalul operatorilor licențiați și a minimum 100 de angajați ai autorităților administrației publice locale relevante, care se concretizează prin următoarele ținte:

- elaborarea și aprobarea unui plan național de formare continuă și certificare profesională în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, care să stabilească clar tipurile de competențe, programele de instruire, mecanismele certificare și grupurile-țintă (operatori, autorități ale administrației publice locale, funcționari publici);

- modernizarea Institutului de Formare Continuă în domeniul Alimentării cu Apă și Canalizării din cadrul Universității Tehnice a Moldovei și funcționarea acestuia ca centru național de referință pentru instruirea și perfecționarea profesională în sector, cu laboratoare dotate și programe actualizate;

- acreditarea programele de formare continuă conform cerințelor naționale în domeniul educației și livrarea periodică a acestora, în baza comenzilor de stat și a necesităților reale ale operatorilor și autorităților publice;

- instruirea anuală a personalului tehnic, managerial și administrativ din cadrul operatorilor și specialiștilor responsabili de domeniul de alimentare cu apă și de sanitație din cadrul autorităților administrației publice prin oferirea cursurilor de instruire specializate, contribuind la reducerea deficitului de competențe și la creșterea stabilității resurselor umane din sector;

- asigurarea funcționalității parteneriatelor durabile între mediul academic și operatorii de alimentare cu apă și de sanitație, care facilitează transferul de cunoștințe, integrarea cercetării aplicate și promovarea inovării, digitalizării și tehnologiilor verzi;

- adaptarea cu ușurință a resurselor umane din sector la cerințele tehnice, normative și operaționale moderne, contribuind direct la îmbunătățirea calității serviciilor și la sustenabilitatea pe termen lung a sectorului.

În acest scop, Programul prevede un set din 4 intervenții operaționale, orientate spre dezvoltarea și funcționarea unui sistem național de formare continuă și certificare profesională în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, adaptat nevoilor reale ale operatorilor și autorităților publice, după cum urmează:

1) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în cooperare cu Ministerul Educației și Cercetării și Universitatea Tehnică a Moldovei, va elabora și va promova Planul național de formare continuă și certificare profesională în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, realizat prin Platforma națională de învățare și colaborare Universitatea Tehnică a Moldovei – operatori – autoritățile administrației publice locale, astfel încât formarea profesională să fie structurată, predictibilă și corelată cu nevoile reale ale sectorului;

2) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, împreună cu Ministerul Educației și Cercetării și Universitatea Tehnică a Moldovei, va consolida capacitățile Institutului de Formare Continuă în domeniul Alimentării cu Apă și Canalizării din cadrul Universității Tehnice a Moldovei prin modernizarea bazei materiale, dotarea laboratoarelor și actualizarea programelor de instruire, asigurând condițiile necesare pentru desfășurarea formării profesionale la standarde moderne;

3) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și Ministerul Educației și

Cercetării vor susține implementarea Planului național de formare continuă prin mecanisme de comandă de stat destinate funcționarilor publici și personalului tehnic și managerial al operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație, asigurând accesul regulat la instruire și la dezvoltare profesională;

4) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării și Universitatea Tehnică a Moldovei, va promova parteneriatele educaționale și de cercetare aplicată între mediul academic și operatorii de servicii de alimentare cu apă și de sanitație, prin implicarea practicienilor în activități didactice, stagii practice și proiecte comune de inovare, digitalizare și tehnologii verzi.

Rezultatul practic urmărit este instituirea unui sistem național coerent și operațional de formare și dezvoltare profesională în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, care să asigure resurse umane calificate, motivate și adaptate cerințelor moderne, contribuind direct la creșterea performanței, stabilității și sustenabilității sectorului de alimentare cu apă și de sanitație.

Obiectivul general 3. Asigurarea sustenabilității financiare și creșterea capacității de mobilizare a resurselor pentru dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație

Acest obiectiv general urmărește trecerea de la finanțarea fragmentată și reactivă la un model financiar predictibil, coordonat și orientat spre impact, care să maximizeze efectul finanțărilor din bugetul de stat și din surse externe asupra dezvoltării sectorului de alimentare cu apă și de sanitație.

Accentul este pus pe prioritizarea investițiilor cu impact regional, corelarea finanțărilor cu obiectivele strategice și utilizarea instrumentelor financiare moderne.

Prin implementarea acestui obiectiv general, sectorul de alimentare cu apă și de sanitație va beneficia de finanțări mai bine direcționate, proiecte mai bine pregătite și o capacitate crescută de absorbție a fondurilor europene, contribuind direct la extinderea accesului populației la servicii, susținerea regionalizării și creșterea rezilienței financiare a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație.

Obiectivul general 3 este implementat prin intermediul a 2 obiective specifice și 7 măsuri, care asigură un impact sistemic asupra sectorului prin creșterea gradului de coordonare și transparență a finanțărilor externe, instituirea unui cadru financiar național multianual orientat spre rezultate și performanță, precum și stimularea investițiilor cu efect durabil în infrastructura de alimentare cu apă și de sanitație.

Obiectivul specific 3.1. Dublarea, până în anul 2030, a volumului finanțărilor externe atrase în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație prin instituirea și operaționalizarea unui cadru național unic de coordonare și planificare a finanțărilor, care se concretizează prin următoarele ținte:

- funcționează un mecanism național instituționalizat de coordonare a asistenței externe în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, cu minimum 4 ședințe anuale desfășurate și documentate, ale cărui decizii sunt aplicate în procesul de planificare și implementare a investițiilor;

- este creat și utilizat un portofoliu unic al proiectelor prioritare din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, derivat din Secțiunea „Apă și Sanitație” a PATN, actualizat anual și utilizat ca document de referință în dialogul cu partenerii de dezvoltare;

- este operațională o bază de date națională care va include un portofoliu de proiecte prioritare, identificate și dezvoltate în baza Planului de prioritizare a investițiilor în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, ca parte componentă a Secțiunii „Apă și Sanitație” a PATN. Baza de date și portofoliile respective de proiecte vor fi dezvoltate pentru a sigura inițierea unui dialog eficient cu partenerii de dezvoltare, în vederea identificării suportului financiar necesar, și vor fi utilizate în calitate de instrumente oficiale de coordonare, monitorizare și raportare;

- capacitatea instituțională de mobilizare a finanțărilor externe este demonstrată prin promovarea anuală a proiectelor prioritare către partenerii de dezvoltare, în baza conceptelor de proiect ajustate la prioritățile sectoriale;

- finanțările externe sunt orientate preponderent către investiții cu impact regional și sistemic, contribuind la reducerea fragmentării serviciilor și la eficientizarea utilizării resurselor publice și externe.

În acest scop, prezentul Program prevede 3 intervenții operaționale, menite să consolideze coordonarea națională a finanțărilor externe, să asigure planificarea și prioritizarea unitară a investițiilor și să întărească dialogul structurat cu partenerii de dezvoltare în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, după cum urmează:

1) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va consolida și va operaționaliza Consiliul Sectorial pentru Coordonarea Asistenței Externe în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, ca platformă permanentă de dialog și coordonare cu partenerii de dezvoltare, asigurând prioritizarea proiectelor, prevenirea suprapunerilor investiționale și publicarea rapoartelor anuale de activitate;

2) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va crea, va administra și va actualiza anual baza de date națională privind suportul partenerilor de dezvoltare în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, care va centraliza informațiile privind volumele financiare, stadiul implementării, zonele de intervenție și impactul proiectelor, fiind utilizată în procesul decizional guvernamental;

3) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora, va actualiza anual și va promova Portofoliul Unic al proiectelor prioritare din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, derivat din documentele de planificare strategică și teritorială, utilizându-l activ în dialogul strategic cu instituțiile europene și internaționale pentru atragerea finanțărilor majore în infrastructura de alimentare cu apă și de sanitație.

Rezultatul practic urmărit este funcționarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație în baza unui cadru coerent și predictibil de coordonare a finanțărilor externe, care să permită mobilizarea sistematică a resurselor europene și internaționale și direcționarea acestora către proiecte prioritare, cu impact regional și sustenabilitate pe termen lung.

Obiectiv specific 3.2. Planificarea și implementarea, până în anul 2030, a unui plan

de investiții pentru sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, care să asigure finanțarea anuală a cel puțin 50 de proiecte cu impact sistemic, local și regional, care are următoarele ținte:

- elaborarea, aprobarea și utilizarea Planului de investiții 2026-2030 pentru sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, propus spre planificare în Cadrul bugetar pe termen mediu;

- alocarea anuală a resurselor financiare bugetare care permit implementarea a minimum 20 de proiecte de conectare a localităților rurale și periurbane la sistemele regionale de alimentare cu apă și de sanitație și la magistralele prioritare;

- revizuirea cadrului normativ de finanțare (Hotărârea Guvernului nr. 152/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare ale Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală), extinzând eligibilitatea investițiilor astfel încât minimum 6 tipuri de intervenții critice (digitalizare, laboratoare, echipamente, PIP, PSA, resurse umane, inventariere, infrastructură) să poată fi finanțate din surse ale Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală;

- dezvoltarea și operaționalizarea a cel puțin 2 instrumente financiare inovatoare (finanțare combinată, schemă de garanții, fond revolving sau parteneriate public-private), testate prin minimum 1 proiect-pilot cu indicatori de performanță măsurabili;

- planificarea resurselor bugetare pentru proiecte care contribuie demonstrabil la regionalizarea serviciilor, la creșterea ratei de racordare și la îmbunătățirea eficienței utilizării finanțărilor din bugetul de stat.

În acest scop, prezentul Program prevede 4 intervenții operaționale, menite să consolideze cadrul financiar național multianual al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, să asigure finanțarea predictibilă a investițiilor prioritare și să extindă utilizarea instrumentelor financiare orientate spre rezultate și impact regional, după cum urmează:

1) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va elabora, va aproba și va aplica Planul de investiții 2026-2030 pentru sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, corelat cu documentele bugetare și cu Secțiunea „Apă și Sanitație” din PATN, acesta devenind instrumentul principal de prioritizare a investițiilor finanțate din surse bugetare;

2) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în cooperare cu agențiile de dezvoltare regională, va implementa mecanisme financiare dedicate autorităților administrației publice locale pentru extinderea și reabilitarea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație și pentru conectarea localităților la sistemele regionale, inclusiv la magistralele prioritare, cu ținte anuale de proiecte implementate;

3) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va revizui și va ajusta Hotărârea Guvernului nr. 152/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare ale Fondului național pentru dezvoltare regională, în vederea extinderii domeniilor de eligibilitate pentru finanțarea investițiilor din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, incluzând digitalizarea operatorilor, modernizarea și acreditarea laboratoarelor, dotarea tehnică, elaborarea și implementarea planurilor de

îmbunătățire a performanței și a planurilor de siguranță a apei, profesionalizarea resurselor umane și inventarierea infrastructurii;

4) Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în cooperare cu Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală și cu alte instituții relevante, va elabora și va operaționaliza cadrul național pentru utilizarea parteneriatelor public-private și a instrumentelor financiare inovatoare în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, cu inițierea a cel puțin unui proiect-pilot în regim de parteneriat public-privat sau de contract de performanță.

Rezultatul practic urmărit prin realizarea măsurilor aferente Obiectivului specific 3.2 este funcționarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație în baza unui cadru financiar național multianual, predictibil și orientat spre rezultate, care asigură prioritizarea clară a investițiilor, corelarea alocărilor bugetare cu obiectivele strategice ale sectorului și finanțarea coerentă a proiectelor cu impact regional, contribuind direct la susținerea procesului de regionalizare și la utilizarea eficientă a resurselor publice.

Totodată, măsurile și intervențiile propuse pentru implementare în cadrul Programului vor fi realizate în baza următoarelor priorități transversale, care constituie fundamentul de acțiune pentru toate proiectele sprijinite:

incluziunea socială - toate intervențiile vor ține cont de necesitățile specifice ale grupurilor vulnerabile, pentru a evita efectele de marginalizare socială. În mod special, se va ține cont de persoanele și familiile cu venituri mici, de copiii în situație de risc sau fără ocrotire părintească, persoanele vârstnice, tinerii în dificultate, persoanele cu dizabilități, victimele violenței domestice, persoanele fără adăpost, persoanele cu probleme de sănătate mintală și familiile aflate în dificultate.

În plus, Programul integrează dimensiunea accesului la servicii de alimentare cu apă și de sanitație pentru instituțiile care găzduiesc sau oferă servicii copiilor (creșe, grădinițe, școli și unități medicale). O atenție sporită va fi acordată cartierelor urbane defavorizate și marginalizate;

buna guvernare - intervențiile vor promova transparența decizională, reprezentativitatea, eficiența, eficacitatea și inovația, asigurând totodată trasabilitatea și accesibilitatea procesului de planificare, implementare și monitorizare. Comunicarea clară și publică a obiectivelor și rezultatelor va crește încrederea cetățenilor și va consolida parteneriatele dintre autorități, comunități și partenerii de dezvoltare;

eficiența energetică și energia regenerabilă - toate proiectele de infrastructură vor fi concepute și realizate cu respectarea principiului eficienței energetice maxime și al reducerii impactului asupra mediului. Vor fi promovate soluții tehnice moderne și utilizarea energiilor regenerabile, contribuind astfel la tranziția spre o economie verde și circulară;

aspectele de gen și egalitatea de șanse - prezentul Program va asigura integrarea nevoilor specifice ale femeilor, bărbaților și copiilor (băieți și fete) în planificarea și implementarea proiectelor, luând în considerare nevoile specifice în situații de criză privind accesul la apă și servicii de sanitație.

Analizele și indicatorii de monitorizare vor fi dezagregați după sex, vârstă, statut socioeconomic și alte criterii relevante, pentru a sprijini o planificare corectă și incluzivă;

regionalizarea serviciilor – intervențiile vor susține reducerea fragmentării excesive a serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, care limitează eficiența investițiilor și calitatea serviciilor. Prezentul Program va promova accelerarea procesului de regionalizare, în vederea utilizării eficiente a resurselor financiare publice și externe, a reducerii costurilor de operare și de întreținere, precum și a creșterii calității serviciilor pentru cetățeni;

sustenabilitatea și durabilitatea – dezvoltarea infrastructurii de apă și de sanitație va fi realizată cu respectarea principiilor de echilibru între creșterea economică, protecția mediului și bunăstarea socială. Vor fi aplicate măsuri pentru utilizarea rațională a resurselor de apă, protejarea ecosistemelor și reducerea vulnerabilității infrastructurii în fața schimbărilor climatice;

integritatea și prevenirea corupției – toate măsurile propuse vor respecta standardele etice și vor fi supuse unor mecanisme consolidate de control și audit, pentru a garanta utilizarea transparentă și responsabilă a resurselor financiare și tehnice;

siguranța și securitatea infrastructurii – prezentul Program va include măsuri concrete pentru reducerea riscurilor și creșterea rezilienței infrastructurii în fața dezastrelor naturale, a schimbărilor climatice sau a altor factori perturbatori, astfel încât serviciile să fie prestate în mod sigur, stabil și continuu pentru întreaga populație.

IV. INDICATORI DE MONITORIZARE

Monitorizarea implementării prezentului Program va fi realizată prin utilizarea a 3 categorii complementare de indicatori:

1) indicatorii de impact vor permite evaluarea schimbărilor structurale și a efectelor sistemice generate de prezentul Program la nivelul sectorului de alimentare cu apă și de sanitație pe termen mediu și lung. Aceștia reflectă schimbările produse la nivelul beneficiarilor finali, inclusiv extinderea accesului populației la servicii sigure de alimentare cu apă și de sanitație, reducerea riscurilor sanitare și de mediu, îmbunătățirea calității serviciilor și creșterea sustenabilității generale a sectorului;

2) indicatorii de rezultat vor urmări efectele directe, măsurabile și verificabile ale implementării obiectivelor specifice, reflectând schimbările produse în funcționarea cadrului instituțional, normativ, operațional și financiar al sectorului. Aceștia permit evaluarea progresului în raport cu obiectivele specifice și măsoară îmbunătățirile directe generate de măsurile prezentului Program;

3) indicatorii de produs vor cuantifica livrabilele directe obținute prin realizarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni, fără a reflecta impactul socioeco-nomic sau transformările sistemice generate de prezentul Program. Aceștia permit monitorizarea progresului operațional, inclusiv a actelor normative elaborate, a mecanismelor instituite, a instrumentelor metodologice dezvoltate, a proiectelor pregătite, a investițiilor implementate și a activităților de consolidare a capacităților. Această abordare va asigura o delimitare

metodologică clară între impactul pe termen lung, rezultatele directe ale intervențiilor și produsele concrete ale acțiunilor, în conformitate cu prevederile Ghidului cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Ordinul Cancelariei de Stat nr. 191/2025.

Indicatorii de impact au fost determinați pentru a reflecta schimbările structurale urmărite prin implementarea prezentului Program, măsurând tranziția sectorului de alimentare cu apă și de sanitație de la un sistem fragmentat, subfinanțat și reglementat printr-un cadru normativ în mare parte depășit, către un sector guvernat unitar, aliniat la standardele și directivele Uniunii Europene, cu servicii extinse, performante și sustenabile financiar.

Stabilirea valorilor de referință se bazează pe diagnosticul sectorial existent, pe datele raportate de instituțiile naționale relevante (Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Agenția Națională de Sănătate Publică, Ministerul Finanțelor, Ministerul Mediului, Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, agențiile de dezvoltare regională, Ministerul Educației și Cercetării) și pe analiza evoluției investițiilor și a performanței sectorului în perioada 2014-2024.

Valorile țintă au fost definite realist, pornind de la tendințele existente, capacitatea instituțională și financiară a sectorului, angajamentele asumate prin SND „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin Legea nr. 315/2022, precum și necesitățile de aliniere la legislația Uniunii Europene, evitând stabilirea unor ținte nerealiste sau pur declarative.

Obiective generale	Indicatori de impact	Valoarea de referință	Valoarea -țintă 2030	Sursa de date
1 Obiectiv general 1. Consolidarea guvernantei și a cadrlui instituțional și normativ al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, în vederea asigurării unui management eficient, coerent și sustenabil al serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație	2 Ponderea localităților care beneficiază de servicii de alimentare cu apă și de sanitație furnizate în cadrul unui sistem reglementat și gestionat de către operatori licențiați, % Reducerea ponderii probelor neconforme cu normele sanitare privind parametrii chimici în sistemele mici de alimentare cu apă funcționale, în localitățile rurale, % Ponderea sistemelor comunitare rurale care dețin autorizația sanitară, %	3 20 % (anul de referință 2025) 57 % (anul de referință 2024) 13,2 % (anul de referință 2025)	4 50 % 35 % 50 %	5 Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică Ministerul Sănătății; Agenția Națională de Sănătate Publică Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională de Sănătate Publică

Obiectivul general 2. Creșterea performanței instituționale, operaționale și tehnice a autorităților administrației publice locale și a operatorilor de servicii de alimentare cu apă și de sanitație	Ponderea populației conectate la servicii de alimentare cu apă, %	72 % (anul de referință 2025)	95 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; Agenția Națională de Sănătate Publică
	Ponderea populației conectate la servicii de canalizare, %	37 % (anul de referință 2025)	65 %	Biroul național de Statistică; Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale;
	Ponderea instituțiilor de învățământ cu acces la apă potabilă sigură și grupuri sanitare interioare conforme, %	20 % (anul de referință 2025)	75 %	Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; UNICEF; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală
Obiectivul general 3. Asigurarea sustenabilității financiare și creșterea capacității de mobilizare a resurselor pentru dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație	Ponderea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație licențiați care își acoperă integral costurile operaționale, %	20 % (anul de referință 2025)	70 %	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale

Indicatorii de impact asumați în cadrul prezentului Program evidențiază țintirea unor transformări sistemice: creșterea semnificativă a accesului populației la servicii sigure de apă și de sanitație, îmbunătățirea performanței operatorilor, reducerea treptată a pierderilor de apă, consolidarea finanțării publice și externe și înlocuirea cadrului normativ depășit cu unul modern, armonizat cu standardele Uniunii Europene.

În ansamblu, acești indicatori oferă o bază solidă pentru monitorizarea progresului real al reformei sectorului de alimentare cu apă și de sanitație și pentru fundamentarea deciziilor de politici publice și investiții până în anul 2030.

Indicatorii de rezultat au fost definiți pentru a reflecta realizările concrete și măsurabile ale prezentului Program la nivelul obiectivelor specifice. Aceștia măsoară livrabilele instituționale, normative, operaționale și financiare generate direct prin implementarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni al prezentului Program și permit urmărirea progresului anual în raport cu situația de referință existentă în anii 2024-2025.

Indicatorii de rezultat sunt formulați în mod operațional, cuantificabil și verificabil, fiind corelați direct cu responsabilitățile instituționale și cu mecanismele de monitorizare și

raportare existente la nivel național.

Obiective	Indicatori de rezultat	Valoarea de referință, 2025	Valoarea-țintă, 2030	Sursa de date
1	2	3	4	5
Obiectivul specific 1.1. <i>Elaborarea, aprobarea și operaționalizarea, până în anul 2030, a cadrului normativ și instituțional al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, în conformitate cu cerințele și bunele practici ale Uniunii Europene</i>	Ponderea investițiilor publice și externe din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, planificate și coordonate prin mecanismul național unic, în baza priorităților stabilite în Secțiunea „Apă și Sanitație” a PATN, (%)	<10 %	≥90 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Ponderea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație licențiați monitorizați anual prin intermediul sistemului informațional sectorial, (%)	0 %	≥50 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
	Ponderea rețelelor edilitare de alimentare cu apă și de sanitație înregistrate în Registrul de evidență a rețelelor edilitare (%)	<5 %	≥50 %	Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru; Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
Obiectivul specific 1.2. <i>Armonizarea, până în anul 2030, a cadrului tehnico-normativ în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație la standardele europene EN/ISO, în vederea aplicării uniforme a regulilor de proiectare, construcție și exploatare a infrastructurii de apă și de sanitație</i>	Gradul de armonizare a cadrului tehnico-normativ de alimentare cu apă și de sanitație cu standardele europene EN/ISO (%)	<10 %	≥50 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Gradul de aplicare a standardelor EN/ISO în proiectarea și execuția infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație, (%)	<10%	≥80%	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Ponderea proiectelor de alimentare cu apă și de sanitație în mediul rural care aplică norme tehnice adaptate pentru sisteme descentralizate și aglomerări mici, (%)	<5%	≥50%	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală
Obiectiv specific 1.3. <i>Asigurarea transpunerii, până în anul 2030, a directivelor Uniunii Europene în domeniul apei potabile, sanitației și protecției resurselor acvatice și operaționalizarea mecanismelor de reglementare, monitorizare și control</i>	Gradul de conformitate a cadrului normativ național în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație cu directivele și regulamentele Uniunii Europene relevante (%)	<40 %	≥80 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Mediului
	Ponderea instituțiilor responsabile care aplică proceduri armonizate de monitorizare, control și raportare în domeniul apei potabile, sanitației și protecției resurselor acvatice (%)	<10 %	≥70 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Mediului; Agenția Națională de Sănătate Publică

Obiectivul specific 2.1. <i>Instituirea și operaționalizarea, până în anul 2030, a mecanismelor de suport și a instrumentelor standardizate pentru autoritățile administrației publice locale, în vederea gestionării proceselor de regionalizare, cooperare intercomunitară și a relațiilor contractuale cu operatorii de alimentare cu apă și de sanitație, în conformitate cu practicile europene</i>	Ponderea unităților administrativ-teritoriale care aplică mecanismele naționale de regionalizare a serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație, (%)	<20 %	≥70 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Ponderea autorităților administrației publice locale care utilizează instrumente standardizate pentru planificarea, delegarea și monitorizarea serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație, (%)	<20 %	≥60 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Ponderea autorităților administrației publice locale care au finalizat procese de regionalizare și delegare a serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație către operatori licențiați, (%)	<20 %	≥50 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Ponderea instituțiilor de învățământ incluse în programe investiționale WASH și aduse la standarde minime de conformitate, (%)	<38 %	≥85 %	Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală; UNICEF

Obiectivul specific 2.2. <i>Creșterea, până în anul 2030, a performanței operaționale și a sustenabilității financiare a operatorilor regionali de alimentare cu apă și de sanitație, astfel încât minimum 90 % dintre operatorii regionali să funcționeze pe baza principiului acoperirii costurilor și a standardelor operaționale europene</i>	Ponderea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație licențiați care își îmbunătățesc performanța operațională conform planurilor de îmbunătățire a performanței aprobate, (%)	<15 %	≥85 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
	Ponderea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație care aplică planuri de siguranță a apei, (%)	<5 %	≥20 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională de Sănătate Publică
	Ponderea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație cu procese operaționale digitalizate, inclusiv SCADA, GIS, CMMS sau DMA, (%)	<5 %	≥35 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; agențiile de dezvoltare regională; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
	Ponderea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație licențiați care raportează anual indicatorii de performanță conform cadrului Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, (%)	<50 %	≥90 %	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică

Obiectivul specific 2.3. <i>Creșterea, până în anul 2030, a nivelului de profesionalizare a resurselor umane din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, prin asigurarea instruirii și certificării a minimum 25 % din personalul operatorilor licențiați și a minimum 100 de angajați ai autorităților administrației publice locale relevante</i>	Gradul de acoperire a necesarului de competențe prin programe de formare continuă și certificare profesională, (%)	<5 %	≥90 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Educației și Cercetării; Universitatea Tehnică a Moldovei Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Universitatea Tehnică a Moldovei; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Universitatea Tehnică a Moldovei; autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și nivelul al doilea Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Ponderea operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație licențiați care dispun de personal-cheie instruit sau certificat în domenii tehnice, financiare, operaționale și de reglementare, (%)	<30 %	≥70 %	
	Ponderea autorităților administrației publice locale relevante care dispun de cel puțin un responsabil instruit în planificarea, delegarea și monitorizarea serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație, (%)	<5 %	≥50 %	
Obiectivul specific 3.1. <i>Dublarea, până în anul 2030, a volumului finanțărilor externe atrase în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație prin instituirea și operaționalizarea unui cadru național unic de coordonare și planificare a finanțărilor</i>	Ponderea finanțărilor de alimentare cu apă și de sanitație reflectate într-o bază de date națională unică, (%)	<40%	75%	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Ponderea investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație atrase în baza unui portofoliu unic de proiecte, (%)	0 %	≥50 %	

Obiectivul specific 3.2. <i>Planificarea și implementarea, până în anul 2030, a unui plan de investiții pentru sectorul de alimentare cu apă și de sanitație, care să asigure finanțarea anuală a cel puțin 50 de proiecte cu impact sistemic, local și regional</i>	Gradul de aprobare a deciziilor de finanțare a proiectelor investiționale în baza prevederilor planului de investiții în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație 2026- 2030 (parte a Secțiunii „Apă și Sanitație” din PATN), (%)	0 %	50 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
	Capacitatea anuală de finanțare a proiectelor de alimentare cu apă și de sanitație din alocări ale bugetului de stat și surse externe, conform priorităților prezentului Program, (număr de proiecte pe an)	15-20	50	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală; agențiile de dezvoltare regională
	Ponderele proiectelor de alimentare cu apă și de sanitație finanțate care respectă criteriile aprobate de prioritizare tehnică, economică, socială și de mediu, (%)	<10 %	≥80 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală;
	Ponderele investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație orientate către proiecte regionale, intercomunitare sau cu impact sistemic, (%)	35 %	≥75 %	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală; agențiile de dezvoltare regională

Setul de indicatori de rezultat permite o monitorizare clară și obiectivă a progresului înregistrat în implementarea prezentului Program, asigurând delimitarea metodologică corectă față de indicatorii de impact, care reflectă schimbările sistemice pe termen mediu și lung.

Structurarea indicatorilor pe obiective specifice asigură trasabilitatea directă între acțiuni, rezultate și efectele urmărite, facilitează raportarea periodică către Guvern și partenerii de dezvoltare și contribuie la fundamentarea deciziilor de politici publice și investiții în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație până în anul 2030.

Indicatorii de produs sunt definiți la nivelul acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni al prezentului Program și reflectă livrabilele directe obținute în procesul de implementare. Aceștia permit monitorizarea progresului operațional al prezentului Program, verificarea realizării măsurilor planificate și urmărirea modului în care instituțiile responsabile își îndeplinesc atribuțiile asumate.

Spre deosebire de indicatorii de impact, care reflectă schimbările structurale și efectele pe termen mediu și lung asupra beneficiarilor finali și asupra sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, precum și de indicatorii de rezultat, care măsoară efectele

directe ale implementării obiectivelor specifice, indicatorii de produs cuantifică realizările imediate ale acțiunilor. Aceștia nu sunt utilizați pentru evaluarea impactului socioeconomic al prezentului Program, ci pentru urmărirea implementării concrete a activităților planificate.

În cadrul prezentului Program, indicatorii de produs sunt corelați cu tipurile de acțiuni prevăzute în Planul de acțiuni și reflectă livrabile directe precum acte normative elaborate, modificări normative aprobate, norme tehnice armonizate, mecanisme instituționale operaționalizate, sisteme informaționale dezvoltate, proiecte investiționale pregătite sau implementate, autorități ale administrației publice locale și operatori sprijiniți, specialiști instruiți sau certificați, infrastructură construită sau reabilitată și rapoarte de monitorizare elaborate.

Tipuri de acțiuni prevăzute în Program	Indicatori de produs	Valoarea de referință 2025	Valoarea-țintă 2030	Sursa de date
1 Elaborarea, modificarea și aprobarea cadrului normativ aferent sectorului de alimentare cu apă și de sanitație	2 Număr de acte normative, hotărâri ale Guvernului, regulamente sau modificări normative elaborate, consultate ori aprobate	3 Cadru normativ parțial armonizat și aplicat neuniform	4 Minimum 8 acte normative sau modificări normative elaborate/aprobate conform Planului de acțiuni	5 Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Mediului; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
Armonizarea cadrului tehnico-normativ cu standardele europene EN/ISO	Număr de normative tehnice, regulamente, standarde sau norme sectoriale evaluate, actualizate ori armonizate	Normative tehnice parțial depășite și neuniform armonizate	Minimum 10 documente tehnico-normative evaluate, actualizate sau armonizate	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
Operaționalizarea mecanismelor de guvernanta și coordonare sectorială	Număr de mecanisme instituționale create, aprobate sau operaționalizate	Mecanisme fragmentate, funcționale parțial	Minimum 3 mecanisme instituționale operaționalizate: coordonare interinstituțională, monitorizare sectorială și dialog cu partenerii de dezvoltare	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
Dezvoltarea instrumentelor metodologice pentru autoritățile administrației publice locale și operatorii de alimentare cu apă și de sanitație	Număr de metodologii, ghiduri, regulamente, modele de contracte sau instrumente standardizate elaborate și aprobate	Instrumente metodologice aplicate neuniform	Minimum 6 instrumente metodologice elaborate și puse la dispoziția autorităților administrației publice locale și operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
Digitalizarea și evidența sectorială	Număr de sisteme informaționale, registre, module digitale sau baze de date dezvoltate, actualizate ori funcționale	Evidență fragmentată și grad redus de digitalizare	Sistem informațional sectorial operaționalizat; Registrul de evidență a rețelelor edilitare testat/operaționalizat pentru minimum 50 de unități teritorial-administrative de nivelul întâi	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică

Valorificarea Secțiunii „Apă și Sanitație” din cadrul PATN	Număr de proiecte sau intervenții investitoriale evaluate/prioritizate în baza Secțiunii „Apă și Sanitație” din cadrul PATN	Utilizare parțială și neuniformă în planificarea investițiilor	Secțiunea aprobată și utilizată la prioritizarea investițiilor în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație; minimum 50 % din investițiile publice și externe planificate în baza acesteia	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală; agențiile de dezvoltare regională
Regionalizarea și cooperarea intercomunitară	Număr de APL asistate; număr de acorduri de cooperare intercomunitară elaborate/aprobate; număr de procese de delegare inițiate sau finalizate	Aplicare redusă și neuniformă	Minimum 50 de autorități ale administrației publice locale cu procese de regionalizare și delegare finalizate către operatori licențiați	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; autoritățile administrației publice locale
Consolidarea capacităților operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație	Număr de operatori evaluați, sprijiniți sau monitorizați; număr de planuri de îmbunătățire a performanței elaborate/aprobate	Capacități operaționale neuniforme	Minimum 20 de proiecte de consolidare a performanței operatorilor și/sau a autorităților publice locale implementate	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; agențiile de dezvoltare regională
Siguranța apei și performanța serviciilor	Număr de planuri de siguranță a apei elaborate/aprobate; număr de operatori care raportează indicatorii de performanță	Aplicare limitată	Minimum 8 planuri de siguranță a apei elaborate și aprobate; minimum 90 % dintre operatorii licențiați raportează anual indicatorii de performanță	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională de Sănătate Publică; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
Formarea profesională și certificarea personalului	Număr de specialiști instruiți sau certificați; număr de sesiuni de instruire organizate; număr de programe de formare elaborate	Instruiri ocazionale și neuniforme	Minimum 3 programe de formare continuă elaborate; minimum 70 % dintre operatorii licențiați cu personal-cheie instruit sau certificat	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Educației și Cercetării; Universitatea Tehnică a Moldovei
Planificarea și coordonarea investițiilor	Număr de proiecte investitoriale pregătite, evaluate, aprobate sau incluse în portofoliul național de proiecte	Portofoliu unic inexistent/planificare fragmentată	Portofoliu unic de proiecte în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație elaborat și actualizat anual; minimum 50 % din investițiile în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație atrase în baza acestuia	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală; agențiile de dezvoltare regională

Implementarea investițiilor în infrastructura de alimentare cu apă și de sanitație	Număr de proiecte din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație implementate; kilometri de rețele construite sau reabilitate; număr de stații de tratare, epurare sau pompare construite/reabilitate	Infrastructură insuficient dezvoltată și neuniformă	Capacitate stabilă de finanțare pentru minimum 50 de proiecte de alimentare cu apă și de sanitație anual, inclusiv minimum 20 de proiecte/an de conectare a localităților rurale și periurbane	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală; agențiile de dezvoltare regională; autoritățile administrației publice locale
Modernizarea capacităților tehnice și operaționale	Număr de laboratoare, echipamente, sisteme de monitorizare, SCADA, GIS, CMMS sau DMA dezvoltate/modernizate	Dotări și sisteme tehnice insuficiente	Minimum 6 tipuri de intervenții critice eligibile pentru finanțare: digitalizare, laboratoare, echipamente, planuri de îmbunătățire a performanțelor (PIP), PSA, resurse umane și inventariere infrastructură	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; operatorii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare
Instrumente financiare inovatoare	Număr de instrumente financiare dezvoltate și testate	Instrumente financiare inovatoare inexistente sau aplicate izolat	Minimum 2 instrumente financiare inovatoare dezvoltate și cel puțin 1 proiect-pilot implementat	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Finanțelor; parteneri de dezvoltare
Monitorizare, raportare și evaluare	Număr de rapoarte de monitorizare elaborate; număr de evaluări realizate; număr de seturi de date actualizate anual	Raportare fragmentată	5 rapoarte anuale de progres elaborate; 1 evaluare intermediară realizată în 2027; 1 evaluare finală realizată în 2031	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale

Valorile de referință și țintele indicatorilor de produs sunt stabilite în mod sintetic, în corelare cu Planul de acțiuni al prezentului Program. Detalierea exactă a acestora, inclusiv termenele de realizare, instituțiile responsabile, costurile estimate și sursele de finanțare, se regăsesc la nivelul fiecărei acțiuni.

Această abordare permite monitorizarea livrabilelor directe ale prezentului Program, fără suprapunerea indicatorilor de produs cu indicatorii de rezultat și de impact. Indicatorii de produs se utilizează pentru urmărirea anuală a implementării acțiunilor, în timp ce indicatorii de rezultat și de impact permit aprecierea efectelor directe și a schimbărilor sistemice generate de prezentul Program.

Seturile de indicatori de impact, de rezultat și de produs permit o monitorizare clară, obiectivă și verificabilă a implementării prezentului Program. *Indicatorii de impact* reflectă schimbările sistemice și efectele pe termen mediu și lung asupra beneficiarilor finali și asupra sectorului de alimentare cu apă și de sanitație; *indicatorii de rezultat* măsoară efectele directe ale implementării obiectivelor specifice; iar *indicatorii de produs* cuantifică livrabilele directe realizate prin acțiunile prevăzute în Planul de acțiuni.

Structurarea indicatorilor pe cele trei niveluri asigură trasabilitatea dintre acțiuni, produse, rezultate și impact, facilitează raportarea periodică către Guvern și partenerii de dezvoltare și contribuie la fundamentarea deciziilor de politici publice și investiții în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație până în anul 2030.

V. IMPACT

Implementarea prezentului Program are ca impact principal pregătirea structurală, instituțională și financiară a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație pentru contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană, precum și pentru valorificarea oportunităților crescute de atragere a finanțărilor externe destinate infrastructurii de mediu.

Prezentul Program este conceput ca un instrument de tranziție de la un sector caracterizat de fragmentare, subfinanțare și performanță operațională neuniformă către un sector aliniat acquis-ului Uniunii Europene, capabil să planifice și să implementeze eficient investiții complexe, la scară regională și națională.

Impactul asupra guvernantei sectoriale și capacității de implementare

În perioada 2014-2024, dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație a fost marcată de coordonarea limitată a politicilor și investițiilor, cu mecanisme instituționale parțial funcționale și fără un cadru unitar de prioritizare.

Prezentul Program va genera un impact structural prin instituirea unei guvernante sectoriale consolidate, bazate pe mecanisme formale de coordonare interinstituțională, proceduri clare de planificare și instrumente naționale de monitorizare.

Până în anul 2030, peste 90 % dintre finanțările externe active în sector vor fi coordonate prin mecanisme naționale, comparativ cu o situație de referință estimată sub 40 % în perioada anterioară.

Operaționalizarea sistemelor informaționale sectoriale va permite raportarea standardizată a performanței pentru 100 % dintre operatorii licențiați, creând o bază solidă pentru decizii investiționale fundamentate și pentru accelerarea implementării proiectelor de infrastructură.

Impactul normativ și alinierea la legislația Uniunii Europene

Un impact esențial al prezentului Programului îl constituie modernizarea cadrului legislativ și tehnico-normativ al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, condiție obligatorie pentru integrarea Republicii Moldova în piața europeană și pentru accesarea fondurilor Uniunii Europene.

La momentul inițierii prezentului Programului, peste 60 % dintre normativele aplicabile sectorului de alimentare cu apă și de sanitație sunt parțial nearmonizate sau depășite, inclusiv de origine PT/SNiP, iar gradul de transpunere și aplicare efectivă a directivelor Uniunii Europene relevante este estimat la circa 40 %.

Prin implementarea prezentului Program, cadrul normativ aferent proiectării, construcției și exploatării sistemelor de alimentare cu apă și de sanitație va fi integral armonizat cu standardele europene EN/ISO, fiind eliminate normele depășite și practicile neuniforme aplicate în ultimele decenii.

Concomitent, gradul de aliniere la legislația Uniunii Europene va depăși 95 % până în anul 2030, prin transpunerea completă a legislației relevante și instituirea unor mecanisme funcționale de monitorizare, raportare și control. Acest impact va crea un cadru de reglementare coerent și predictibil, necesar pentru implementarea eficientă a investițiilor și pentru absorbția finanțărilor europene în sectorul de alimentare cu apă și de sanitație.

Impactul asupra performanței financiare și operaționale a operatorilor

Programul este conceput pentru a aborda una dintre principalele constrângeri structurale ale sectorului: sustenabilitatea financiară redusă a operatorilor. În perioada 2024-2025, mai puțin de 50 % dintre operatorii de alimentare cu apă și de sanitație reușesc să acopere costurile operaționale din venituri proprii, iar pierderile de apă (NRW) se situează, în medie, la 45-50 %. Prin introducerea planurilor de îmbunătățire a performanței (PIP), digitalizarea proceselor operaționale și consolidarea capacităților manageriale:

- peste 80 % dintre operatori vor atinge acoperirea integrală a costurilor operaționale până în 2030;

- nivelul mediu al pierderilor de apă va fi redus sub 38 % la nivel de sector;

- capacitatea operatorilor de a gestiona proiecte investiționale complexe va fi semnificativ îmbunătățită, reducând întârzierile și riscurile de implementare.

Acest impact este esențial pentru asigurarea absorbției eficiente a finanțărilor externe și pentru trecerea de la proiecte punctuale la programe investiționale integrate, conforme cu cerințele Uniunii Europene.

Impactul investițional și accelerarea dezvoltării infrastructurii

Prezentul Program creează cadrul necesar pentru implementarea accelerată și eficientă a proiectelor de infrastructură, în conformitate cu Secțiunea „Apă și Sanitație” din PATN. În perioada 2014-2024, volumul mediu anual al investițiilor în sector a fost de aproximativ 1 miliard de lei/an, cu o pondere redusă a proiectelor sistemice și regionale (sub 35 %). Până în 2030, impactul prezentului Program se va reflecta prin:

- creșterea volumului mediu al investițiilor la aproximativ 2 miliarde de lei/an;

- dublarea finanțărilor externe mobilizate, de la circa 800 milioane de lei/an la 1,7 miliarde lei/an;

- creșterea ponderii proiectelor regionale și sistemice la peste 75 % din totalul investițiilor de alimentare cu apă și de sanitație.

Această schimbare cantitativă și calitativă va permite realizarea unor sisteme de alimentare cu apă și de sanitație robuste, eficiente și adaptate cerințelor de mediu și

schimbărilor climatice.

Impactul asupra atingerii Țintelor naționale și europene în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație

Prezentul Program este instrumentul principal prin care statul creează condițiile necesare pentru atingerea indicatorilor de impact asumați prin SND „Moldova Europeană 2030”, respectiv:

- asigurarea accesului a cel puțin 95 % din populație la surse sigure de alimentare cu apă;
- conectarea a minimum 65 % din populație la servicii publice de sanitație.

Acești indicatori reprezintă atât un obiectiv social și de mediu, cât și un angajament politic și instituțional major în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Impactul prezentului Program constă în faptul că nu substituie investițiile, ci creează cadrul normativ, instituțional și operațional care face posibilă implementarea lor eficientă, coerentă și accelerată. Prin consolidarea guvernantei, creșterea sustenabilității financiare a operatorilor și coordonarea investițiilor la nivel național, prezentul Program asigură faptul că Republica Moldova poate valorifica oportunitățile de finanțare disponibile în contextul extinderii Uniunii Europene și poate avansa, până în anul 2030, către atingerea Țintelor asumate în domeniul alimentării cu apă și sanitației, în condiții de eficiență, transparență și conformitate europeană.

Impactul social asupra populației și sănătății publice

Implementarea prezentului Program generează un impact social semnificativ prin îmbunătățirea accesului echitabil al populației la servicii sigure și de calitate de alimentare cu apă și de sanitație, cu accent pe mediul rural, pe localitățile mici și comunitățile marginalizate.

Extinderea și modernizarea rețelelor de apeduct și de canalizare, precum și conectarea unui număr sporit de gospodării la sisteme centralizate vor reduce dependența de surse individuale nesigure (fântâni, hazine neetanșe), care afectează în mod disproporționat gospodăriile vulnerabile. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2024 circa 23,3 % dintre gospodării nu aveau acces la servicii de sanitație, iar aproximativ 10,2 % nu aveau acces la apă potabilă, cu discrepante pronunțate între mediul urban și cel rural.

Totodată, intervențiile prezentului Program privind consolidarea capacităților operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație, regionalizarea serviciilor și dotarea laboratoarelor specializate pentru controlul calității apei vor contribui la reducerea incidenței bolilor asociate apei neconforme. Conform datelor Agenției Naționale de Sănătate Publică, circa 54 % din apa livrată populației prin sisteme centralizate nu corespunde normelor sanitare, ca urmare a mai mulți factori structurali: lipsa apeductelor magistrale din surse de suprafață, dependența de apele subterane, deficitul de personal calificat la nivelul operatorilor, capacitatea limitată a laboratoarelor acreditate și cadrul incomplet de

reglementare pentru operatorii nelicențiați.

Prezentul Program va contribui direct la reducerea sărăciei multidimensionale, în special în mediul rural, unde rata acesteia atinge 37,6 %, comparativ cu 10 % în mediul urban.

Prin extinderea infrastructurii centralizate de alimentare cu apă și de sanitație, inclusiv construcția apeductelor magistrale, se vor îmbunătăți condițiile de trai, se va diminua timpul alocat aprovizionării cu apă (estimat la circa 30 de minute zilnic pentru gospodăriile fără acces la rețele) și va crește confortul populației, în special pentru femei, vârstnici și persoane cu dizabilități.

Un impact social distinct îl reprezintă îmbunătățirea condițiilor de igienă și sănătate în instituțiile de învățământ.

Prezentul Program tratează investițiile WASH în școli drept prioritate națională, în contextul în care doar circa 38 % dintre instituțiile evaluate sunt conectate la sisteme centralizate de canalizare, aproape jumătate utilizează încă haznale, iar aproximativ 50 % nu dispun de acces la apă potabilă.

Eliminarea acestor deficiențe până în anul 2030 și asigurarea accesului universal la apă potabilă și grupuri sanitare interioare conforme vor contribui la creșterea participării școlare, în special a fetelor, și la reducerea riscurilor pentru sănătatea copiilor.

Prin reducerea disparităților teritoriale, consolidarea mecanismelor de control al operatorilor, creșterea capacităților instituționale și promovarea regionalizării serviciilor, precum și prin crearea condițiilor necesare pentru monitorizarea calității apei furnizate, prezentul Program va sprijini coeziunea teritorială, prevenirea excluziunii sociale și creșterea atractivității comunităților rurale, inclusiv prin diminuarea migrației determinate de lipsa infrastructurii de bază.

Impactul asupra mediului înconjurător

Intervențiile propuse în cadrul prezentului Program vor avea un impact pozitiv substanțial asupra mediului, prin reducerea poluării apelor de suprafață și subterane, protecția ecosistemelor acvatice și utilizarea durabilă a resurselor de apă.

În Republica Moldova, conform datelor oficiale ale Biroului Național de Statistică, sunt monitorizate 125 de stații de epurare, dintre care doar 81 de stații sunt funcționale. De asemenea, din cele 116 de stații de epurare funcționale, o mare parte dintre ele nu asigură epurarea calitativă a apelor uzate din motivul subdimensionării sau necorespunderii gradului de epurare a apelor în conformitate cu prevederile legislative naționale și a directivelor Uniunii Europene.

Volumul total captat al apelor uzate este de circa 71 490,4 mii de m³, iar volumul apelor epurate este de circa 69 186 mii de m³. Deși în perioada anilor 2020-2024 au fost construite doar 541,8 km de canalizare, ajungând la o lungime totală de 5 726,5 km la nivel național, creșterea gradului de investiții în infrastructura de canalizare a devenit tot mai solicitată, fapt care va duce la creșterea volumului de ape uzate.

În prezent, în peste 80 % dintre localitățile rurale, apele uzate sunt evacuate prin sisteme rudimentare sau direct în emisari naturali, neepurate, contribuind la contaminarea apelor freatice și la eutrofizarea râurilor.

Implementarea proiectelor de alimentare cu apă și de sanitație va contribui la atingerea țintei naționale de epurare, conform standardelor europene, a cel puțin 40 % din volumul total al apelor uzate. Prin urmare, necesitatea intervenției în domeniul canalizării și a construcțiilor stațiilor de epurare conforme vor reduce deversarea apelor uzate neepurate în sol și în corpurile de apă.

Modernizarea infrastructurii de epurare în aglomerațiile urbane mari și medii va permite reducerea încărcărilor cu substanțe organice, azot și fosfor, contribuind la îmbunătățirea calității apelor râurilor Nistru și Prut și la prevenirea poluării transfrontaliere. De asemenea, introducerea mecanismelor de monitorizare automatizată a apelor uzate industriale va crește controlul asupra poluării difuze și punctiforme.

Prezentul Program promovează managementul integrat al resurselor de apă, corelând dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație cu planurile de management ale bazinelor hidrografice, precum și introducerea planurilor de siguranță a apei ca instrument preventiv de la captare până la consumator, asigurând astfel reducerea gradului de livrare a apei neconforme (în prezent 54 %, conform Agenției Naționale de Sănătate Publică).

Prin armonizarea cadrului normativ cu directivele europene și modernizarea sistemelor de monitorizare, prezentul Program va consolida capacitatea instituțională de protecție a mediului și va crea premisele reutilizării controlate a apelor epurate și valorificării nămolurilor de epurare, în conformitate cu bunele practici europene.

Impactul economic

Implementarea prezentului Program va genera un impact economic pozitiv atât *pe termen scurt*, cât și pe termen lung, prin stimularea investițiilor publice și private, creșterea eficienței serviciilor și îmbunătățirea competitivității teritoriale.

Investițiile planificate în următorii 5 ani în infrastructura de alimentare cu apă și de sanitație, estimate la peste 5 miliarde de lei din surse publice bugetare și externe, vor avea un efect de multiplicare economică prin crearea de locuri de muncă în construcții, proiectare, operare și mentenanță. Experiența perioadei 2014-2024 arată că investițiile în sector au generat rezultate fizice semnificative (peste 900 km de rețele de apă și peste 235 km de rețele de canalizare), beneficiind direct sute de mii de locuitori.

Pe termen mediu și lung, regionalizarea serviciilor și creșterea performanței operatorilor vor contribui la reducerea costurilor operaționale, la diminuarea pierderilor de apă (care în unele sisteme rurale ating 40-60 %) și la creșterea sustenabilității financiare a serviciilor. Introducerea cotei de dezvoltare în tarife și planificarea multianuală a investițiilor vor permite finanțarea predictibilă a modernizărilor și reducerea dependenței de intervenții ad-hoc.

Prezentul Program prevede, de asemenea, inventarierea normelor tehnice de

proiectare existente și ajustarea acestora la standardele EN/ISO.

Normele actuale de proiectare duc la supradimensionarea infrastructurii, fapt care se reflectă direct în costurile de construcție a infrastructurii și, ulterior, în costurile de mentenanță a acesteia și în tarifele achitate de către populație.

Noile modificări realizate la legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, adoptate în anul 2024, au demonstrat că tarifele aprobate de către autoritățile administrației publice locale nu asigură suficiența resurselor financiare pentru acoperirea cheltuielilor operaționale și pentru dezvoltare, în ultimul an, tarifele aprobate de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică ajungând la o creștere de peste 50 % în raport cu cele aprobate anterior de către autoritățile administrației publice locale. Astfel de situații, în care tarifele nu acoperă cheltuielile operaționale ale operatorilor, creau condiții de subvenționare obligatorie a serviciilor prestate de către autoritatea locală și diminuarea bugetelor locale care ar putea fi reorientate spre dezvoltare.

Totodată, creșterea accesului la servicii de alimentare cu apă și de sanitație va spori atractivitatea investițională a localităților, în special pentru activități economice care depind de infrastructura de bază (industrie alimentară, servicii, turism).

Prin corelarea investițiilor în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație cu politicile de dezvoltare regională și cu mecanismele de finanțare europeană, prezentul Program va contribui la reducerea decalajelor economice între regiuni, sprijinind o dezvoltare mai echilibrată și durabilă a teritoriului național.

VI. COSTURI

Costul total estimat al prezentului Program este de 597,650 mii de lei. Structura de finanțare reflectă un angajament bugetar național substanțial, deoarece 342,505 mii de lei (57,3 % din costul total) sunt acoperiți din bugetul de stat, ceea ce confirmă asumarea explicită a responsabilității Guvernului pentru implementarea reformelor prevăzute.

Asistența externă însumează 127,945 mii de lei (21,4 %) și este direcționată selectiv către domenii cu impact structural ridicat și cerințe sporite de aliniere la legislația Uniunii Europene.

Costurile neacoperite, în valoare de 127,200 mii de lei (21,28 %), sunt localizate punctual, în principal în domeniul WASH, și nu afectează fezabilitatea generală a prezentului Program, urmând a fi abordate prin mecanisme complementare de finanțare. Aceste costuri reprezintă necesități investiționale estimate în instituțiile de învățământ, și nu constituie obligații bugetare ferme ale bugetului de stat, urmând să fie acoperite prin mobilizarea fondurilor externe, a instrumentelor financiare ale Uniunii Europene și a contribuțiilor partenerilor de dezvoltare.

Costurile de implementare ale prezentului Program sunt concepute pentru a susține rolul acestuia de instrument de reformă și de pregătire a sectorului, fiind orientate prioritar către dezvoltarea cadrului normativ, instituțional, operațional și financiar necesar pentru implementarea ulterioară a investițiilor de infrastructură. Prezentul Program nu include costurile investițiilor capitale în infrastructura de alimentare cu apă și de sanitație, acestea

urmând a fi planificate și reflectate distinct în documentul complementar (Secțiunea „Apă și canalizare” din PATN). Această abordare asigură coerența strategică cu obiectivele SND „Moldova Europeană 2030” și creează premisele pentru o implementare coordonată și accelerată a proiectelor de infrastructură la nivel național.

Distribuția anuală a resurselor indică o concentrare a cheltuielilor în perioada 2026-2028, când sunt realizate principalele reforme normative, instituționale și operaționale. Această etapă este urmată de reducerea graduală a alocărilor în anii 2029-2030, corespunzătoare fazei de consolidare și funcționare deplină a mecanismelor instituite. Succesiunea este coerentă cu obiectivul prezentului Program de a elimina rapid constrângerile structurale existente și de a pregăti sectorul pentru absorbția finanțărilor externe și implementarea accelerată a proiectelor de infrastructură.

Obiective	Codul subprogramului bugetar	Costuri, mii lei					
		Total	2026	2027	2028	2029	2030
1	2	3	4	5	6	7	8
Obiectivul general 1. <i>Consolidarea guvernantei și a cadrului instituțional și normativ al sectorului de alimentare cu apă și de sanitație, în vederea asigurării unui management eficient, coerent și sustenabil al serviciilor de alimentare cu apă și de sanitație</i>	6104; 7501						
		39,100	8,260	19,450	7,190	2,200	2,000
Costuri acoperite din bugetul de stat		14,155	0,955	4,900	4,100	2,200	2,000
Costuri acoperite din asistență externă		24,945	7,305	14,550	3,090	-	-
Costuri neacoperite		-	-	-	-	-	-
Obiectivul general 2. <i>Creșterea performanței instituționale, operaționale și tehnice a autorităților administrației publice locale și a operatorilor de servicii de alimentare cu apă și de sanitație</i>	6105; 7501; 7503						
		450,600	111,300	93,975	99,775	74,775	70,775
Costuri acoperite din bugetul de stat		225,600	28,300	51,975	49,775	49,775	45,775
Costuri acoperite din asistență externă		100,000	83,000	17,000	-	-	-
Costuri neacoperite		125,000	-	25,000	50,000	25,000	25,000

Obiectivul general 3. <i>Asigurarea sustenabilității financiare și creșterea capacității de mobilizare a resurselor pentru dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și de sanitație</i>	7501					
	106,550	22,150	21,350	20,350	21,350	21,350
Costuri acoperite din bugetul de stat	101,550	20,150	20,350	20,350	20,250	20,350
Costuri acoperite din asistență externă	3,000	2,000	1,000	-	-	-
Costuri neacoperite	2,000	-	-	-	1,000	1,000
Managementul programului	1,400	0	0	800		600
Costuri acoperite din bugetul de stat	1,200	0	0	600	0	600
Costuri acoperite din asistență externă	0	0	0	0	0	0
Costuri neacoperite	200			200	0	0
Total Program	597,650	141,710	134,775	128,115	98,325	94,725
Costuri acoperite din bugetul de stat	342,505	49,405	77,225	74,825	72,325	68,725
Costuri acoperite din asistență externă	127,945	92,305	32,550	3,090	-	-
Costuri neacoperite	127,200	0,0	25,000	50,200	26,000	26,000

În cadrul *Obiectivului general 1*, costurile totale de 39,100 mii de lei reprezintă 6,54 % din costul total al prezentului Program și sunt orientate în mod prioritar către reforma cadrului normativ și de guvernanță.

Ponderea majoritară a asistenței externe (24,945 mii de lei) reflectă necesitatea alinierii rapide la legislația Uniunii Europene.

La nivelul obiectivelor specifice, Obiectivul specific 1.1 concentrează 24,700 mii de lei, direcționați în principal către armonizarea legislației și a normelor tehnice, cu alocări concentrate în perioada 2026-2027, pentru eliminarea timpurie a blocajelor normative. Obiectivul specific 1.2, cu 11,400 mii de lei, susține aplicarea efectivă a noilor reguli și funcționarea mecanismelor de guvernanță, prin alocări constante, până în 2030, asigurând continuitatea implementării.

Obiectivul specific 1.3, cu 3,000 mii de lei, este concentrat în primii ani pentru operaționalizarea timpurie a monitorizării și controlului, astfel încât reforma normativă să producă efecte măsurabile încă din prima parte a perioadei.

Pentru *Obiectivul general 2*, bugetul de 450,600 mii de lei (75,4 %) reflectă axa principală a prezentului Program – consolidarea capacităților instituționale și operaționale.

Structura de finanțare indică: 225,600 mii de lei din bugetul de stat, 100 000 de mii lei din asistență externă și 125 000 de mii lei sunt costuri neacoperite, concentrate în special pe facilitățile WASH.

La nivel specific, Obiectivul specific 2.1, cu 376,500 mii de lei, vizează consolidarea capacităților autorităților administrației publice locale și intervențiile asociate WASH, conform necesităților structurale ale sectorului.

Obiectivul specific 2.2 reprezintă nucleul intervenției orientate către performanța operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație, cu 65,100 mii de lei, având un vârf de alocări în perioada 2027-2029, etapă critică pentru implementarea schimbărilor operaționale.

Obiectivul specific 2.3, în valoare de 9,000 mii de lei, asigură dezvoltarea competențelor resurselor umane prin alocări stabile, necesare menținerii performanței pe termen mediu.

În cadrul *Obiectivului general 3*, care concentrează 106,550 mii de lei (17,8 %), accentul este pus pe sustenabilitatea financiară și mobilizarea resurselor.

Obiectivul specific 3.2 concentrează 105,050 mii de lei, reflectând rolul central al acestuia în crearea cadrului financiar și investițional al sectorului, inclusiv prin îmbunătățirea mecanismelor tarifare și pregătirea documentațiilor pentru finanțări externe. Apariția unor costuri neacoperite limitate în anii 2029-2030 semnalează necesitatea monitorizării atente și a mobilizării punctuale de resurse suplimentare.

Obiectivul specific 3.1, cu 1,500 mii de lei, are alocări reduse, dar constante, orientate către coordonarea finanțărilor și asigurarea coerenței intervențiilor la nivel național.

Obiective	Codul subprogramului bugetar	Costuri, mii lei					
		Total	2026	2027	2028	2029	2030
1	2	3	4	5	6	7	8
Obiectiv specific 1.1.	7501	24,700	6,460	14,750	3,290	200	-
Costuri acoperite din bugetul de stat		1,655	0,455	0,800	200	200	-
Costuri acoperite din asistență externă		23,045	6,005	13,950	3,090	-	-
Costuri neacoperite		-	-	-	-	-	-
Obiectiv specific 1.2	6104	11,400	1,200	3,500	2,700	2,000	2,000
Costuri acoperite din bugetul de stat		10,100	500	2,900	2,700	2,000	2,000
Costuri acoperite din asistență externă		1,300	700	600	-	-	-

Costuri neacoperite		-	-	-	-	-	-
Obiectiv Specific 1.3	7501	3,000	600	1,200	1,200	-	-
Costuri acoperite din bugetul de stat		2,400	0	1,200	1,200	-	-
Costuri acoperite din asistență externă		600	600	-	-	-	-
Costuri neacoperite		-	-	-	-	-	-
Obiectiv specific 2.1	6105, 7501	376,500	109,700	73,350	81,150	56,150	56,150
Costuri acoperite din bugetul de stat		151,500	26,700	31,350	31,150	31,150	31,150
Costuri acoperite din asistență externă		100,000	83,000	17,000	-	-	-
Costuri neacoperite		125,000	-	25,000	50,000	25,000	25,000
Obiectiv specific 2.2	7503	65,100	-	18,025	17,025	17,025	13,025
Costuri acoperite din bugetul de stat		65,100	-	18,025	17,025	17,025	13,025
Costuri acoperite din asistență externă		-	-	-	-	-	-
Costuri neacoperite		-	-	-	-	-	-
Obiectiv specific 2.3	7501	9,000	1,600	2,600	1,600	1,600	1,600
Costuri acoperite din bugetul de stat		9,000	1,600	2,600	1,600	1,600	1,600
Costuri acoperite din asistență externă		-	-	-	-	-	-
Costuri neacoperite		-	-	-	-	-	-
Obiectiv specific 3.1	7501	1,500	100	350	350	350	350
Costuri acoperite din bugetul de stat		1,500	100	350	350	350	350
Costuri acoperite din asistență externă		-	-	-	-	-	-
Costuri neacoperite		-	-	-	-	-	-
Obiectiv specific 3.2	7501	105,050	22,050	21,000	20,000	21,000	21,000
Costuri acoperite din bugetul de stat		100,050	20,050	20,000	20,000	20,000	20,000

Costuri acoperite din asistență externă	3,000	2,000	1,000	-	-	-
Costuri neacoperite	2,000	-	-	-	1,000	1,000

În ansamblu, structura costurilor pe obiective generale și specifice evidențiază o logică de intervenție coerentă: reforma normativă creează premise, consolidarea capacităților asigură funcționarea, iar sustenabilitatea financiară permite absorbția investițiilor.

Această succesiune explică modul în care alocările bugetare susțin transformarea graduală a sectorului de alimentare cu apă și de sanitație și pregătesc Republica Moldova pentru atingerea țintelor asumate până în anul 2030, în contextul integrării în Uniunea Europeană.

VII. RISCURI DE IMPLEMENTARE

Implementarea prezentului Program are loc într-un cadru instituțional, financiar și administrativ complex, marcat de implicarea unui număr extins de autorități ale administrației publice centrale și locale, de fragmentarea administrativ-teritorială a serviciilor, precum și de necesitatea alinierii accelerate la cerințele și standardele Uniunii Europene, ceea ce generează interdependențe semnificative între politici publice, niveluri administrative și surse de finanțare.

Riscurile identificate reflectă natura transversală a sectorului și amploarea reformelor și a investițiilor preconizate, incluzând procese de regionalizare, de modernizare a infrastructurii, de armonizare legislativă cu legislația Uniunii Europene și de consolidare a capacităților instituționale.

Aceste riscuri sunt asociate, în principal, cu coordonarea interinstituțională, capacitatea administrativă a autorităților publice implicate, sustenabilitatea financiară a operatorilor, sensibilitatea socială a politicilor tarifare și impactul schimbărilor climatice asupra resurselor de apă.

Gestionarea riscurilor constituie componenta integrantă a mecanismului de implementare a prezentului Program. Măsurile de diminuare sunt corelate cu instrumentele de guvernare, de planificare bugetară, de reglementare, monitorizare și evaluare, fiind orientate spre prevenirea, controlul și reducerea progresivă a riscurilor pe parcursul perioadei de implementare.

Tabelul de mai jos prezintă principalele riscuri de implementare, probabilitatea materializării acestora, impactul potențial asupra realizării obiectivelor prezentului Program, precum și măsurile instituționale și responsabilitățile stabilite pentru gestionarea acestora.

Riscul	Probabilitatea	Impactul	Măsurile de diminuare a riscului	Responsabilul	Termenul
1	2	3	4	5	6

Coordonare sectorială insuficientă între autoritățile publice cu atribuții în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație (Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Mediului, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Agenția Națională de Sănătate Publică, Ministerul Finanțelor, Agenția Proprietății Publice etc.)	Medie	Mare	Instituirea și funcționarea unui mecanism sectorial interinstituțional de coordonare în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație, cu rol decizional clar, responsabilități definite și raportare periodică privind implementarea politicilor sectoriale	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Permanent
Alocări bugetare incoerente sau insuficient corelate cu prioritățile prezentului Program în cadrul procesului anual de planificare bugetar	Medie	Mare	Corelarea sistematică a priorităților prezentului Program cu documentele de politici bugetare și cu cadrul bugetar pe termen mediu, precum și monitorizarea anuală a coerenței alocărilor bugetare destinate implementării politicilor sectoriale de alimentare cu apă și de sanitație	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Permanent
Armonizare accelerată cu legislația Uniunii Europene, fără evaluarea suficientă a impactului sectorial	Medie	Mare	Realizarea evaluărilor ex-ante de impact pentru reglementările sectoriale și definirea, după caz, a perioadelor de tranziție corelate cu capacitatea sectorului	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Ministerul Mediului	Permanent
Întârzierea elaborării, avizării și aprobării Secțiunii „Apă și sanitație” din PATN	Medie	Mare	Coordonarea și monitorizarea strictă de către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a procesului de elaborare și aprobare a Secțiunii „Apă și sanitație” din PATN, cu calendar ferm și control la nivel înalt al etapelor de avizare	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	2026-2027

Deficit de specialiști pentru adaptarea rapidă a legislației și a cadrului normativ de alimentare cu apă și de sanitație în contextul integrării europene	Înaltă	Mare	Atragerea și implicarea intensivă a expertizei europene și consolidarea instituțiilor naționale responsabile de elaborarea și armonizarea cadrului normativ	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Permanent
Deficit de capacitate instituțională și tehnică la nivelul autorităților administrației publice locale, în special în mediul rural, pentru aplicarea politicilor sectoriale	Înaltă	Mediu	Implementarea programelor anuale de consolidare a capacităților autorităților administrației publice locale, asistență tehnică centralizată și elaborarea ghidurilor standardizate pentru implementarea politicilor de alimentare cu apă și de sanitație	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Permanent
Reticență față de regionalizarea serviciilor și menținerea gestiunii directe neconforme	Medie	Mediu	Condiționarea sprijinului public de delegarea gestiunii către operatori licențiați și aplicarea strictă și fără excepții a prevederilor Legea nr. 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; agențiile de dezvoltare regională	Permanent
Aplicare neuniformă a cadrului de reglementare sectorial și a metodologiilor Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică la nivel local	Medie	Scăzut	Emiterea instrucțiunilor metodologice unificate și realizarea controalelor tematice pentru asigurarea aplicării unitare a reglementărilor	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică	Permanent
Dezechilibre între politicile tarifare și obiectivele de sustenabilitate financiară ale serviciilor	Medie	Mediu	Aplicarea integrală a metodologiei tarifare aprobate de Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, inclusiv a cotei de dezvoltare, și monitorizarea anuală a sustenabilității financiare	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; autoritățile administrației publice locale	Permanent

Persistența operatorilor nelicențiați și a practicilor de operare neconforme cu cerințele legale	Medie	Mediu	Aplicarea consecventă a cadrului legal, sprijinirea proceselor de conformare și licențiere și monitorizarea anuală a respectării condițiilor de licență	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică	Permanent
--	-------	-------	---	--	-----------

VIII. AUTORITĂȚI RESPONSABILE

Cadrul instituțional existent în domeniul serviciilor publice de alimentare cu apă și de sanitație este în mare parte bine definit și va menține structura actuală de organizare și competențe.

Totuși, pe baza analizei situației curente și a provocărilor identificate, implementarea prezentului Program impune consolidarea capacităților instituționale, clarificarea unor roluri operaționale și instituirea unor mecanisme funcționale de coordonare și suport, astfel încât măsurile din Planul de acțiuni să fie realizate în termenele stabilite și cu rezultate măsurabile, inclusiv în contextul angajamentelor Republicii Moldova privind integrarea europeană.

Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va continua să dețină rolul principal de coordonare strategică și dezvoltare a sectorului, prin:

- elaborarea și monitorizarea politicilor publice;
- gestionarea programelor de investiții;
- atragerea investițiilor externe.

În aplicarea Planului de acțiuni, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale va asigura coordonarea instituțională a implementării prezentului Program, inclusiv prin consolidarea capacităților interne de planificare, coordonare, monitorizare și evaluare, precum și prin promovarea cadrului de reglementare necesar pentru clarificarea rolurilor și responsabilităților instituționale aferente dezvoltării sectorului și implementării Secțiunii „Apă și Sanitație” din PATN.

Cancelaria de Stat va exercita rolul de coordonare metodologică și de supraveghere a respectării cadrului național de politici publice și de planificare strategică, inclusiv prin examinarea progresului raportat privind implementarea prezentului Program, în limitele competențelor sale.

Având în vedere caracterul transversal al sectorului, implementarea prezentului Program va fi susținută de un mecanism sectorial de coordonare interinstituțională, prevăzut în Planul de acțiuni, care va reuni instituțiile-cheie cu atribuții în reglementare, mediu, sănătate publică, control și administrarea resurselor de apă, în vederea alinierii intervențiilor, schimbului de date și soluționării operative a blocajelor de implementare.

Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică va asigura reglementarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, inclusiv prin licențiere, aprobarea cadrului normativ de reglementare, aprobarea tarifelor pentru titularii de licențe, monitorizarea și controlul activității desfășurate, protecția consumatorilor și va gestiona Sistemul informațional „Managementul serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare”.

Ministerul Mediului, Instituția Publică Administrația Națională „Apele Moldovei” și Agenția de Mediu vor contribui la implementarea prezentului Program prin atribuțiile aferente managementului resurselor de apă, calității apelor și conformării de mediu, inclusiv prin participarea la mecanismul de coordonare interinstituțională și furnizarea datelor necesare pentru monitorizarea progresului și a efectelor politicilor din sector.

Inspectoratul pentru Protecția Mediului va asigura supravegherea respectării legislației de mediu în domeniul relevant, iar **Agencia Națională de Sănătate Publică** va asigura continuitatea controalelor privind calitatea apei potabile și respectarea normelor sanitare, contribuind, totodată, la procesul de coordonare și raportare interinstituțională.

La nivel teritorial, **agențiile de dezvoltare regională** vor avea un rol de sprijin în implementarea măsurilor prezentului Program, în special prin asistența acordată autorităților administrației publice locale în procesele de regionalizare/cooperare intercomunitară, în pregătirea documentațiilor și în aplicarea instrumentelor de finanțare relevante.

Complementar, **Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală** va fi implicat, conform Planului de acțiuni, în funcție de măsurile specifice, în partea de coordonare și suport instituțional asociat intervențiilor cu impact la nivel local și regional.

Autoritățile administrației publice locale dețin rolul principal în organizarea și asigurarea funcționării serviciilor publice de alimentare cu apă și de sanitație pe teritoriul administrat. În corelare cu Planul de acțiuni, autoritățile administrației publice locale vor consolida capacitățile de management și control al calității serviciilor, vor asigura aplicarea reglementărilor aprobate de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, indiferent de statutul operatorului, și vor prioritiza inventarierea, evidența și înregistrarea infrastructurii tehnico-edilitare, ca premisă pentru delegarea eficientă a serviciilor și pentru conectarea localităților la infrastructura regională.

În vederea implementării măsurilor privind evidența și digitalizarea infrastructurii, **Agencia Geodezie, Cartografie și Cadastru** va asigura, în cooperare cu Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și autoritățile administrației publice locale, dezvoltarea și operaționalizarea Registrului de evidență a rețelelor edilitare, în conformitate cu Legea nr. 290/2024 cu privire la evidența rețelelor edilitare, astfel încât datele să fie utilizabile pentru planificare, investiții și monitorizare.

În domeniul normativelor tehnice și al cadrului de urbanism și construcții aferent infrastructurii, **Oficiul pentru Amenajarea Teritoriului, Urbanism, Construcții și Locuințe** va participa, în coordonare cu Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale și

în limitele competențelor, la realizarea măsurilor din Planul de acțiuni privind inventarierea, actualizarea și unificarea normativelor tehnice relevante, precum și la operaționalizarea mecanismelor instituționale aferente acestui proces.

Componenta de formare și profesionalizare a resurselor umane din sector, prevăzută expres în Planul de acțiuni, va fi realizată printr-un parteneriat instituțional în care Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale coordonează, iar Ministerul Educației și Cercetării, Universitatea Tehnică a Moldovei și Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare contribuie la dezvoltarea și implementarea mecanismelor de formare și certificare profesională.

Totodată, **Institutul Național de Management și Administrație Publică** va asigura, după caz, componenta de formare continuă pentru autoritățile administrației publice locale și actorii sectoriali, conform măsurilor prezentului Program.

În domeniile conexe care necesită coordonare intersectorială (de exemplu, reutilizarea apelor uzate epurate și valorificarea nămolurilor în raport cu practicile agricole), prezentul Program va implica, după caz și conform Planului de acțiuni, cooperarea cu **Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare**, pentru a asigura compatibilitatea politicilor și a intervențiilor.

Prin această arhitectură instituțională, prezentul Program delimitează responsabilitățile între autoritățile centrale și locale, instituie mecanisme de coordonare interinstituțională și consolidează actorii de suport (agențiile de dezvoltare regională, Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, Institutul Național de Management și Administrație Publică, Universitatea Tehnică a Moldovei), astfel încât implementarea măsurilor din Planul de acțiuni să fie realizată în mod coerent, predictibil și aliniat angajamentelor naționale și europene privind calitatea serviciilor publice de alimentare cu apă și de sanitație.

IX. PROCEDURI DE MONITORIZARE,

EVALUARE ȘI RAPORTARE

Implementarea prezentului Program va fi susținută de un sistem integrat de monitorizare, evaluare și raportare, conceput pentru a asigura urmărirea anuală a progresului în realizarea obiectivelor și măsurilor prevăzute în Planul de acțiuni, utilizarea eficientă a resurselor publice și obținerea rezultatelor asumate prin prezentul document de politici publice.

Sistemul sus-menționat va sprijini procesul decizional, va permite identificarea în timp util a eventualelor întârzieri sau devieri de la obiectivele stabilite și va fundamenta ajustarea intervențiilor, atunci când evoluțiile din sector o impun.

Procesul de monitorizare, evaluare și raportare va fi organizat în conformitate cu cadrul național de planificare strategică, reglementat de Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea strategică, și va fi corelat cu mecanismele de monitorizare a documentelor de politici publice coordonate de Cancelaria de Stat, precum și cu angajamentele Republicii Moldova în procesul de integrare europeană, inclusiv cele

aferente transpunerii și implementării legislației Uniunii Europene în domeniul apei și sanitației.

Coordonarea generală a procesului de monitorizare, evaluare și raportare a prezentului Program revine Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în calitate de autoritate publică centrală responsabilă de elaborarea și implementarea politicilor în domeniul alimentării cu apă și sanitației, asigurând colectarea, centralizarea, verificarea și analiza informațiilor privind implementarea prezentului Program, precum și elaborarea rapoartelor anuale de progres și a rapoartelor de evaluare.

Cancelaria de Stat exercită rolul de coordonare metodologică și de supraveghere a respectării cadrului național de politici publice, inclusiv prin examinarea rapoartelor de progres și a rezultatelor evaluărilor realizate pe parcursul implementării prezentului Program.

La procesul de monitorizare și raportare vor participa, sub coordonarea generală a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, mai multe entități publice implicate, în limitele responsabilităților specificate în cadrul prezentului Program, inclusiv:

- Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, responsabilă de progresul în elaborarea și aplicarea mecanismului normativ de monitorizare și control al operatorilor de alimentare cu apă și de sanitație nelicențiați, implicarea activă și suportul necesar acordat Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale în procesul de dezvoltare și operaționalizare a Sistemului informațional „Managementul serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare”, inclusiv asigurarea gestionării și mentenanței acestuia;

- Ministerul Mediului, responsabil de progresul în armonizarea cadrului legal privind apa destinată consumului uman, progresul în transpunerea cadrului legal privind epurarea apelor uzate urbane, progresul în integrarea principiilor Directivei 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei în politicile sectorului de alimentare cu apă și de sanitație; progresul în elaborarea cadrului normativ privind reutilizarea apelor uzate epurate și gestionarea nămolurilor;

- Instituția Publică Administrația Națională „Apele Moldovei”, responsabilă de progresul în implementarea măsurilor de management al resurselor de apă și corelarea acestora cu dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu apă și de sanitație;

- Agenția de Mediu, responsabilă de progresul în monitorizarea calității apelor în contextul implementării investițiilor de alimentare cu apă și de sanitație și progresul în evaluarea conformității de mediu a proiectelor din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație;

- Agenția Națională de Sănătate Publică, responsabilă de progresul în implementarea cerințelor privind calitatea apei potabile și progresul în aplicarea măsurilor de siguranță a apei destinate consumului uman;

- Ministerul Sănătății, responsabil de progresul în elaborarea și aplicarea normativului privind zonele de protecție sanitară pentru sursele de apă și infrastructura de

alimentare cu apă și de sanitație;

- Oficiul pentru Amenajarea Teritoriului, Urbanism, Construcții și Locuințe, responsabil de progresul în inventarierea, revizuirea și armonizarea normativelor tehnice de proiectare, construcție și exploatare a sistemelor de alimentare cu apă și de sanitație și progresul în elaborarea și aplicarea ghidurilor tehnice unitare;

- Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, responsabil de progresul în implementarea proiectelor de investiții de alimentare cu apă și de sanitație finanțate din fonduri bugetare și progresul fizic și financiar al proiectelor de infrastructură;

- Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru, responsabilă de progresul în asigurarea funcționalității, dezvoltării și operaționalizării Registrului de evidență a rețelelor edilitare, precum și în integrarea datelor furnizate de operatorii rețelelor;

- Ministerul Educației și Cercetării, responsabil de progresul în elaborarea și instituționalizarea programelor de formare continuă și certificare profesională în domeniul de alimentare cu apă și de sanitație;

- Universitatea Tehnică a Moldovei, responsabilă de progresul în implementarea Planului național de formare continuă și de progresul în instruirea și certificarea resurselor umane din sectorul de alimentare cu apă și de sanitație.

Monitorizarea implementării prezentului Program se realizează anual, pe întreaga perioadă 2026-2030, și urmărește gradul de realizare a obiectivelor generale, a obiectivelor specifice și a măsurilor prevăzute în Planul de acțiuni.

Monitorizarea se bazează pe indicatori de progres clar definiți, stabiliți pentru fiecare obiectiv și fiecare măsură, inclusiv indicatori de rezultat și, după caz, indicatori de impact, care permit evaluarea progresului în domenii precum guvernanta sectorului, capacitatea instituțională, cadrul de reglementare, performanța operatorilor și pregătirea sectorului pentru atragerea investițiilor.

Datele necesare monitorizării sunt colectate prin rapoarte administrative ale instituțiilor responsabile, sisteme informaționale sectoriale și date statistice oficiale.

*Raportarea progresului în implementarea prezentului Program se realizează anual, în baza rezultatelor procesului de monitorizare. Instituțiile responsabile de implementarea măsurilor transmit Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, până la data de 25 februarie a fiecărui an, informațiile privind stadiul realizării acțiunilor ce le revin. În baza acestor informații, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale elaborează *Raportul anual de progres privind implementarea prezentului Program*, care reflectă nivelul de realizare a obiectivelor și măsurilor, principalele dificultăți întâmpinate și recomandările pentru perioada următoare.*

Raportul anual este transmis Cancelariei de Stat până la data de 30 aprilie a anului de raportare și se prezintă în cadrul mecanismelor sectoriale relevante, inclusiv Consiliului Sectorial de Asistență Externă „Apă și canalizare”.

Evaluarea prezentului Program are un caracter analitic și se realizează distinct de monitorizarea curentă.

Evaluarea intermediară se efectuează la sfârșitul anului 2027, având drept scop analiza nivelului de realizare a obiectivelor, relevanței și eficacității măsurilor implementate, precum și formularea recomandărilor pentru eventuala ajustare a prezentului Programului, dacă este necesară.

Evaluarea finală se realizează în prima jumătate a anului 2031 și oferă o analiză cuprinzătoare a impactului prezentului Program și a contribuției acestuia la realizarea obiectivelor naționale de dezvoltare și la procesul de integrare europeană.

Rezultatele evaluării intermediare fundamentează eventuale ajustări ale prezentului Program, iar rezultatele evaluării finale servesc drept bază pentru elaborarea următorului program sectorial pentru perioada de planificare ulterioară.

[Plan de acțiuni](#)